

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ –
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑ Α.Ε.Ι. ΣΤΑ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ Τ.Ε.Ι.**

ΣΤΕΦΙΚΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΠΑΠΑΡΟΥΠΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΝΑΝΟΥΣΗ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΠΑΤΡΑ - 2009

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή αναλύει την διαδικασία αξιολόγησης της ποιότητας των ελληνικών πανεπιστημιακών και τεχνολογικών ιδρυμάτων. Ειδικότερα:

Στο **Κεφάλαιο 1** αναφέρονται: **α)** ο ορισμός της ποιότητας στα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, **β)** η διασφάλιση και η βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, και **γ)** τα κριτήρια και οι δείκτες της αξιολόγησης.

Στο **Κεφάλαιο 2**, μελετώνται: **α)** το εκπαιδευτικό σύστημα, **β)** οι διαφοροποιήσεις των ΑΕΙ και ΤΕΙ, **γ)** οι λειτουργίες και δυσλειτουργίες των ελληνικών ιδρυμάτων, και **δ)** η ελληνική και εκπαιδευτική πολιτική.

Στο **Κεφάλαιο 3**, συζητούνται: **α)** η ευρωπαϊκή πολιτική, **β)** η ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη, **γ)** τα μοντέλα ποιότητας, και **δ)** η χρονολόγηση των συνθηκών.

Στο **Κεφάλαιο 4**, αναλύονται: **α)** η διαχρονική εξέλιξη αξιολόγησης της ποιότητας, **β)** το ευρωπαϊκό πιλοτικό πρόγραμμα, και **γ)** η διαδικασία αξιολόγησης των ελληνικών ιδρυμάτων.

Τέλος, στο **Κεφάλαιο 5**, έχουμε τα συμπεράσματα που διεξήχθησαν από τη συγγραφή της εν λόγω πτυχιακής.

Ευχαριστίες

*Η παρούσα πτυχιακή δε θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς
την αμέριστη συμπαράσταση της κ. Νανούση Δημητράς*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	ΣΕΛΙΔΑ
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	6
1.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ Α.Ε.Ι.	8
1.2 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	11
1.2.1 Κριτήρια και δείκτες της αξιολόγησης	13
1.2.2 Εσωτερική αξιολόγηση	14
1.2.3 Διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης	15
1.2.4 Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης	17
1.2.5 Εξωτερική αξιολόγηση	17
1.2.6 Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης	18
1.2.7 Αρχή διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	22
2.1 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΕΙ & ΤΕΙ	23
2.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ & ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	26
2.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	29
2.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	37
3.1 ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	39
3.2 ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (Ε.Φ.Ο.Μ)	46
3.3 ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ	49
3.3.1 Συνθήκη του Μάαστριχτ	49
3.3.2 Magna charta	51
3.3.3 Διακήρυξη Σορβόνης	53
3.3.4 Διακήρυξη Μπολόνια	53
3.3.5 Το Ευρωπαϊκό συμβούλιο της Λισσαβόνας	56
3.3.6 Ευρωπαϊκή διάσκεψη για την εκπαίδευση	58

3.3.7 Σύνοδος Πράγας	59
3.3.8 Ευρωπαϊκά κριτήρια για την εκπαίδευση	60
3.3.9 Σύνοδος Βερολίνου	60
3.3.10 Πρόγραμμα δια βίου μάθησης	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ	65
4.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	67
4.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	68
4.2.1 ΤΕΙ Πατρών (Τμήμα Ηλεκτρολογίας)	70
4.2.2 Πανεπιστήμιο Κρήτης (Τμήμα Φυσικής)	80
4.2.3 Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Τμήμα μηχανικών περιβάλλοντος)	81
4.2.4 Αλεξάνδριο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (Τμήμα τεχνολογίας τροφίμων)	83
4.2.5 ΤΕΙ Αθηνών (Τμήμα πληροφορικής)	87
4.2.6 ΤΕΙ Κρήτης (Τμήμα μηχανολογίας)	91
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	92
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ	96
ΕΝΤΥΠΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97
ΕΝΤΥΠΗ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΑΝΩΤΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Η “ποιότητα” δεν είναι δυνατόν να ορίζεται από νόμους ή αρχές. Υπάρχει μόνον εάν αναγνωρίζεται η ύπαρξή της από τους άλλους (χρήστες, εργοδότες, άλλα ιδρύματα, άλλες χώρες).¹

Από αυτόν τον ταυτολογικό ορισμό, συνάγουμε το ασφαλές συμπέρασμα ότι «ποιότητα» είναι αυτό που αποφασίζει κάθε στιγμή η αγορά. Σε πλήρη αντιστοιχία προς το μοντέλο αυτό, στον Ελληνικό Νόμο προβλέπεται ότι:

το αντικείμενο των διαδικασιών διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης [είναι] αντικείμενο συνεχούς ερευνητικής μελέτης και ανάλυσης, που υπόκειται σε διαρκή επανεξέταση ή και αναθεώρηση με βάση τα ευρήματα της έρευνας που πραγματοποιείται στον τομέα αυτό στην Ελλάδα και διεθνώς.

Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι «ποιότητα» είναι εκείνο που ορίζουν οι όροι του ανταγωνισμού των κεφαλαίων, αν αναλογιστεί κανείς ότι δεν υπάρχουν σταθερά κριτήρια, αξίες και αρχές στο συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον του εμπορίου.

Για την αξιολόγηση της σχέσης του πτυχίου με την αυριανή απασχόληση, το Εθνικό Συμβούλιο Διασφάλισης και Αξιολόγησης της Ποιότητας (ΕΣΔΑΠ) αναπτύσσει σχέσεις συνεργασίας με τους αντίστοιχους φορείς των άλλων χωρών, όπως επίσης και με διεθνείς οργανισμούς και ερευνητικά κέντρα που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης και συμμετέχει στα συναφή δίκτυα που λειτουργούν στην Ευρώπη και διεθνώς.

Γνωρίζουμε ότι ο ΟΟΣΑ, με το πρόγραμμα «Project on Quality Management, Quality Assessment and the Decision-Making Process» (1994-1998), έχει ήδη οργανώσει και πραγματοποιήσει «αξιολογήσεις» ευρωπαϊκών αλλά και ελληνικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.²

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, η διεθνοποίηση της εκπαίδευσης και του εμπορίου των εκπαιδευτικών υπηρεσιών επιβάλλει να εγγραφεί «το πνεύμα της επιχείρησης» στα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

Η αντιμετώπιση του ανταγωνισμού για την προσέλκυση πελατών στις υπηρεσίες εκπαίδευσης που προσφέρουν τα πανεπιστήμια, θα μπορούσε να αναγκάσει τα ιδρύματα να αναθεωρήσουν, μεταξύ άλλων, τα προγράμματα σπουδών και τις μορφές της

¹ Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, 2003.

² OECD/IMHE, Quality Assessment – Athens.

επιχορήγησής τους και να λαμβάνουν υπ' όψη τις γνώσεις οι οποίες αποκτήθηκαν εκτός του στενά νοούμενου εκπαιδευτικού συστήματος.

Η ανάπτυξη της αγοράς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης είναι συνδεδεμένη με τις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται για το εμπόριο των υπηρεσιών υπό την αιγίδα του ΠΟΕ.³

Τα πανεπιστήμια θα μπορούσαν ίσως να θεωρηθούν επιχειρηματικοί οργανισμοί, η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των οποίων κρίνεται με βάση την «απόδοση» των επενδύσεων:

Εκτιμάται ότι οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση παράγουν ποσοστά απόδοσης για τους ιδιώτες (ιδιωτική απόδοση) και για την κοινωνία (κοινωνική απόδοση), συγκρίσιμα με αυτά των επενδύσεων σε φυσικό κεφάλαιο.⁴

Το αυξανόμενο μερίδιο των υπηρεσιών στην οικονομία, ο ρυθμός της τεχνολογικής αλλαγής, η αυξανόμενη αναλογία γνώσεων/πληροφορίας στην αξία της παραγωγής, καθώς και η κλίμακα της οικονομικής και κοινωνικής αναδιάρθρωσης ενισχύουν τα επιχειρήματα υπέρ τέτοιων επενδύσεων.

Στα επίσημα ευρωπαϊκά κείμενα, καθίσταται απολύτως σαφής η «αναγκαιότητα» υιοθέτησης των κριτηρίων αποδοτικότητας των επενδύσεων, ως ποιοτικού όρου αποτίμησης της «συμβολής των πανεπιστημίων στην κοινωνία». Το επιχείρημα αναπτύσσεται σταδιακά:

«Η αύξηση της ποιότητας της εργασίας συμβάλλει στην αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής. Δύο σημαντικές διαστάσεις της ποιότητας της εργασίας είναι η κατάρτιση (που φαίνεται να έχει θετικό αντίκτυπο ιδιαίτερα στην παραγωγικότητα) και η κινητικότητα (που απαιτεί την άρση των φραγμών μέσα στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας)⁵.

Αυτού του είδους η αντίληψη για την παραγωγικότητα της εργασίας, σε συνδυασμό με την επιδίωξη απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, υπαγορεύει και τα κριτήρια «αξιολόγησης της ποιότητας» των «υπηρεσιών εκπαίδευσης» που προσφέρουν τα πανεπιστήμια.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα είναι αποδοτικές όλες οι επενδύσεις στην εξασφάλιση της ποιότητας. Αυτό θα συμβεί μόνον εάν δοθεί προτεραιότητα στη μεταρρύθμιση του διδακτικού περιεχομένου, που λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες της

³ ΟΟΣΑ: Higher Education Management.

⁴ Μπουραντάς Δ. «Εισαγωγή στη Διοίκηση Επιχειρήσεων», 2003.

⁵ ΕΕΚ, COM (2002) 779.

οικονομίας και της κοινωνίας, και εάν αναγνωριστεί η ανάγκη για μηχανισμούς εξασφάλισης της ποιότητας που θα ανατεθούν σε όργανα που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα.

1.1 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΑ Α.Ε.Ι.

Η διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί μέριμνα όλων των κρατών μελών και όλων των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '60 δραστηριοποιείται στον τομέα αυτό η Διεθνής Ένωση για την Αξιολόγηση της Εκπαιδευτικής Επίδοσης (International Association for the Evaluation of Educational Achievement, IEA).

Η εκπαίδευση, η επιστήμη, η τεχνολογία και το ανθρώπινο δυναμικό αναδεικνύονται σε καθοριστικούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο και αποκτούν έτσι οικονομική και κοινωνική σημασία. Από την άλλη πλευρά, τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης οφείλουν να ανταποκρίνονται τόσο στις νέες εκπαιδευτικές και κοινωνικές απαιτήσεις μιας παγκόσμιας «κοινωνίας της γνώσης» όσο και στις νέες προκλήσεις που απορρέουν από το άνοιγμα της παγκόσμιας αγοράς αφενός και τη συνεχώς αυξανόμενη συρροή φοιτητών ή σπουδαστών αφετέρου.

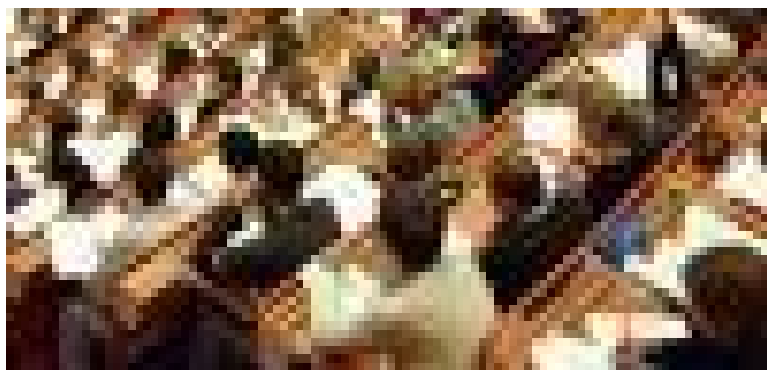
Σε ευρωπαϊκό επίπεδο το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε το Σεπτέμβριο του 1998 τη Σύσταση «για την ευρωπαϊκή συνεργασία με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση» (Ε.Ε.Λ. 270/56). Με τη σύσταση αυτή τα κράτη μέλη καλούνται, μεταξύ άλλων, να υποστηρίξουν ή να δημιουργήσουν διαφανή συστήματα αξιολόγησης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και να δώσουν ιδιαίτερη σημασία στην ανταλλαγή εμπειριών και στη συνεργασία με άλλα κράτη μέλη σε θέματα αξιολόγησης της ποιότητας. Επίσης στο πλαίσιο της Διακήρυξης της **Μπολόνια της 19ης Ιουνίου 1999**, στην οποία οι Ευρωπαίοι Υπουργοί Παιδείας συμφώνησαν να δημιουργήσουν έναν «ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο ανώτατης εκπαίδευσης», τέθηκε ως *κυριότερος στόχος ένα «ευρωπαϊκό σύστημα διασφάλισης της ποιότητας με συγκρίσιμες μεθόδους και κριτήρια»*.⁶

Στις επόμενες διασκέψεις που ακολούθησαν το Μάιο του 2001 στην Πράγα και το Σεπτέμβριο του 2003 στο Βερολίνο συμφωνήθηκε ότι τα εθνικά συστήματα διασφάλισης της ποιότητας πρέπει μέχρι το 2005 να περιλαμβάνουν την αξιολόγηση των προγραμμάτων

⁶ Κλάδης Διονύσης. «Η διακήρυξη της Μπολόνιας και η πορεία από τη Μπολόνια στην Πράγα», Αθήνα Δεκέμβριος 2000.

ή ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης με διαδικασίες εσωτερικής αξιολόγησης, εξωτερικής αξιολόγησης από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, συμμετοχής των φοιτητών ή σπουδαστών και δημοσιοποίησης των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης.

Ύστερα από τη Σύσταση (1998) του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Network for Quality Assurance in Higher Education), το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του το Μάρτιο του 2000 και αντικαταστάθηκε το Νοέμβριο του 2004 από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Association for Quality Assurance in Higher Education), με σκοπό την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα αυτό.

Εξάλλου, η προαγωγή της κινητικότητας είναι ένας από τους στόχους της κοινοτικής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης και είναι ευεργετική για μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, η οποία αναδεικνύεται ως η κρισιμότερη παράμετρος για την απασχόληση και την οικονομική μεγέθυνση μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ανταγωνιστικότητά της σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και για τη δυνατότητα των ανθρώπων να συμμετέχουν στην άμιλλα σε διεθνές επίπεδο και να επωφελούνται από την ελεύθερη κυκλοφορία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τα κριτήρια για την αξιολόγηση των πανεπιστημίων βασίζονται στην ποιότητα και το έργο του ερευνητικού προσωπικού μέσα από δημοσιεύσεις σε έγκυρα διεθνή περιοδικά. Με αυτόν τον τρόπο αποτυπώνεται η διεθνή απήχηση των ερευνητικών εργασιών των μελών του πανεπιστημίου. Επίσης λαμβάνεται υπόψη η πορεία των εκάστοτε αποφοίτων. Αυτοί είναι κυρίως οι δείκτες που διαμορφώνουν τη θετική εικόνα του πανεπιστημίου μέσα στην παγκόσμια ακαδημαϊκή κοινότητα και υπερκαλύπτουν κάποιες άλλες αδυναμίες, που

οφείλονται κυρίως στο διαφορετικό πλαίσιο λειτουργίας των ελληνικών πανεπιστημίων σε σύγκριση με τα περισσότερα ιδρύματα των άλλων χωρών.⁷

Μόνο η διδακτική ικανότητα των μελών Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. αξιολογείται κατά την εκλογή ή εξέλιξη τους στην επόμενη βαθμίδα από τους φοιτητές ή σπουδαστές. Αυτό βέβαια δεν εμπόδισε ορισμένα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης να προβούν, με δική τους πρωτοβουλία, σε αξιολόγηση του διδακτικού και ερευνητικού τους έργου, αλλά χωρίς να υπάρχει συνέχεια ή ομοιομορφία στις εκάστοτε αξιολογήσεις.

Επίσης, στο πλαίσιο της Ενέργειας του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.-Ι «Αποτίμηση των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης» πραγματοποιήθηκαν κατά τη διετία 1998-1999 αξιολογήσεις με εξωτερικούς κριτές από την Ελλάδα και το εξωτερικό σε 9 Ιδρύματα και 73 Τμήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης. Συνολικά συμμετείχαν στην Ενέργεια αυτή, με αξιολογήσεις Ιδρυμάτων ή Τμημάτων, 14 Πανεπιστήμια και 11 Τ.Ε.Ι.

Η αξιολόγηση αποτελεί όμως τη βάση για την περαιτέρω ανύψωση του επιπέδου της ανώτατης παιδείας και την αναβάθμιση της λειτουργικότητας και αποδοτικότητας των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και αποβλέπει στην εξασφάλιση της διαφάνειας του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και στη συγκέντρωση και διάδοση πληροφοριών για την ανώτατη εκπαίδευση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η αξιολόγηση του διδακτικού και ερευνητικού έργου είναι ένα από τα σημαντικότερα εργαλεία του στρατηγικού σχεδιασμού για τη μεταρρύθμιση και εξέλιξη του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και μπορεί να οδηγήσει σε ικανοποιητικά αποτελέσματα, εφόσον συνδυασθεί με άλλα εξίσου σημαντικά μέσα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας και ανάλογες καινοτόμες παρεμβάσεις στον τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως π.χ. αξιολόγηση της διοικητικής και οργανωτικής υποδομής των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, μακροπρόθεσμος στρατηγικός σχεδιασμός με στόχο την ανάδειξη μιας αυτοτελούς και ανταγωνιστικής φυσιογνωμίας και την αντίστοιχη αναδιανομή των διαθέσιμων πόρων, αξιοποίηση των υφιστάμενων δυνατοτήτων και πόρων από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης κ.λπ. Η ευθύνη για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του ερευνητικού και διδακτικού έργου αποτελεί συστατικό στοιχείο της πλήρους αυτοδιοίκησης και αυτοτέλειας που απολαμβάνουν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, τα οποία έχουν επίσης την ευθύνη για τη μελλοντική τους εξέλιξη και τη διαχείριση των οικονομικών τους.

⁷ Κίττας Χρήστος, «Η ποιότητα των Α.Ε.Ι.». Συνέντευξη του Πρύτανη Πανεπιστημίου Αθηνών στη εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», 14/10/2008.

Βασικός στόχος των διαδικασιών αξιολόγησης που θεσμοθετούνται με τον παρόν νόμο είναι η διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του έργου που επιτελούν τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης και η αντιμετώπιση τυχόν δυσλειτουργιών που διαπιστώνονται σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους. Σε καμία περίπτωση οι διαδικασίες αξιολόγησης δεν αποσκοπούν στην επιβολή «ποινών» ή στη διαπίστευση / πιστοποίηση (accreditation) ή στην αξιολογική κατάταξη (ranking) των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.⁸

1.2 ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Κομβικό σημείο για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας του επιτελούμενου έργου αποτελεί η ειλικρινής αναζήτηση των πραγματικών αιτίων των υφιστάμενων αδυναμιών ή αποκλίσεων, ώστε να αναληφθούν από τους αρμόδιους φορείς (τα ιδρύματα ή / και την Πολιτεία) οι απαιτούμενες δράσεις για τη θεραπεία τους. Έτσι προβλέπεται ότι η αξιολόγηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης πραγματοποιείται σε δύο στάδια: την **εσωτερική** και την **εξωτερική** αξιολόγηση. Οι σχετικές διαδικασίες επαναλαμβάνονται κάθε τέσσερα χρόνια από την έναρξη της προηγούμενης αξιολόγησης.

Η **εσωτερική αξιολόγηση** διενεργείται με την ευθύνη των ιδρυμάτων από ομάδες μελών της υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκής μονάδας και τη συμμετοχή των φοιτητών ή σπουδαστών, ενώ η **εξωτερική αξιολόγηση** από επιτροπές ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων εγνωσμένου κύρους.

Η έκθεση **εξωτερικής αξιολόγησης**, αφού τεθεί υπόψη για τυχόν παρατηρήσεις της υπό αξιολόγηση μονάδας, αποτελεί τη βάση για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας.

⁸ Ν. 3374, «Διασφάλιση της ποιότητας των Α.Ε.Ι.», 2005.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης δημοσιοποιούνται, ώστε να καταστούν προσιτά σε κάθε ενδιαφερόμενο. Σημαντικό στοιχείο κατά την επανάληψη των διαδικασιών αξιολόγησης αποτελεί η υλοποίηση των πορισμάτων της προηγούμενης αξιολόγησης, ιδίως των προτάσεων, υποδείξεων και συστάσεων της επιτροπής **εξωτερικής αξιολόγησης**. Η διαδικασία της αξιολόγησης έχει ως αφετηρία τις ετήσιες εσωτερικές εκθέσεις με ποσοτικά δεδομένα για τους φοιτητές ή σπουδαστές, το προσωπικό, τις υποδομές και τη λειτουργία κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.

Για την οργάνωση, το συντονισμό και την υποστήριξη των διαδικασιών αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης συνιστάται μια ανεξάρτητη Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.Δι.Π.), η οποία δεν αξιολογεί η ίδια τις σχολές ή τα τμήματα, αλλά παρέχει υποστηρικτικές διοικητικές και οργανωτικές υπηρεσίες προς τα ιδρύματα, συνεργάζεται με τις Μονάδες Διασφάλισης της Ποιότητας (ΜΟ.Δι.Π) των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, τηρεί το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, οργανώνει τις διαδικασίες εξωτερικής αξιολόγησης, συγκεντρώνει τις εκθέσεις εξωτερικής αξιολόγησης, δημοσιεύει τα αποτελέσματά τους καθώς και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας, διευκολύνει τη συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών με ευρωπαϊκά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, διεθνείς εμπειρογνώμονες και αντίστοιχες ευρωπαϊκές αρχές αξιολόγησης κ.λπ. Μέλη της Α.Δι.Π. είναι κατά πλειοψηφία καθηγητές Πανεπιστημίων ή Τ.Ε.Ι. με διεθνή αναγνώριση που προτείνονται από τις αντίστοιχες Συνόδους των Πρυτάνεων ή Προέδρων, εκπρόσωποι των φοιτητών ή σπουδαστών και εκπρόσωποι ερευνητικών ιδρυμάτων και επαγγελματικών φορέων υπό την προεδρία επιστήμονα αναγνωρισμένου κύρους και σημαντικού ερευνητικού έργου, κατά προτίμηση με εμπειρία σε θέματα διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας. Έτσι, ο χαρακτήρας της Α.Δι.Π. είναι κατ' εξοχήν ακαδημαϊκός και υποστηρικτικός του έργου της αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

Ο νόμος 3374/05 που ψηφίστηκε στη βουλή, έχει λάβει υπόψη τη συσσωρευμένη εμπειρία και πρακτική που υπάρχει στον τομέα αυτό σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επίσης συνεκτιμήθηκαν οι προβληματισμοί που κατά καιρούς αναπτύχθηκαν στη χώρα μας (π.χ. σε Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και Προέδρων Τ.Ε.Ι.), καθώς και τις προηγούμενες απόπειρες νομοθετικών ρυθμίσεων. Ιδιαίτερη σημασία αποδόθηκε στις διαβουλεύσεις που έλαβαν χώρα στο πλαίσιο της κοινής συνεδρίασης των Συμβουλίων Ανώτατης Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης και Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (28.2.2005) και των δύο διαδοχικών συνεδριάσεων (22 και 30.3.2005) της Ολομέλειας του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Ε.ΣΥ.Π.). Ο Νόμος προσπαθεί να αξιοποιήσει και να συνθέσει όλες

τις απόψεις που εκφράστηκαν για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.⁹

1.2.1 Κριτήρια και δείκτες της αξιολόγησης

1. Για την αξιολόγηση της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της έρευνας και διδασκαλίας, των σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, τη διαπίστωση τυχόν αδυναμιών και αποκλίσεων σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους και τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης σε σχέση με τους στόχους του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και τις διεθνείς προδιαγραφές, εμπειρίες και πρακτικές χρησιμοποιούνται γενικώς αναγνωρισμένα και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία εκφράζονται με αντίστοιχους ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες. Τα κριτήρια και οι δείκτες αξιολόγησης είναι ιδίως:

α) Ως προς την ποιότητα του διδακτικού έργου: η αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού, η οργάνωση και η εφαρμογή του διδακτικού έργου, τα εκπαιδευτικά μέσα και οι υποδομές, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η συνεργασία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων, το επίπεδο και η επικαιρότητα των παρεχόμενων γνώσεων, η κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών ή σπουδαστών κ.ά.

β) Ως προς την ποιότητα του ερευνητικού έργου: η ένταξη της έρευνας στους στόχους της ακαδημαϊκής μονάδας, οι ερευνητικές υποδομές, τα ερευνητικά προγράμματα, η αποτελεσματικότητα του ερευνητικού έργου, η πρωτοτυπία της έρευνας, οι ερευνητικές συνεργασίες, η συμμετοχή των φοιτητών ή σπουδαστών στην έρευνα κ.ά.

γ) Ως προς την ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών: ο βαθμός ανταπόκρισης του προγράμματος σπουδών στους στόχους της ακαδημαϊκής μονάδας, η συνεκτικότητα και η

⁹ Ν. 3374 «Διασφάλιση της ποιότητας των Α.Ε.Ι», 2005 ό.π.

λειτουργικότητα του προγράμματος σπουδών, ο συντονισμός της ύλης των μαθημάτων, η ορθολογική οργάνωση των εκπαιδευτικών θεσμών, το εξεταστικό σύστημα, η υποστήριξη από διαθέσιμες εκπαιδευτικές υποδομές κ.ά.

δ) Ως προς την ποιότητα των λοιπών υπηρεσιών: η αποτελεσματικότητα των διοικητικών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας, οι πάσης φύσεως υποδομές, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των οικονομικών πόρων και στη χρήση των υποδομών και του εξοπλισμού, οι συνεργασίες με το κοινωνικό σύνολο κ.ά.¹⁰

2. Κατά την αξιολόγηση λαμβάνονται υπόψη η συμπληρωματική λειτουργία και οι διακριτές φυσιογνωμίες, ρόλοι, σκοπός και αποστολή των δύο παράλληλων τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης, όπως διαφοροποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τον πανεπιστημιακό τομέα και για τον τεχνολογικό τομέα.
3. Τα κριτήρια και οι δείκτες της αξιολόγησης τυποποιούνται, συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο κάθε ακαδημαϊκής μονάδας η Α.ΔΙ.Π. το αργότερο εντός ενός (1) έτους από τη συγκρότησή της. Τα κριτήρια και οι δείκτες αξιολόγησης αναθεωρούνται εκάστοτε με την ίδια διαδικασία, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο.

1.2.2 Εσωτερική αξιολόγηση

1. Η εσωτερική αξιολόγηση αποτελεί το πρώτο στάδιο της αξιολόγησης και συνίσταται στη συστηματική αποτίμηση και καταγραφή του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου από τις ίδιες τις ακαδημαϊκές μονάδες των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή τους.
2. Η εσωτερική αξιολόγηση είναι μια περιοδικά επαναλαμβανόμενη διαδικασία, στην οποία συμμετέχουν τα μέλη του διδακτικού-ερευνητικού και του λοιπού επιστημονικού προσωπικού και οι φοιτητές ή σπουδαστές κάθε ακαδημαϊκής μονάδας με απαντήσεις ερωτηματολογίων, συνεντεύξεις, ομαδικές συζητήσεις και κάθε άλλη πρόσφορη πηγή πληροφόρησης, η οποία ολοκληρώνεται με τη σύνταξη της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας.

¹⁰ Τζιρίτας Γιώργος «Διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση/ Το διακύβευμα της αναθεώρησης του άρθρου 16». Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2007.

3. Η εσωτερική αξιολόγηση στηρίζεται στην ανάλυση των συγκεντρωτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στην τελευταία ετήσια εσωτερική έκθεση κάθε ακαδημαϊκής μονάδας, που αναφέρεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 2 του νόμου αυτού, και στα αποτελέσματα των διαδικασιών της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου. Η εσωτερική αξιολόγηση λαμβάνεται υπόψη για την εξωτερική αξιολόγηση του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου της ακαδημαϊκής μονάδας από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες.¹¹

1.2.3 Διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης

1. Η εσωτερική αξιολόγηση πραγματοποιείται με ευθύνη κάθε ακαδημαϊκής μονάδας που υπόκειται σε αξιολόγηση, σε συνεργασία με τη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης στο οποίο ανήκει, και πρέπει να ανταποκρίνεται στα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όπως αυτά συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει εκάστοτε η Α.ΔΙ.Π.
2. Οι ακαδημαϊκές μονάδες που υποβάλλονται σε αξιολόγηση (Σχολές ή Τμήματα) ορίζουν με αποφάσεις των Γενικών Συνελεύσεων τους Ομάδες Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.), οι οποίες συγκροτούνται από μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. των βαθμίδων του Καθηγητή και του Αναπληρωτή Καθηγητή με διεθνώς αναγνωρισμένο επιστημονικό έργο και, κατά προτίμηση, με εμπειρία σε διαδικασίες διασφάλισης της ποιότητας. Στην ΟΜ.Ε.Α. συμμετέχει επίσης ένας εκπρόσωπος των φοιτητών ή σπουδαστών. Η ΟΜ.Ε.Α. έχει την ευθύνη διεξαγωγής της διαδικασίας αξιολόγησης στην οικεία ακαδημαϊκή μονάδα, παρακολουθεί τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, ενημερώνει για τις απαντήσεις και τα αποτελέσματα του διαλόγου με τους διδάσκοντες και τους φοιτητές ή σπουδαστές, συγκεντρώνει όλα

¹¹ Τζιφίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

τα απαραίτητα σχετικά στοιχεία και, με βάση αυτά, συντάσσει την έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας, την οποία διαβιβάζει στη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος και μέσω αυτής στην Α.ΔΙ.Π.¹²

3. Σε περίπτωση που αξιολογούνται αυτοτελώς τα προγράμματα προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών ή οι λοιπές υπηρεσίες που παρέχονται από τις ακαδημαϊκές μονάδες ή τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης στο πλαίσιο της αποστολής τους συγκροτούνται Ειδικές Ομάδες Αξιολόγησης (Ε.Ο.Α.), στις οποίες συμμετέχουν, εκτός από τα μέλη Δ.Ε.Π. ή Ε.Π. και τον εκπρόσωπο των φοιτητών ή σπουδαστών, και ένας κοινός εκπρόσωπος του λοιπού επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού της μονάδας ή του ιδρύματος. Την ευθύνη και τις αρμοδιότητες αξιολόγησης της λειτουργίας κάθε ιδρύματος ανώτατης εκπαίδευσης συνολικά έχει η ΜΟ.ΔΙ.Π. του οικείου ιδρύματος, η οποία λειτουργεί ως Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜ.Ε.Α.) του ιδρύματος.
4. Τα ερωτηματολόγια, στα οποία απαντούν γραπτώς οι διδάσκοντες και οι φοιτητές ή σπουδαστές, αφορούν κυρίως την ποιότητα και τα μέσα της έρευνας και διδασκαλίας, τη δομή και το περιεχόμενο των σπουδών, τη φοιτητική μέριμνα, τις διοικητικές υπηρεσίες και την υλικοτεχνική υποδομή της μονάδας ή του ιδρύματος και μπορούν να είναι τυποποιημένα με διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις ιδιαιτερότητες κάθε ακαδημαϊκής μονάδας. Οι απαντήσεις που δίνονται στα ερωτηματολόγια από τους φοιτητές ή σπουδαστές εκφράζουν τις απόψεις των ερωτωμένων για τη βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας, την καλύτερη οργάνωση των μαθημάτων, τη συνεργασία με τους διδάσκοντες και τις προσδοκίες τους από τις σπουδές. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονται από τους φοιτητές ή σπουδαστές εθελοντικά, ανώνυμα και χωρίς προειδοποίηση στο πλαίσιο των υποχρεωτικών μαθημάτων που προσφέρονται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου υπό την παρακολούθηση της ΟΜ.Ε.Α. και με τη συνεργασία των διδασκόντων.
5. Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης διαρκεί δύο συνεχόμενα διδακτικά εξάμηνα.

¹² Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

1.2.4 Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης

1. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας συνθέτει όλα τα παραπάνω στοιχεία σε συνάρτηση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή της μονάδας.
2. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης περιέχει ειδικότερα μια κριτική-αξιολογική ανάλυση της πορείας εφαρμογής των στόχων του υπό αξιολόγηση έργου της ακαδημαϊκής μονάδας, τα θετικά και αρνητικά σημεία που αναδείχθηκαν κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει η ίδια η μονάδα, να οργανωθούν καλύτερα οι υπό αξιολόγηση δραστηριότητες, να αναβαθμιστούν οι χορηγούμενοι τίτλοι σπουδών και η επιστημονική δραστηριότητα, καθώς και κάθε άλλο μέτρο διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας του διδακτικού, ερευνητικού ή άλλου έργου που παρέχεται από την ακαδημαϊκή μονάδα.
3. Η έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης συντάσσεται από την ΟΜ.Ε.Α. της οικείας ακαδημαϊκής μονάδας σύμφωνα με τα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, όπως αυτά συμπληρώνονται και εξειδικεύονται περαιτέρω με βάση τις κατευθύνσεις και τα πρότυπα που εκδίδει εκάστοτε η Α.ΔΙ.Π. Στις περιπτώσεις της παραγράφου 3 του προηγούμενου άρθρου η έκθεση συντάσσεται από την αντίστοιχη Ε.Ο.Α. ή τη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος.

1.2.5 Εξωτερική αξιολόγηση

1. Η εξωτερική αξιολόγηση αποτελεί το δεύτερο στάδιο της αξιολόγησης και συνίσταται στην κριτική-αναλυτική εξέταση των αποτελεσμάτων της εσωτερικής αξιολόγησης από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων (Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης).
2. Η εξωτερική αξιολόγηση είναι μια περιοδικά επαναλαμβανόμενη διαδικασία, κατά την οποία τα στοιχεία της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης μελετώνται σε βάθος από επιτροπή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων μετά από επιτόπια επίσκεψη στην υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα και συζητήσεις και επαφές με μέλη του διδακτικού-ερευνητικού και του λοιπού επιστημονικού προσωπικού, του διοικητικού προσωπικού και τους φοιτητές ή σπουδαστές.
3. Η εξωτερική αξιολόγηση λαμβάνει υπόψη την ανάλυση των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην τελευταία έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης κάθε ακαδημαϊκής μονάδας και στα συμπληρωματικά στοιχεία που προέκυψαν από τις

συζητήσεις και επαφές με τα μέλη της οικείας μονάδας. Η εξωτερική αξιολόγηση ολοκληρώνεται με τη σύνταξη της έκθεσης εξωτερικής αξιολόγησης της ακαδημαϊκής μονάδας, η οποία περιλαμβάνει αναλύσεις, διαπιστώσεις, συστάσεις και υποδείξεις των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και αποκλίσεις που εντοπίστηκαν σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.¹³

1.2.6 Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης

1. Τα αποτελέσματα της εξωτερικής αξιολόγησης συνοψίζονται στην τελική έκθεση αξιολόγησης των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων (έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης), η οποία περιλαμβάνει κυρίως τις αναλύσεις, διαπιστώσεις, συστάσεις και υποδείξεις τους και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες και αποκλίσεις που εντοπίστηκαν σε σχέση με τη φυσιογνωμία, τους στόχους και την αποστολή κάθε ακαδημαϊκής μονάδας.
2. Το σχέδιο της έκθεσης εξωτερικής αξιολόγησης συντάσσεται από την Ε.Ε.Α. με τη γραμματειακή και διοικητική υποστήριξη της Α.ΔΙ.Π. και κοινοποιείται στην υπό αξιολόγηση ακαδημαϊκή μονάδα, η οποία υποβάλλει τις παρατηρήσεις της εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση του σχεδίου σε αυτήν. Αν δεν υποβληθούν παρατηρήσεις εντός της ανωτέρω προθεσμίας, το σχέδιο της έκθεσης θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτό από την ακαδημαϊκή μονάδα. Η τελική έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης διαβιβάζεται στη ΜΟ.ΔΙ.Π. του ιδρύματος και μέσω αυτής στην οικεία ακαδημαϊκή μονάδα και στην Α.ΔΙ.Π., η οποία φροντίζει για τη δημοσιοποίησή της.

¹³ Τζιφρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

3. Η εξωτερική αξιολόγηση ολοκληρώνεται μέσα σε τέσσερις (4) μήνες από την υποβολή της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης. Εντός της προθεσμίας αυτής πρέπει να έχει συνταχθεί η έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης.

1.2.7 Αρχή διασφάλισης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση

1. Συνιστάται ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την επωνυμία «Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση» (Α.ΔΙ.Π.) και έδρα την Αθήνα. Η Α.ΔΙ.Π. έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εποπτεύεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ως προς τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών της. Τα μέλη της Α.ΔΙ.Π. είναι ανώτατοι δημόσιοι λειτουργοί και απολαύουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Οι πιστώσεις για τη λειτουργία της Α.ΔΙ.Π. εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Τον προϋπολογισμό εισηγείται στον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών ο Πρόεδρος της Α.ΔΙ.Π., ο οποίος είναι και διατάκτης των δαπανών της.
2. Η Α.ΔΙ.Π. εγγυάται τη διαφάνεια των διαδικασιών αξιολόγησης και έχει ως αποστολή την με κάθε τρόπο υποστήριξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης στην πραγματοποίηση των διαδικασιών που στοχεύουν στη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση, την ενημέρωση της Πολιτείας και των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης για τις σύγχρονες διεθνείς εξελίξεις και τάσεις στα συναφή ζητήματα και την προαγωγή της έρευνας στον τομέα αυτό.

Ειδικότερα η Α.ΔΙ.Π. ασκεί τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

- α) Προγραμματίζει, συντονίζει και υποστηρίζει τις διαδικασίες αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.
- β) Τυποποιεί, εξειδικεύει και αναθεωρεί με κατευθύνσεις τα πρότυπα και τον τύπο των εκθέσεων αξιολόγησης των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης, καθώς και τα κριτήρια και τους δείκτες αξιολόγησης σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου για το υποκείμενο σε αξιολόγηση έργο των ακαδημαϊκών μονάδων, των προγραμμάτων σπουδών και των λοιπών υπηρεσιών που παρέχονται από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.¹⁴
- γ) Συντάσσει, τηρεί και ανανεώνει το μητρώο ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων και ειδικών στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη

¹⁴ Τζιφίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

εκπαίδευση από την Ελλάδα και το εξωτερικό, στο οποίο διασφαλίζει τη δυνατότητα πρόσβασης από όλα τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

δ) Συγκεντρώνει πληροφορίες και τηρεί βάση δεδομένων με τα στοιχεία των εκθέσεων αξιολόγησης όλων των ελληνικών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.

ε) Ενημερώνει τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και τα ελληνικά ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης σχετικά με τα υφιστάμενα δεδομένα στην Ελλάδα και τις σύγχρονες διεθνείς τάσεις και εξελίξεις στον τομέα της διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

στ) Διατηρεί αμφίδρομη συνεργασία με αντίστοιχους οργανισμούς του εξωτερικού.

ζ) Εκπονεί μελέτες και διεξάγει έρευνες με στόχο την ανάπτυξη της μεθοδολογίας, των τεχνικών και των εφαρμογών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

η) Δημοσιοποιεί τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και τα μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση.

θ) Εκπροσωπεί την χώρα στα θεσμικά όργανα και οργανισμούς που αποτελούνται από αντίστοιχους εθνικούς φορείς των κρατών μελών της Ε.Ε. ή και τρίτων χωρών.

ι) Διατυπώνει προτάσεις για τη λήψη μέτρων και την υιοθέτηση πρακτικών διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας σε σχέση με τους στόχους του εθνικού συστήματος ανώτατης παιδείας και τις διεθνείς προδιαγραφές, εμπειρίες και πρακτικές.

1. Τα θέματα εσωτερικής λειτουργίας και οικονομικής διαχείρισης της Α.Δι.Π. ρυθμίζονται από εσωτερικό κανονισμό, ο οποίος καταρτίζεται από την ίδια την αρχή εντός έξι (6) μηνών από τη συγκρότησή της και κυρώνεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομίας και Οικονομικών και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο Κανονισμός Λειτουργίας και Διαχείρισης της Α.Δι.Π. πρέπει να είναι σύμφωνος με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, ο οποίος εφαρμόζεται συμπληρωματικά για τα θέματα που δεν ρυθμίζονται από αυτόν.
2. Οι πληροφορίες και τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στο πλαίσιο των διαδικασιών αξιολόγησης, εφόσον αφορούν σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, υπόκεινται

σε επεξεργασία μόνο στο βαθμό που είναι απαραίτητο για την επίτευξη του σκοπού της αξιολόγησης τηρουμένων των απαιτήσεων της αρχής της αναλογικότητας και των διατάξεων για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Δεν επιτρέπεται περαιτέρω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για άλλους σκοπούς εκτός από την αξιολόγηση και τη λήψη μέτρων διασφάλισης και βελτίωσης της ποιότητας.

3. Η Α.ΔΙ.Π. μπορεί να αξιολογεί σύμφωνα με τις διατάξεις του εσωτερικού κανονισμού τη λειτουργία και το έργο της, αναθέτοντας τη σχετική ευθύνη εξωτερικής αξιολόγησης σε έγκυρους και διεθνώς αναγνωρισμένους αξιολογητές ή οργανισμούς ή λοιπούς φορείς που αναπτύσσουν συναφή δραστηριότητα διεθνώς.
4. Για όσα θέματα της Α.ΔΙ.Π. δεν ρυθμίζονται ειδικά στον παρόντα νόμο, εφαρμόζονται οι κείμενες γενικές διατάξεις για τις ανεξάρτητες διοικητικές αρχές.¹⁵

¹⁵ Τζιφίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Το 1975, παρά τις όποιες επιμέρους διαφορές, εκφράσθηκε η εθνική βούληση για ανόρθωση της Παιδείας, ώστε να αποτελεί την ύψιστη επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό.

Στην τριακονταετία που παρήλθε οι μεγάλες αλλαγές αφορούν στη μαζικοποίηση και διεθνοποίηση της ανώτατης εκπαίδευσης, δύο διεργασίες αλληλένδετες που αποτελούν συγχρόνως και προκλήσεις για θετική ανταπόκριση.

Το ελληνικό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης μπορεί να ανταποκριθεί και στις δύο, χωρίς να χρειάζεται εξωτερικές στηρίξεις. Ιδιαίτερα από το 1997 η Ελλάδα επιχείρησε μια σημαντική διεύρυνση της Ανώτατης Εκπαίδευσης αφιερώνοντας πόρους από τα Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης (Α' και Β' Επιχειρησιακά Προγράμματα για την Εκπαίδευση και την Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση). Η μεγέθυνση ήταν της τάξης του 50% σε αριθμό Τμημάτων και προπτυχιακών φοιτητών και 200% σε αριθμό μεταπτυχιακών φοιτητών. Η διεύρυνση δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί και σταθεροποιηθεί, γιατί απαιτείται χρόνος για την πλήρη ανάπτυξη.¹⁶

Αντίθετα η ελληνική κοινωνία εξακολουθεί να απαιτεί να παρέχεται σε όλους τους νέους η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, για λόγους οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής προόδου και ατομικής ευημερίας. Η προτεινόμενη αναθεώρηση του Συντάγματος συμβολίζει την αλλαγή πλεύσης και την παραχώρηση του ρόλου της διεύρυνσης, μετά από σημαντικές μάλιστα επενδύσεις σε υλικούς πόρους και ανθρώπινο δυναμικό, σε έναν απροσδιόριστο ιδιωτικό τομέα, που σήμερα κυριαρχείται από τη χρήση δικαιωμάτων ξένων πανεπιστημίων.

Η διεθνοποίηση της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης μπορεί να γίνει μέσα από τη συμμετοχή στην οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας. Ήδη τα ελληνικά πανεπιστήμια μετέχουν σε προγράμματα ανταλλαγών και κινητικότητας, στην οργάνωση κοινών προγραμμάτων σπουδών με άλλα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και σε ερευνητικά έργα σε συνεργασία με ιδρύματα και επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχει επίσης ιδρυθεί το Διεθνές Πανεπιστήμιο που ισχυροποιεί την παρουσία της χώρας μας στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ υπάρχει η δυνατότητα αντίστοιχων ανοιγμάτων από όλα τα πανεπιστήμια.

Άρα η βέλτιστη προσαρμογή των ελληνικών πανεπιστημίων στις ανάγκες μαζικής πρόσβασης των νέων της χώρας στην ανώτατη εκπαίδευση και στις απαιτήσεις διεθνών συνεργασιών δεν προϋποθέτει την ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων και τη συνακόλουθη αναθεώρηση του σχετικού άρθρου του Συντάγματος.

¹⁶ Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

2.1 ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΕΙ & ΤΕΙ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπήρξε τις τρεις τελευταίες δεκαετίες το πεδίο εντόνων αναζητήσεων καθώς και σημαντικών και πρωτοποριακών - για την εποχή τους - μεταρρυθμίσεων στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Η εξέλιξη αυτή κατέστη αναγκαία, διότι διαπιστώθηκε ότι τα κλασικά Πανεπιστήμια δεν ήταν πλέον σε θέση να καλύψουν με επάρκεια τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες της οικονομίας, της παραγωγής και της κοινωνίας των χωρών αυτών. Αποτέλεσμα των εκπαιδευτικών αυτών μεταρρυθμίσεων ήταν η δημιουργία ιδρυμάτων τα οποία λειτουργούσαν με βάση εκπαιδευτικά προγράμματα περισσότερο εφαρμοσμένου χαρακτήρα και -συνήθως- μικρότερης διάρκειας. Οι δύο αυτοί κλάδοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συναπαρτίζουν στον ευρωπαϊκό χώρο την ανώτατη εκπαίδευση (higher education), που διακρίνεται στην πανεπιστημιακή και την μη πανεπιστημιακή.

Στην ανώτατη μη πανεπιστημιακή εκπαίδευση περιλαμβάνεται η τεχνολογική εκπαίδευση. Ο θεσμός της τεχνολογικής εκπαίδευσης καταξιώθηκε ταχύτατα σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, αφού τροφοδότησε την κοινωνία και την παραγωγή με επιστημονικά καταρτισμένα στελέχη, που συνέβαλαν αποφασιστικά στην πρόοδο των χωρών αυτών.

Εάν για τις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης ο χώρος της ανώτατης τεχνολογικής εκπαίδευσης έπαιξε και παίζει αποφασιστικό ρόλο στις εξελίξή τους, για μια χώρα μέσης τεχνολογίας, όπως η Ελλάδα, η ενεργός και αναβαθμισμένη παρουσία του είναι ακόμη περισσότερο αναγκαία. Στην Ελλάδα πρέπει, παράλληλα με την τελείως απαραίτητη ανάπτυξη της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και την παραγωγή υψηλού επιπέδου επιστημονικού προσωπικού, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή των

επιστημονικών και τεχνολογικών πορισμάτων και η παραγόμενη στη χώρα μας ή στο εξωτερικό γνώση να μετουσιώνεται στους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής μας ζωής. Η αντίληψη αυτή πρέπει να υιοθετηθεί ευρέως, εάν θέλουμε να οδηγήσουμε τη χώρα σε ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης και προόδου. Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της χώρας στους διάφορους τομείς θα μπορούσε πιθανώς να συσχετισθεί με τη μειωμένη συμμετοχή του τεχνολογικού τομέα στην αναπτυξιακή διαδικασία.¹⁷

Σύμφωνα με τον Νόμο 3374/05: «Η ανώτατη εκπαίδευση αποτελείται από δύο τομείς που είναι παράλληλοι, τον πανεπιστημιακό και τον τεχνολογικό. Τα ιδρύματα του πανεπιστημιακού τομέα δίνουν έμφαση στην προαγωγή και ανάπτυξη της επιστήμης, στη βασική εφαρμοσμένη έρευνα και στην υψηλή θεωρητική και ολοκληρωμένη κατάρτιση του επιστημονικού και ακαδημαϊκού δυναμικού της χώρας. Τα ιδρύματα του τεχνολογικού τομέα δίνουν έμφαση στην εκπαίδευση στελεχών εφαρμογών υψηλής ποιοτικής στάθμης, τα οποία με τη θεωρητική και εφαρμοσμένη επιστημονική κατάρτισή τους αποτελούν συνδυαστικό κρίκο μεταξύ της εφαρμογής και της επιστήμης».

Ο Νόμος 3374/05 επιχειρεί να ξεχωρίσει τα ΑΕΙ και τα «ανωτατοποιημένα» ΤΕΙ, αναθέτοντας στα μεν πρώτα την καλλιέργεια της θεωρητικής γνώσης, στα δε δεύτερα την έρευνα. Θεωρία και εφαρμογή, όμως, είναι αναπόσπαστες. Η καλλιέργεια της επιστήμης συνδέεται με έρευνα και η έρευνα εφόσον είναι σοβαρή συνδέεται με προαγωγή της επιστήμης.

Επομένως, προκύπτει ένα σοβαρό ζήτημα και ιδιαίτερα για το ποιες θα είναι οι διαφορές ανάμεσα σ' ένα τμήμα ΤΕΙ που «ανωτατοποιείται» και σ' ένα πανεπιστημιακό τμήμα.

Σύμφωνα με την τωρινή κατάσταση των Ελληνικών ιδρυμάτων οι διαφορές που υπάρχουν είναι σε:

1) **Θεωρία – Έρευνα:** Για παράδειγμα τα τμήματα οικονομίας τόσο των ΤΕΙ όσο και των ΑΕΙ δε θα μπορούσαν να διαφέρουν ούτε στη θεωρία αλλά ούτε και στην έρευνα γιατί αυτά τα δυο είναι αλληλένδετα.

2) **Επαγγελματικά δικαιώματα:** Για παράδειγμα, ποια θα είναι τα επαγγελματικά δικαιώματα ενός πτυχιούχου ΤΕΙ Οικονομίας κι ενός πτυχιούχου ΑΕΙ Οικονομίας; Τα επαγγελματικά σωματεία έχουν ήδη αρχίσει να ασχολούνται με το θέμα αυτό, το οποίο φυσικά δεν επιλύεται στον Νόμο του Υπουργείου.

Οι αδυναμίες του σχεδίου νόμου αφορούν αναμφίβολα όλα τα ΑΕΙ. Η ένταξη των ΤΕΙ στον χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης πρέπει να έχει ουσιαστικό και όχι τυπικό χαρακτήρα

¹⁷ Ν. 3374 «Διασφάλιση της ποιότητας των Α.Ε.Ι.» 2005, ό.π.

και πρέπει να πραγματοποιηθεί με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις: θέσπιση κριτηρίων αξιολόγησης γνωστικών αντικειμένων και διδασκόντων».

3) Κριτήρια επιλογής: Η «ανωτατοποίηση» των ΤΕΙ θα επηρεάσει και τις προτιμήσεις των υποψηφίων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, με αποτέλεσμα τα κριτήρια επιλογής θα είναι διαφορετικά. Σήμερα, κάθε υποψήφιος κάνει μία διάκριση ανάμεσα στα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ και, κατά κανόνα, προτιμά να εισαχθεί σε πανεπιστημιακό τμήμα. Αν, όμως, «ανωτατοποιηθούν» τα τεχνολογικά ιδρύματα, τότε θα αλλάξει άμεσα και η κατάταξη των διαφόρων τμημάτων στον κατάλογο των προτιμήσεων των υποψηφίων.

4) Πόροι: Το υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να εξασφαλίσει αυξημένους πόρους για τα ΤΕΙ, προκειμένου αυτά να ανταποκριθούν στον ρόλο τους μετά την αναβάθμισή τους. Λόγω των συσσωρευμένων αναγκών που έχουν παρουσιαστεί τις τελευταίες δεκαετίες και λόγω των εξελίξεων της επιστήμης, οι επενδύσεις που χρειάζονται είναι τεράστιες.

5) Αξιολόγηση διδακτικού προσωπικού των ΤΕΙ: Είναι απαραίτητη η αξιολόγηση του διδακτικού προσωπικού των ΤΕΙ κάτω από τις ίδιες προϋποθέσεις μ' αυτές που κρίνονται οι πανεπιστημιακοί. Στις εξαιρετικές περιπτώσεις όπου ο νομοθέτης θεωρεί ότι δεν χρειάζεται διδακτορικό για μια κατηγορία διδασκόντων στα ΤΕΙ, πρέπει αυτή η κατηγορία να προσδιοριστεί ρητά.

6) Επίπεδο: Είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστεί οριστικά το επίπεδο και η θέση των Τ.Ε.Ι. στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

7) Κατοχύρωση κύρους: Είναι απαραίτητο να κατοχυρωθεί και επίσημα το κύρος των Τ.Ε.Ι., ώστε να εκλείψει η διαρκής αμφισβήτησή τους και να δοθεί, έτσι, η δυνατότητα στους πτυχιούχους Τ.Ε.Ι. να εξελίσσονται επιστημονικά και κοινωνικά χωρίς να τους παρεμβάλλονται τεχνητά εμπόδια.

8) Νομικό και λειτουργικό πλαίσιο: Θα πρέπει να δημιουργηθεί, κυρίως με την ενδυνάμωση των ακαδημαϊκών κανόνων και με τη σταδιακή βελτίωση της σύνθεσης του εκπαιδευτικού προσωπικού που θα στελεχωθεί με νέους επιστήμονες με υψηλά ακαδημαϊκά και επαγγελματικά προσόντα, το νομικό και λειτουργικό πλαίσιο για την περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση του έργου τους προς όφελος της οικονομίας και της κοινωνίας και, τελικά, για τη συμβολή στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας στο διεθνές περιβάλλον της σημερινής εποχής.

9) Επιστημονική και κοινωνική καταξίωση: Είναι απαραίτητο να καταξιωθεί εκπαιδευτικά, επιστημονικά και κοινωνικά ο θεσμός των Τ.Ε.Ι., ώστε αυτός, παράλληλα με τα Πανεπιστήμια, που έχουν άλλο ρόλο και άλλον προσανατολισμό, να αποτελέσει για τους

νέους μας ένα πόλο έλξης για σπουδές με κύρος και αξιοπιστία, που δίνουν προοπτικές για την κοινωνική και επαγγελματική τους ανέλιξη.¹⁸

2.2 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ & ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Η αυτοδιοίκηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση χρήζει ορισμένων νέων κατευθύνσεων. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει να δοθούν ειδικά κίνητρα για την επιβράβευση των ιδρυμάτων που αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και πρωτοπορούν, π.χ., μέσω της πρόβλεψης μια ειδικής επιχορήγησης στον προϋπολογισμό τους, και με την κατοχύρωση της διεθνούς αναγνώρισης της έρευνας που διεξάγουν.

Ένα βασικό πρόβλημα για την οικονομική κατάσταση των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης είναι ότι σήμερα οι προϋπολογισμοί τους, τους οποίους εγκρίνει η κρατική διοίκηση, είναι πολύ κατώτεροι εκείνων που ζητούν τα ίδια τα ιδρύματα. Παράλληλα, δεν υφίσταται ένα σύστημα δεικτών που να δείχνει με αντικειμενικό τρόπο, έστω κατά προσέγγιση, τις απαιτήσεις για πόρους (π.χ. ανά φοιτητή, ανά πτυχιούχο).¹⁹

Η οικονομική κατάσταση των ΑΕΙ και ΤΕΙ θα μπορούσε να βελτιωθεί και με επιμέρους επεμβάσεις που θα τους εξασφάλιζαν μεγαλύτερη ευελιξία, η οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία τους, χωρίς να θίγεται η διαφάνεια στη διαχείριση ούτε η υπαγωγή τους σε έλεγχο. Έτσι θα μπορούσε να εγκαταλειφθεί το σύστημα εγκρίσεων προϋπολογισμού σε λεπτομερείς κωδικούς και αντ' αυτού να εισαχθεί ένα διαφορετικό σύστημα εγκρίσεων για ποσά, τη χρήση των οποίων θα μπορεί να καθορίζει και να μεταβάλλει το ΑΕΙ ή ΤΕΙ, με την πρόβλεψη πάντοτε των κατάλληλων ασφαλιστικών δικλείδων. Με αντίστοιχο τρόπο θα πρέπει τα ιδρύματα να μπορούν να χειρίζονται με ευελιξία και τα ποσά που τους αποδίδονται από δωρεές, χορηγίες κ.λπ.

¹⁸ Ν.3374 «Διασφάλιση της ποιότητας των Α.Ε.Ι.» 2005, ό.π.

¹⁹ www.tritovatmia.gr, 2009.

Στο πεδίο της ακαδημαϊκής αυτονομίας υπάρχουν οι εξής δυνατότητες: Η ενίσχυση της αυτονομίας στις προσλήψεις και τις προαγωγές μελών ΔΕΠ με παράλληλη ενίσχυση της διασφάλισης ποιότητας (π.χ. να κληρώνονται ως μέλη εκλεκτορικών σωμάτων μέλη ΔΕΠ από περισσότερα ΑΕΙ τα οποία θα έχουν σχέση με το γνωστικό αντικείμενο της εκάστοτε προκήρυξης). Παροχή της δυνατότητας μεταβολής των προγραμμάτων σπουδών με απόφαση του ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Η αυτοδιοίκηση των ιδρυμάτων της ανώτατης εκπαίδευσης θα πρέπει να ενισχυθεί και αναφορικά με το σύστημα της εισαγωγής στα Πανεπιστήμια. Είναι κοινός τόπος ότι το σημερινό σύστημα εισαγωγικών εξετάσεων είναι αναποτελεσματικό, αφ' ενός διότι μετατρέπει το λύκειο σε «φροντιστηριακό κέντρο» και, αφ' ετέρου, διότι δεν εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο προγραμματισμού των ΑΕΙ και ΤΕΙ. Αφετηριακή προϋπόθεση για οποιαδήποτε μεταρρύθμιση του συστήματος εισαγωγής αποτελεί η διασφάλιση του αδιάβλητου χαρακτήρα του και η εγγύηση ίσων ευκαιριών για όλους τους υποψηφίους.

Οι σχέσεις του Πανεπιστημίου με την κοινωνία αλλάζουν κατά τρόπο ώστε να χρειάζεται αντίστοιχη προσαρμογή και το σύστημα διακυβέρνησης, δηλαδή το συνολικό πλαίσιο παρακολούθησης, εποπτείας και ελέγχου από το κράτος και την κοινωνία. Το νέο πλαίσιο διακυβέρνησης μπορεί να αναζητηθεί στην ενίσχυση των σχέσεων με κοινωνικούς φορείς και του στοιχείου του κοινωνικού ελέγχου και στην προσέλκυση νέων πηγών χρηματοδότησης (λ.χ. χορηγιών), με κανόνες και όρια που δεν θα θίγουν την ανεξαρτησία ή τον δημόσιο χαρακτήρα του Ιδρύματος (π.χ. πλαφόν στις χορηγίες).

Στο πεδίο αυτό θα ήταν ακόμα νοητή η εισαγωγή νέων οργάνων, τα οποία θα μπορούν π.χ.(α) να έχουν αρμοδιότητες για την διοίκηση συγκεκριμένων τομέων, όπως π.χ. τα μεταπτυχιακά, την έρευνα κ.α., με τη συμμετοχή μελών που θα εκλέγονται από τα μέλη ΔΕΠ, (β) να έχουν ως μέλη τους εκπροσώπους κοινωνικών φορέων (αποφοίτους, πρόσωπα εγνωσμένου κύρους, κινήματα πολιτών κ.α.) και να λειτουργούν γνωμοδοτικά προς το ΑΕΙ ή το ΤΕΙ, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη σύνδεση με την κοινωνία και την αγορά.

Αναγκαία δεν κρίνεται η τροποποίηση του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου για το άσυλο, αλλά η συστηματική εφαρμογή του. Επίσης είναι σκόπιμη η αναβάθμιση των εσωτερικών μηχανισμών (αυτό) προστασίας και φύλαξης των πανεπιστημιακών χώρων, από ειδικά διοικητικά όργανα υπαγόμενα αποκλειστικά στις εκλεγμένες πρυτανικές αρχές.

Επιπλέον, τα ανώτατα ιδρύματα χρήζουν εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την αντιστοίχησή τους με τα σύγχρονα δεδομένα. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να γίνουν τομές-αλλαγές στα προγράμματα σπουδών και στον τρόπο μελέτης, με την οργάνωση και λειτουργία σύγχρονων πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών που θα παρέχουν

στους φοιτητές τη δυνατότητα μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας, σε αντίθεση με τη μέχρι τώρα συνήθη πρακτική της διανομής ενός μόνο - και σε αρκετές περιπτώσεις παρωχημένου - συγγράμματος.

Για την προαγωγή της έρευνας, απαιτείται να γίνουν σημαντικά βήματα, καθώς, όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα υστερεί τόσο ως προς τα επίπεδα χρηματοδότησης όσο και ως προς την ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας. Η ενίσχυση της έρευνας και των δομών της θα πρέπει να συνδυαστούν με ουσιαστικές μεταβολές στο πρότυπο διακυβέρνησης των ελληνικών Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, όπως προαναφέρθηκε, με στόχο την εξάλειψη της γραφειοκρατίας ως ουσιαστική προϋπόθεση για κάθε μελλοντικό βήμα ανάπτυξης. Μία δε από τις κυριότερες προκλήσεις αποτελεί η δημιουργία μιας συνεκτικής ερευνητικής πολιτικής, στο πλαίσιο της οποίας τα πανεπιστήμια θα πρέπει να έχουν κεντρικό ρόλο. Το ερευνητικό έργο μπορεί να βελτιωθεί σημαντικά με τη λήψη μέτρων που θα στοχεύουν:

- στη διευκόλυνση της κινητικότητας, της συγκέντρωσης και της δικτύωσης των ερευνητών (π.χ. απασχόλησης μελών ΔΕΠ σε ερευνητικά κέντρα ή ερευνητών σε ΑΕΙ).²⁰
- στον εντοπισμό και την υποστήριξη του εκλεκτού ανθρώπινου δυναμικού στα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα (π.χ. μέσω της δημιουργίας τμημάτων ανθρώπινου δυναμικού).
- στην ανάδειξη της αριστείας στην έρευνα ως κριτήριο για τις δραστηριότητες των ιδρυμάτων και των μελών ΔΕΠ ατομικά, στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου συστήματος αξιολόγησης - διασφάλισης ποιότητας.
- στην ενίσχυση της διαμόρφωσης ερευνητικής κουλτούρας, η οποία βεβαίως θα πρέπει να καλλιεργείται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- στη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων, στο πλαίσιο μίας υγιούς σύνδεσης με το παραγωγικό και οικονομικό δυναμικό της χώρας.

Επίσης θα πρέπει να υπάρχει:

- Ενίσχυση προγραμμάτων στήριξης (υποτροφίες) φοιτητών που προέρχονται από φτωχότερα κοινωνικά στρώματα. Τα κριτήρια, η μέθοδος και η διαδικασία ενίσχυσης των φοιτητών (σίτιση, στέγαση, υποτροφίες, επίδομα ενοικίου) θα πρέπει να είναι τέτοια, ώστε να διασφαλίζεται ότι η εκάστοτε προβλεπόμενη

²⁰ www.tritovatmia.gr, 2009, ό.π.

στήριξη ωφελεί τις πραγματικά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Στην ίδια κατεύθυνση βρίσκονται και οι δυνατότητες χορήγησης δανείων στους φοιτητές με ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής²¹.

2.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ως εκπαιδευτική πολιτική ορίζουμε τους στόχους που θα επιδιώξει η εκπαίδευση και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι. Αυτό σημαίνει ότι η εκπαίδευση θα ικανοποιήσει ορισμένες ανάγκες, θα απευθυνθεί σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες, θα αγνοήσει κάποιες άλλες, θα καλύψει κάποια από τα πολλά συμφέροντα που εκδηλώνονται στο κοινωνικό σύνολο.

Ας δούμε ποιοι παράγοντες έχουν προσδοκίες ή συμφέροντα και διαμορφώνουν απαιτήσεις από το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα:

- Η πολιτεία (Κυβέρνηση - Υπουργείο Παιδείας).
- Το Πανεπιστήμιο – οι Πανεπιστημιακοί.
- Οι εκπαιδευτικοί χαμηλότερων βαθμίδων.
- Οι γονείς και οι μαθητές.
- Οικονομικοί παράγοντες – η αγορά.
- Η Εκκλησία.

Οι πλέον τυπικές και επίσημες διακηρύξεις προέρχονται, φυσικά, από τη νομοθετική εξουσία και είναι οι εξής: *«Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες»²².*

«Σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά»²³.

Αποτελεί εσωτερική υπόθεση των κρατών μελών σύμφωνα με τις Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Συγκεκριμένα στο άρθρο 149 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αναφέρονται τα εξής:

²¹ www.tritovatmia.gr, 2009, ό.π.

²² Ισχύον σύνταγμα της Ελλάδας, άρ. 16, §2^η.

²³ Νόμος 1566/85, άρ. 1, §1^η.

1. Η κοινότητα θα συμβάλλει στην ανάπτυξη ποιοτικής εκπαίδευσης, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και, εφόσον είναι απαραίτητο, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, πλήρως σεβόμενη την ευθύνη των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας, την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων και την πολιτιστική και γλωσσική ποικιλία.
2. Η κοινοτική δράση θα αποβλέπει στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα δια μέσου της διδασκαλίας και της διάδοσης των γλωσσών των κρατών μελών, στην ενθάρρυνση της κινητικότητας των φοιτητών και εκπαιδευτικών, με την παρακίνηση, μεταξύ των άλλων, της ακαδημαϊκής αναγνώρισης των πτυχίων και των περιόδων σπουδών, στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην ανάπτυξη των ανταλλαγών πληροφοριών και εμπειριών σε θέματα κοινά στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών, στην ενθάρρυνση της ανάπτυξης των ανταλλαγών νέων και των ανταλλαγών εκπαιδευτικών, στην ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

2.4 ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η μέση εκπαίδευση βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο, με αποτέλεσμα ο ένας στους δύο υποψήφιους να είναι ικανός να εισέλθει σε ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ και να γίνει επιστήμονας.²⁴

Οι ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας είναι τόσο καλά συνδεδεμένες που οι εισερχόμενοι στα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, μόλις αποκτούν το πτυχίο τους, είναι περιζήτητοι για θέσεις εργασίας σχετικές με τις σπουδές τους και έτσι δεν υπάρχει ανεργία και ετεροαπασχόληση.

Έχει γίνει αναβάθμιση των σχολών επαγγελματικής κατάρτισης σε πανεπιστημιακές, ιδιαίτερου επιστημονικού ενδιαφέροντος, όπως για παράδειγμα, οι σχολές αστυφυλάκων, πλοιάρχων εμπορικού ναυτικού και οικιακής οικονομίας.

Παρατηρώντας τα εκατοντάδες προπτυχιακά τμήματα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ, μπορεί να διαπιστωθεί, ότι αρκετά από αυτά που βρίσκονται στην αιχμή των επιστημών, είναι ιδιαίτερα πρωτότυπα και καινοτόμα παγκοσμίως και οι πτυχιούχοι τους θα στελεχώσουν κρίσιμους τομείς.

Γίνεται αποδοτική αξιοποίηση των πόρων, ώστε να επιτευχθούν οικονομίες υψηλότερης κλίμακας, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ισχυρές ακαδημαϊκές κοινότητες, αφού υπάρχει πλήρη διασπορά των Τμημάτων ΑΕΙ και ΑΤΕΙ σχεδόν σε όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις της χώρας.

Για παράδειγμα, το ιδιαίτερα μεγάλου μεγέθους Πανεπιστήμιο της Πελοποννήσου επεκτείνεται από την Κόρινθο, στην Τρίπολη, στη Σπάρτη και στην Καλαμάτα.

Βεβαίως, βάσει των παραπάνω που αναφέρθηκαν δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Μερικές ουσιαστικές βελτιώσεις πρέπει να αφορούν τους παρακάτω άξονες.

1. Πρέπει να ενισχυθούν περισσότερο τα σημαντικά πλεονεκτήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. Θα πρέπει να αποφοιτούν όλοι από τη Μέση Εκπαίδευση και να εισέρχονται στην Ανώτατη.

Σε αυτό θα συμβάλλει η ενίσχυση των φροντιστηρίων και η αναγνώριση ως ΑΕΙ των διαφόρων «Κολεγίων», χωρίς αξιολόγηση όπως έγινε και με τα ΤΕΙ.

3. Να γίνουν πιο εξειδικευμένα προπτυχιακά Τμήματα όπως για παράδειγμα Στατιστική για Ιχθυοκαλλιέργειες, Πληροφορική για Ιστορικούς, Αραβικών Σπουδών, Αφρικανικών Σπουδών, Αμερικανικών Σπουδών (άλλωστε αυτές οι περιοχές έχουν και περισσότερο επιστημονικό ενδιαφέρον από τα Βαλκάνια).

²⁴ Μπουραντάς Δ. , 2003, ό.π.

4. Να ιδρυθούν και άλλα νέα Τμήματα σε τομείς του μέλλοντος όπως: Κοινωνιολογίας των Φιλάθλων και του Χουλιγκανισμού, Μάρκετινγκ Κομμμάτων, Επιστημών Νυχτερινής Διασκέδασης, Μεσογειακής Κουζίνας, Επιστημών Παραοικονομίας.
5. Να ιδρυθούν Τμήματα ΑΕΙ και ΑΤΕΙ σε κωμοπόλεις που ακόμη δεν έχουν όπως για παράδειγμα στα νησιά των Κυκλάδων (Άνδρος, Τήνος, Σίφνος, Σέριφος, κλπ, στο Δομοκό, στο Νευροκόπι και σε άλλες περιοχές που έχουν ανάγκη ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας.
6. Πρέπει να αλλάξει άμεσα ο Νόμος – πλαίσιο (άσυλο, συγγράμματα, ιδιωτικά ΑΕΙ, αιώνιοι φοιτητές) γιατί έτσι μειώνεται η αποτελεσματικότητα της προηγούμενης στρατηγικής και πολιτικής.
7. Θα πρέπει να υλοποιηθούν αποτελεσματικά δημιουργικές – καινοτομικές ιδέες, εθνικές στρατηγικές και πολιτικές.

Παλιότερα η παιδεία και η εκπαίδευση ήταν σημαντικά εργαλεία στην οικονομική ανάπτυξη και πρέπει να ξαναγίνει σε σημαντικό βαθμό, ακριβώς για να διατηρηθεί η συνοχή όλων των πλευρών.

Σε όλο τον κόσμο γίνεται εκτενής διάλογος για τα ζητήματα αυτά, γιατί οι καταλυτικές εξελίξεις στην επιστήμη και στην τεχνολογία, η κοινωνία της γνώσης, έχουν δημιουργήσει ένα άκρως ανταγωνιστικό πεδίο, μαζί με την παγκοσμιότητα βέβαια, μια που η επιστήμη και η γνώση δεν έχει σύνορα έτσι κι αλλιώς, αλλά και την οικονομική παγκοσμιοποίηση.

Ήδη από το 2000 οι κατευθυντήριες γραμμές της Λισσαβόνας δείχνουν το στόχο και για το στόχο αυτό υπάρχει χρηματοδότηση. Το πρώτο που πρέπει να ξέρετε είναι ότι ενώ στο προηγούμενο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης η συμμετοχή του Υπουργείου Παιδείας ανήρχετο στο 7,8% αυτή τη στιγμή στο νέο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης το Υπουργείο Παιδείας έχει το 14%.²⁵

Η χρηματοδότηση και ειδικά της ανώτατης εκπαίδευσης ανέρχεται στο υψηλότερο ευρωπαϊκό επίπεδο.

- Η Ελλάδα δίνει το 1,3% του ακαθάριστου εγχωρίου προϊόντος στην ανώτατη εκπαίδευση μαζί με την Ολλανδία. Όλες οι άλλες χώρες σε εθνικούς πόρους είναι κάτω από αυτό.
- η Ιταλία δίνει το 0,88,
- η Βρετανία το 1,
- η Γαλλία το 1,05,

²⁵ Μαριέττα Γιαννάκου. «Ομιλία της Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων», 2007.

🇩🇪 η Γερμανία το 0,92,

Υπάρχουν προβλήματα πολυδιάσπασης των τμημάτων, υπήρξαν προβλήματα διαχείρισης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι συμβαίνει παντού, αλλά κυρίως το μεγαλύτερο πρόβλημα στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι ότι έχει ελαχιστοποιηθεί ο χρόνος που αφιερώνεται στη γνώση κι έχει δημιουργηθεί σοβαρή απόκλιση ανάμεσα σε όσα προβλέπει η ευρωπαϊκή διαδικασία ανωτάτου εκπαιδευτικού χώρου, του χώρου της Μπολόνια και της Ελλάδας.

Η σύγχρονη Πολιτεία καλείται να εφαρμόσει ένα συνεκτικό πρόγραμμα, το οποίο θα καταστήσει τους πολίτες κοινωνούς των εξελίξεων και των οφελών που απορρέουν από την κοινωνία της γνώσης, την εξέλιξη της επιστήμης, την ανάπτυξη της οικονομίας και της καινοτομίας.²⁶

Η Ελλάδα αντιλαμβάνεται τις προκλήσεις της εποχής της γνώσης και της καινοτομίας θέτοντας ως πρώτη προτεραιότητα την ισχυρή, διατηρήσιμη και ισόρροπη ανάπτυξη της χώρας. Γνώμονας των μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης, είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων και υποδομών για τη βελτίωση της ζωής όλων των πολιτών, καθώς και για την ανάδειξη των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

Στον τομέα της Παιδείας, στόχος είναι η διαμόρφωση ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο θα ανταποκρίνεται στα κριτήρια ποιότητας των ευρωπαϊκών και διεθνών συστημάτων και στο οποίο όλοι οι πολίτες θα έχουν ισότιμες ευκαιρίες πρόσβασης και προόδου.

Πρόκειται για ένα κυβερνητικό πρόγραμμα που μεριμνά αφενός, για την κατοχύρωση της δυνατότητας των πολιτών να αποκτούν και να ανανεώνουν τις γνώσεις τους και τις δεξιότητές τους και αφετέρου, για τη διάχυση των αγαθών της ανάπτυξης σε όλη την κοινωνία.

Συγκεκριμένα:

- 🇩🇪 ενισχύεται η χρηματοδότηση της εκπαίδευσης σε ετήσια βάση σε πραγματικούς αριθμούς,
- 🇩🇪 καθιερώνονται και εφαρμόζονται κριτήρια διασφάλισης της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας (αξιολόγηση) σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης,
- 🇩🇪 καθιερώνεται ένα σύγχρονο σύστημα δια βίου εκπαίδευσης για τις ανάγκες διαφορετικών ομάδων του πληθυσμού, ενώ τα προγράμματα επιμόρφωσης ενηλίκων σημειώνουν σημαντική αύξηση των ποσοστών των επιμορφωμένων σε διάφορες κατευθύνσεις.

²⁶ Μαριέττα Γιαννάκου, συνέντευξη στην εφ. «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2006.

Στην Ανώτατη Εκπαίδευση ιδιαιτέρως, σειρά νομοθετικών πρωτοβουλιών συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό της και στην ένταξή της στο ευρωπαϊκό και διεθνές εκπαιδευτικό γίγνεσθαι.

Συγκεκριμένα:

- ✚ καθιερώθηκε σύγχρονο σύστημα αξιολόγησης των ΑΕΙ,
- ✚ προωθήθηκε ο διεθνής προσανατολισμός των ΑΕΙ και η κινητικότητα των φοιτητών και των ερευνητών στο διεθνή χώρο, ενώ ιδρύθηκε το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος στη Θεσσαλονίκη,
- ✚ με κοινή πρωτοβουλία με το Υπουργείο Ανάπτυξης καθιερώνεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο και θεσμούς για την ανάπτυξη της Έρευνας και της Τεχνολογίας,
- ✚ στην υπό δημόσια διαβούλευση πρότασή του Υπουργείου Παιδείας για τον εκσυγχρονισμό της δομής και λειτουργίας των ΑΕΙ, ενισχύθηκε η αυτοδιοίκηση των ΑΕΙ, η αξιοκρατία και η αριστεία στην ακαδημαϊκή κοινότητα και προτείνονται μέτρα που υποστηρίζουν το έργο φοιτητών και ερευνητών.

Παράλληλα, η Κυβέρνηση λαμβάνει πρόνοια για την εξασφάλιση των απαραίτητων πόρων για την εκπαίδευση σε μακροχρόνια βάση κατοχυρώνοντας ποσοστό ύψους 14% για την Παιδεία από το Δ΄ ΚΠΣ συνολικού ύψους 36,4 δις ευρώ.

«Η ανάπτυξη της γνώσης και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί ασφαλώς προτεραιότητα και ευθύνη της Πολιτείας. Οι στόχοι αυτοί, όμως, θα εκπληρωθούν με συστηματικότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο στο μέτρο που κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες συμβάλλουν με τις δικές τους ενέργειες στην κατεύθυνση αυτή. Ταυτόχρονα, ιδιαιτέρως στην ελληνική κοινωνία, απαιτείται η εμπέδωση της αντίληψης ότι, παράλληλα με τη αξιοποίηση των υποδομών, η πρόοδος της γνώσης και των δεξιοτήτων προϋποθέτουν πρωτίστως τη συστηματική προσωπική προσπάθεια».

Οι βασικές ρυθμίσεις του Νόμου 3549/07 ΦΕΚ 69:

- ✚ Προβλέπεται η «μεγαλύτερη δυνατή, σύμφωνα με το Σύνταγμα» **οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των πανεπιστημίων**, καθώς δίνεται η δυνατότητα να σχεδιάζει από μόνο του κάθε ΑΕΙ και ΤΕΙ τα προγράμματά του. Επίσης, θα υπάρχει κοινωνική λογοδοσία, καθώς ο/η υπουργός Παιδείας θα ενημερώνει την Βουλή για τον απολογισμό κάθε πανεπιστημίου.
- ✚ Κάθε ΑΕΙ, ΤΕΙ θα πρέπει να καταρτίσει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας και έως ότου το πράξει θα ισχύσει ένας πρότυπος κανονισμός που θα σχεδιαστεί από το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.
- ✚ Το **άσυλο** δεν καταργείται, αλλά ενισχύεται, σύμφωνα με την υπουργό Παιδείας. Συγκεκριμένα, η απόφαση για την άρση του θα λαμβάνεται κατά πλειοψηφία από το πρυτανικό συμβούλιο και η αστυνομία θα εισέρχεται στο πανεπιστήμιο με την παρουσία εισαγγελέα.
- ✚ Επιπλέον, προβλέπεται ότι κάθε ΑΕΙ, ΤΕΙ θα ορίσει ποιοι χώροι αποτελούν άσυλο.
- ✚ Καταργείται το φαινόμενο των **αιώνιων φοιτητών**. Για τους φοιτητές που θα μπαίνουν στο εξής στα πανεπιστήμια, καθώς και για εκείνους που βρίσκονται σε κάποιο εξάμηνο της κανονικής φοίτησής τους προβλέπεται ότι οφείλουν να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους σε διπλάσιο χρόνο από εκείνο που ορίζει το πρόγραμμα σπουδών τους. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στα ιδρύματα να παρέχουν έναν επιπλέον χρόνο σε φοιτητές που έχουν κάποιους συγκεκριμένους λόγους.
- ✚ Για όσους φοιτητές έχουν εξαντλήσει το χρόνο που ορίζει το πρόγραμμα σπουδών τους προβλέπεται παροχή μιας 5ετίας, προκειμένου να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους. Στους αιώνιους φοιτητές τα πανεπιστήμια θα απευθύνουν επιστολή με την οποία θα καλούνται να δηλώσουν εάν ενδιαφέρονται να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.
- ✚ Επιπλέον, φοιτητές που αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα θα έχουν το δικαίωμα να ζητούν διακοπή της φοίτησής τους έως πέντε (5) χρόνια, χωρίς να είναι αναγκασμένοι να αιτιολογήσουν.
- ✚ Στον Νόμο προβλέπεται ακόμη ότι οι νέοι φοιτητές που έχουν ανάγκη θα τυγχάνουν στήριξης, όπως άτοκων εκπαιδευτικών δανείων και ανταποδοτικών υποτροφιών.²⁷

²⁷ Νόμος 3549/07, ΦΕΚ 69.

- ✚ Όσον αφορά στα **συγγράμματα**, προβλέπεται ότι θα δίνεται ένα δωρεάν για κάθε μάθημα, ενώ για το ένα δέκατο του συνόλου των προτεινομένων συγγραμμάτων θα υπάρχουν αντίτυπα στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Το σύνολο των προτεινομένων συγγραμμάτων θα εξετάζεται από το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.
- ✚ Για το θέμα των **προαπαιτούμενων μαθημάτων** θα αποφασίσει κάθε ΑΕΙ, ΤΕΙ ξεχωριστά.
- ✚ Τέλος, προβλέπεται ότι για κάθε νέο πανεπιστημιακό τμήμα που θα προτείνεται προς δημιουργία, θα πρέπει να υπάρχει πλήρη έκθεση σκοπιμότητας και βιωσιμότητας από το ΑΕΙ, ΤΕΙ, προκειμένου να ληφθεί η απόφαση. Η πρόταση θα εξετάζεται από το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η ελευθερία και η αυτονομία των πανεπιστημίων πρέπει να συνεχίσουν να αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της κοινωνίας και του θεσμικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προκειμένου να επιτευχθεί η πρόοδος και η ανάπτυξη της Ένωσης, είναι αναγκαίο να τεθούν οι βάσεις ενός Ευρωπαϊκού χώρου ανωτάτης εκπαίδευσης, το οποίο θα είναι ενεργό, δυναμικό και θα προωθεί την καινοτομία και την αειφόρο ανάπτυξη. Τα πανεπιστήμια από την άλλη πλευρά, πρέπει να καλλιεργούν την κριτική σκέψη και την έρευνα, να δίνουν έμφαση στην παρατήρηση, την απλή λογική, την περιέργεια, το ενδιαφέρον για το φυσικό και κοινωνικό κόσμο που μας περιβάλλει, καθώς και στην επιθυμία για πειραματισμό.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται για αυτό λόγο και υποχρεούνται να στηρίξουν την ανάπτυξη των δημοσίων πανεπιστημίων, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη οφείλουν να παρέχουν τα αναγκαία εργαλεία στα πανεπιστήμια και στα κέντρα ανώτατης εκπαίδευσης. Πρέπει να αναφερθεί ότι η κινητικότητα των φοιτητών, καθηγητών και ερευνητών, εμπλουτίζει τη γνώση, ευνοεί την καινοτομία και την ανακάλυψη νέων πολιτιστικών και κοινωνικών πραγματικοτήτων, ενώ η κινητικότητα δεν μπορεί να είναι πλήρης και αποτελεσματική χωρίς μία πραγματική αναγνώριση των τίτλων σπουδών και διπλωμάτων και ότι δεν μπορεί να υλοποιηθεί πλήρως χωρίς την κατάλληλη χρηματοδοτική προσπάθεια.²⁸

Επίσης τα κράτη μέλη και τα πανεπιστήμια, θα πρέπει να λάβουν μέτρα προκειμένου να ξεπεραστούν τα νομικά και διοικητικά εμπόδια που δυσκολεύουν την κινητικότητα, και να υιοθετήσουν μη χρονοβόρα και ευέλικτα συστήματα για τη διαδικασία αναγνώρισης των διπλωμάτων, σπουδών και τίτλων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που δεν υπάρχουν στη συγκεκριμένη χώρα.

Επίσης, συνιστάται να καταστούν πλέον ευέλικτα τα καθεστώτα των πανεπιστημιακών δασκάλων, των καθηγητών και των ερευνητών, προκειμένου να ευνοηθεί η ενσωμάτωση επαγγελματιών και εμπειρογνομόνων στα πανεπιστήμια.

Τα κράτη μέλη και τα πανεπιστήμια πρέπει να λάβουν υπόψη την ανάγκη εκμάθησης σύγχρονων ξένων γλωσσών σε πανεπιστημιακό επίπεδο και να διοργανώνουν γλωσσικά μαθήματα πιο ενδεδειγμένα για σπουδαστές που δεν ακολουθούν γλωσσικές σπουδές. Η

²⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Πανεπιστήμια και ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη, 05/09/2002.

καλή γνώση πλέον της μιας γλώσσας θα επέτρεπε μεγαλύτερη κινητικότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη ευρωπαϊκή ενοποίηση.

Τα πανεπιστήμια και οι ανώτατες σχολές πρέπει να διευκολύνουν, στα εσωτερικά τους καταστατικά, την πρόσβαση καθηγητών και σπουδαστών από άλλες χώρες λαμβάνοντας σχετικώς υπόψη την πείρα που έχουν από άλλα πανεπιστήμια.

Για να επιτευχθεί η ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη, απαιτείται περισσότερη υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα πανεπιστήμια, επισημαίνεται δε ότι η ενίσχυση αυτή είναι απολύτως συμβατή με την αρχή της επικουρικότητας. Η Ένωση πρέπει να επενδύσει περισσότερο στην εκπαίδευση, δεδομένου ότι η γνώση είναι το κλειδί της ανταγωνιστικότητας και της ευρωπαϊκής οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Γι' αυτό το λόγο ζητείται από την Επιτροπή να περιλάβει περισσότερα πανεπιστήμια στα προγράμματα και τις πολιτικές της και ζητείται επίσης η αναβάθμιση του ρόλου τους στη διαδικασία εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου.²⁹

Από την άλλη πλευρά καλούνται οι πανεπιστημιακοί πρόεδροι, το διδακτικό προσωπικό και οι ερευνητές να ενεργοποιηθούν για την δημιουργία Ευρωπαϊκού χώρου ανωτάτης εκπαίδευσης και να διαδραματίσουν πλήρως τον ρόλο τους για την ενίσχυση των διανοητικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, επιστημονικών και τεχνολογικών διαστάσεων του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Πρέπει να επιταχυνθεί και να ενδυναμωθεί η διαδικασία της Μπολόνια, με την προώθηση της συνοχής και της σύγκλισης μεταξύ των πανεπιστημίων. Πρέπει να γίνει με τον μεγαλύτερο δυνατό σεβασμό προς την παιδαγωγική ποικιλομορφία των διαφόρων γνωστικών κλάδων και του ειδικού χαρακτήρα των πανεπιστημίων. Τα πρότυπα και τα κριτήρια για την ακαδημαϊκή σύγκλιση, αξιολόγηση των σχεδίων και της διδασκόμενης ύλης στα ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα, πρέπει να είναι ευέλικτα και προσαρμόσιμα στην ποικιλομορφία των γνωστικών αντικειμένων και της έρευνας.

Η εφαρμογή μορφών αξιολόγησης στην Ευρώπη ξεκίνησε από τη Γαλλία το 1984 και στο τέλος της δεκαετίας του 1980 επεκτάθηκε στη Μ. Βρετανία, την Ολλανδία και τη Δανία με την ανάπτυξη τεσσάρων αντίστοιχων συστημάτων.

Ακολούθησε η επέκτασή της στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, με την καθιέρωση θεσμικών και εθνικών διαδικασιών αξιολόγησης και διασφάλισης της

²⁹ Παροσιάδης Π. - Κριεμάδης Α. "Quality assurance in higher education: The case of Greece". *International journal of educational reform*, vol. 8, no 2, April 1999.

ποιότητας. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλαν αποφασιστικά η ταχύτητα των μέσων σύγχρονης επικοινωνίας και κυρίως οι εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1992, που διεθνοποίησαν ακόμη περισσότερο τα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, τα οποία δεν θα μπορούσαν να μείνουν ανεπηρέαστα από τις όποιες εξελίξεις στο χώρο της αγοράς εργασίας, ιδίως όταν αυτές αυξάνουν τον οικονομικό ανταγωνισμό.

Παράλληλα, η Επιτροπή της Κοινότητας από το 1994 με υπόμνημά της στα κράτη-μέλη αναγνώριζε την ποιότητα στην ανώτερη εκπαίδευση ως θέμα ύψιστου ενδιαφέροντος και σημασίας και πρότεινε το ξεκίνημα ευρωπαϊκού δοκιμαστικού σχεδίου για την εκτίμηση της ποιότητας στην ανώτερη εκπαίδευση, με απώτερο σκοπό τη σύγκλιση και σύνθεση του γαλλικού, βρετανικού, ολλανδικού και δανικού συστήματος σε ένα ενιαίο σύστημα αξιολόγησης. Το σχέδιο εφαρμόστηκε από το Νοέμβριο του 1995 έως τον Ιούνιο του 1996, συμμετείχαν ταυτόχρονα 17 χώρες, εκ των οποίων τα 15 κράτη-μέλη και έλαβαν συνολικά μέρος 46 Α.Ε.Ι., μεταξύ των οποίων και δύο ελληνικά πανεπιστημιακά Τμήματα.

Το σχέδιο που εφαρμόστηκε κατά τη δοκιμαστική περίοδο βασιζόταν σε τέσσερις αρχές γνωστές στα συστήματα εκτίμησης των ευρωπαϊκών χωρών Δανία, Γαλλία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο:

1. Αυτονομία και ανεξαρτησία στις διαδικασίες και τις μεθόδους που αφορούν στην αξιολόγηση από την κυβέρνηση και από τα ανώτερα ιδρύματα,
2. Αυτο-αξιολόγηση,
3. Εξωτερική εκτίμηση από μία ομάδα ειδικών,³⁰
4. Δημοσίευση της αναφοράς της εκτίμησης.

3.1 ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η προσαρμογή των Α.Ε.Ι. στα νέα δεδομένα εμφανίζεται στις διάφορες χώρες ως ακολουθεί:

A) Ελλάδα

Η Ελλάδα, έχει συνολικά 37 ιδρύματα:

• 21 ΑΕΙ,

• 16 ΑΤΕΙ,

που προετοιμάζουν τους φοιτητές σε 455 ειδικότητες που καλύπτουν τις ανάγκες της ανώτατης εκπαίδευσης της χώρας.

Στα ιδρύματα αυτά δραστηριοποιούνται συνολικά:

³⁰ Πασιαρδής Π. – Κριεμάδης Α., 1999, vol. 8., ό.π.

- 260 τμήματα ΑΕΙ,
- 195 τμήματα ΑΤΕΙ, σύνολο δηλαδή 455 ειδικότητες.

Τα επιστημονικά πεδία που περιέχουν το σύνολο των τμημάτων/ειδικοτήτων είναι τα ακόλουθα:

- 1ο Επιστημονικό Πεδίο: Περιλαμβάνει τις ανθρωπιστικές, νομικές και κοινωνικές επιστήμες.
- 2ο Επιστημονικό Πεδίο: Περιλαμβάνει τις θετικές επιστήμες.
- 3ο Επιστημονικό Πεδίο: Περιλαμβάνει τις επιστήμες υγείας.
- 4ο Επιστημονικό Πεδίο: Περιλαμβάνει τις τεχνολογικές επιστήμες.
- 5ο Επιστημονικό Πεδίο: Περιλαμβάνει τις οικονομικές επιστήμες.

Επίσης, εκτός από τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης, λειτουργούν:

- το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο,
- ΙΕΚ,
- ΙΙΕΚ,
- Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών, και άλλοι φορείς, μέσα από τους οποίους καλύπτεται το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών αναγκών, τόσο σε κάλυψη ειδικοτήτων, όσο και σε κάλυψη γεωγραφικών περιοχών.

Β) Ιταλία

Το υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας ορίζει την ανώτατη εκπαίδευση και διαχειρίζεται τους οικονομικούς πόρους της.

- 80 πανεπιστήμια υπάρχουν στην Ιταλία:
 - 55 κρατικά πανεπιστήμια,
 - 3 πολυτεχνεία,
 - 14 μη κρατικά πανεπιστήμια, αναγνωρισμένα και με ισότιμους τίτλους σπουδών,
 - 3 πανεπιστήμια ειδικευμένα στις μεταπτυχιακές σπουδές,
 - 3 ανοικτά πανεπιστήμια.³¹
1. Η Ιταλία εφαρμόζει τη Συνθήκη της Μπολόνια δημιουργώντας νομοθετικό πλαίσιο.
 2. Το πανευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης των πτυχίων και των σπουδών (ECTS) έχει υιοθετηθεί.
 3. Ο ιδιωτικός τομέας χρηματοδοτεί την πανεπιστημιακή έρευνα.

³¹ Παπασπύρου Δημήτρης. «Ελλάδα – Ευρώπη: η εκπαιδευτική πραγματικότητα. Οι διαφορετικές προσδοκίες από τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης – Προς ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα εκπαίδευσης;», 2000.

4. Με νόμο το 1993 τα πανεπιστήμια είναι οικονομικά αυτόνομα.
5. Από το 2003 τα ιταλικά πανεπιστήμια διαθέτουν προγράμματα κοινών πτυχίων με τη συνεργασία είτε ανάμεσα σε ιδρύματα της χώρας, είτε με πανεπιστήμια της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ισπανίας, της Γερμανίας και των Η.Π.Α.

Γ) Γερμανία

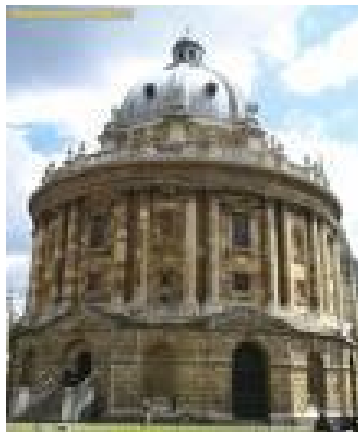
1. Στοχεύει να υιοθετήσει το σύστημα των δύο κύκλων σπουδών μέχρι το 2010.
2. Το 2004 η Γερμανία είχε 365 ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης εκ των οποίων 174 πανεπιστήμια και κολέγια, και 191 πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών. Από τα 365, τα 101 είναι ιδιωτικά, τα οποία υποχρεούνται να προσφέρουν περιορισμένες θέσεις για τους φοιτητές, ίσες με το ένα δέκατο της ικανότητας απορρόφησης των δημόσιων. Τα πτυχία των ιδιωτικών πανεπιστημίων είναι ισότιμα αν και εφόσον πληρούν τα κριτήρια ποιότητας που έχουν οριστεί από το κράτος.
3. Με βάση το πανευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης των πτυχίων και των σπουδών (ECTS) απονέμονται το 67.7% των Bachelor και το 62,5% των Master.
4. Περίπου 100.000 άτομα σπουδάζουν σε επίπεδο Διδακτορικού ενώ 24.000 Διδακτορικά απονέμονται κάθε χρόνο. Η μέση ηλικία ενός σπουδαστή που παίρνει Διδακτορικό είναι 33 ετών.
5. Το 77,2% της χρηματοδότησης της πανεπιστημιακής έρευνας παρέχεται από το κράτος.
6. Η Γερμανία συμμετέχει σε πάρα πολλά προγράμματα κοινών πτυχίων με πανεπιστήμια άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Στα 13 από τα 19 κοινά Master που θέσπισε το πρόγραμμα Erasmus Mundus μετέχει η Γερμανία.
7. Υπάρχουν 86 διοικητικά σώματα που αποτελούνται από σπουδαστές.
8. Το 25,6% των σπουδαστών παίρνει κρατική επιχορήγηση.³²

Δ) Μεγάλη Βρετανία (Χωρίς τη Σκωτία)

1. Οι σπουδαστές πληρώνουν από 0 μέχρι 3.000 λίρες για κάθε θεματική ενότητα. Μπορούν να λάβουν δάνειο με χαμηλό επιτόκιο για τα έξοδα των σπουδών τους και να το αρχίσουν να το αποπληρώνουν μόνο όταν το ετήσιο εισόδημά τους ξεπερνάει τις 15.000 λίρες.

³² Παπασπύρου Δημήτρης, άρθρο 2000, ό.π.

2. Υπάρχουν 132 δημόσια πανεπιστήμια στην Αγγλία, 3 στη Β. Ιρλανδία και 12 στην Ουαλία. Υπάρχει ένα ιδιωτικό πανεπιστήμιο στην Αγγλία και αρκετά ξένα ιδιωτικά πανεπιστήμια που προσφέρουν μη-βρετανικά πτυχία αλλά χρησιμοποιούν το σύστημα αξιολόγησης σπουδών και επικύρωσης πτυχίων του Ανοικτού Πανεπιστημίου της Μ. Βρετανίας.
3. Η ποιότητα του επιπέδου των σπουδών αξιολογείται από αρμόδια επιτροπή (Quality Assurance Agency) η οποία παρουσιάζει δημόσια τα αποτελέσματα των ερευνών της.
4. Η απονομή των πτυχίων και οι τίτλοι σπουδών ανήκουν νομικά στα ίδια τα ιδρύματα και όχι στο κράτος. Τα πανεπιστήμια έχουν απόλυτη αυτονομία.
5. Το σύστημα απονομής βασίζεται σε 3 κύκλους σπουδών: Bachelor - Master - Doctoral.
6. Το ευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης των πτυχίων και των σπουδών (ECTS) έχει υιοθετηθεί και μέσω αυτού είναι δυνατή και η μεταφορά μορίων από φοίτηση σε πανεπιστήμιο άλλου κράτους.
7. Το 2002 το κράτος επένδυσε 5.454 εκατομμύρια λίρες στην πανεπιστημιακή έρευνα. Αντίστοιχα 14.107 εκατομμύρια λίρες επενδύθηκαν από τον ιδιωτικό τομέα.
8. Υπάρχουν πολλά κοινά πτυχία, η δομή των οποίων καθορίζεται από τα ίδια τα ιδρύματα και όχι από το κράτος³³.

³³ Οικονόμου Αναστάσιος: «Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη», Δημοσίευση στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 03/07/2006.

Ε) Ισπανία

1. Το νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή της Συνθήκης της Μπολόνια (1999) και των συμπληρωματικών συμφωνιών της Πράγας (2001) και του Βερολίνου (2003) έχει δημιουργηθεί. Το πανευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης των πτυχίων και των σπουδών (ECTS) έχει υιοθετηθεί, όπως και η κοινή αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών και η επικύρωση των πτυχίων.
2. Το υπουργείο Παιδείας και Επιστήμης είναι το κορυφαίο συντονιστικό όργανο της ανώτατης εκπαίδευσης.
3. Από τα 70 πανεπιστήμια της χώρας, τα 48 είναι δημόσια. Τα ιδιωτικά είναι αναγνωρισμένα και οι διαφορές τους με τα κρατικά είναι μικρές και περιορίζονται σε ζητήματα εσωτερικής δομής τους, οργάνωσης και διδακτικού προσωπικού.
4. Υποτροφίες δίνονται και σε αλλοδαπούς σπουδαστές ενώ έχουν αυξηθεί οι θέσεις διδακτικού προσωπικού που στελεχώνονται από ξένους.
5. Τα δημόσια πανεπιστήμια είναι οικονομικά αυτόνομα. Το 75% των εσόδων τους προέρχεται από κρατικές επιχορηγήσεις ενώ των 15% από τα δίδακτρα.
6. Οι σπουδαστές μετέχουν σε όλα τα διοικητικά όργανα των ιδρυμάτων.
7. Η είσοδος των μαθητών στα πανεπιστήμια εξαρτάται από τους βαθμούς που θα έχουν αποκομίσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.
8. Τα πανεπιστήμια μπορούν να δημιουργήσουν προγράμματα σπουδών για ενήλικες, προγράμματα σπουδών εξ' αποστάσεως και online προγράμματα σπουδών.

ΣΤ) Γαλλία

1. Από τον Ιούλιο του 2002 καθιερώθηκε η δομή L.M.D. (Licence - Master - Doctorat) ενώ το ευρωπαϊκό σύστημα αξιολόγησης των πτυχίων και των σπουδών (ECTS) έχει υιοθετηθεί.

2. Το υπουργείο Παιδείας, Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας ελέγχει το χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης.
3. Δεν υπάρχει νομικός περιορισμός για την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων αν και αυτά πρέπει να πληρούν τις ποιοτικές προδιαγραφές και σε αυτόν τον τομέα ελέγχονται από το κράτος.
4. Το κράτος ελέγχει την ποιότητα των σπουδών και των πτυχίων. Η αξιολόγηση γίνεται κάθε 4-6 χρόνια, ανάλογα με τον τύπο του πτυχίου.³⁴
5. Το κράτος χρηματοδοτεί τα δημόσια πανεπιστήμια και όσα ιδιωτικά πληρούν τις ποιοτικές προδιαγραφές για να λάβουν επιχορήγηση.
6. Από το 1968, τα πανεπιστήμια και τα Grandes Ecoles έχουν εκπαιδευτική, επιστημονική, διοικητική και οικονομική αυτονομία.
7. Με νόμο του 1984, οι σπουδαστές αποτελούν διοικητικά ισότιμα μέλη με τους εκπαιδευτές και τους ερευνητές.
8. Οι μαθητές που έχουν δίπλωμα baccalaureat (απονέμεται με την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) έχουν δικαίωμα εισόδου στα πανεπιστήμια με χαμηλά δίδακτρα. Οι υποτροφίες δίνονται από το κράτος με βάση το οικογενειακό εισόδημα.
9. Υπάρχουν κοινά προγράμματα σπουδών και απονομής πτυχίων με άλλα κράτη (και την Ελλάδα).

Z) Δανία

1. Ένας νέος Νόμος ψηφίσθηκε το 2003 σύμφωνα με το οποίο ενισχύονταν η αυτονομία των ιδρυμάτων και θεσπίζονταν ανεξάρτητα συμβούλια.³⁵
2. Μία νέα στρατηγική υιοθετήθηκε το 2004 σύμφωνα με την οποία η ονομασία Πανεπιστημιακά Κολέγια δίνεται σε ιδρύματα που πληρούν συγκεκριμένες προδιαγραφές τις οποίες οριοθετεί το υπουργείο Παιδείας.

Τρία υπουργεία της Δανίας είναι υπεύθυνα για την ανώτατη εκπαίδευση:

- Το υπουργείο Επιστήμης.
- Το υπουργείο Παιδείας.
- Το υπουργείο Πολιτισμού.

³⁴ Δημήτρης Παπασπύρου, άρ. 2000, ο.π.

³⁵ Ν. Δανίας : «Ενίσχυση για την αυτονομία των ιδρυμάτων και τη θέσπιση ανεξάρτητων συμβουλίων», 2003.

Η δομή των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων:

- 12 Πανεπιστήμια: 97.000 σπουδαστές και 19.000 εισακτέοι το 2005.
- 13 ειδικευμένα ιδρύματα στις Τέχνες: 6.000 σπουδαστές και 2.000 εισακτέοι το 2005.
- 36 Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης: 86.000 σπουδαστές και 25.000 εισακτέοι το 2005.
- 49 Ιδρύματα ανώτατης τεχνικής εκπαίδευσης: 16.000 σπουδαστές και 5.000 εισακτέοι το 2005.
 1. Δεν υπάρχουν αξιοσημείωτη δραστηριότητα του ιδιωτικού τομέα.
 2. Η νομοθεσία προβλέπει τη λειτουργία ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα οποία, όμως, πρέπει να ακολουθήσουν τις κυβερνητικές οδηγίες για την απονομή των τίτλων σπουδών.
 3. Το σύστημα αξιολόγησης των τίτλων σπουδών είναι προσαρμοσμένο στο ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System).³⁶

Κατανομή εσόδων των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων

- 27% για επιμόρφωση.
- 37% για έρευνα.
- 36% για γενικά έξοδα (κτίρια κτλ.).
 - Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν νομικά κατοχυρωμένη αυτονομία.
 - Οι εργαζόμενοι και οι μαθητές των ιδρυμάτων ψηφίζουν στις εκλογές των Πανεπιστημιακών Συμβουλίων.
 - Υπάρχει μεγάλη οικονομική στήριξη των φοιτητών με πολύ ευνοϊκούς όρους δανειοδότησης. Δεν εξετάζεται η οικονομική επιφάνεια των γονέων.

Η) Αυστρία

Το αυστριακό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης συγκροτείται από δημόσια πανεπιστήμια, ιδιωτικά πανεπιστήμια, πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών, κολέγια επιμόρφωσης εκπαιδευτών και ιδρύματα μετά-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης³⁷.

Δομή της ανώτατης εκπαίδευσης

1. 22 δημόσια πανεπιστήμια.
2. 19 πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών.
3. 9 ιδιωτικά πανεπιστήμια.
4. 28 κολέγια επιμόρφωσης εκπαιδευτών.

³⁶ Ν. 3374/05, ό.π.

³⁷ Οικονόμου Αναστάσιος, άρ. στην εφ. «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2006, ό.π.

5. Το 1999 μπήκε σε εφαρμογή το νομικό πλαίσιο για τη λειτουργία των ιδιωτικών πανεπιστημίων.
6. Όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα ελέγχονται από το Υπουργείο Παιδείας, Επιστημών και Πολιτισμού.
7. Από το 2004 τα πανεπιστήμια είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου.
8. Από το 2007, τα πανεπιστήμια θα λαμβάνουν το 80% των εσόδων τους συνάπτοντας 3ετή συμβόλαια χρηματοδότησης με το κράτος.
9. Σε εξέλιξη βρίσκεται η προσπάθεια των πανεπιστημίων για κοινά πτυχία.
10. Υπάρχουν δυσκολίες στην προσαρμογή του συστήματος αξιολόγησης των τίτλων σπουδών στο ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System).³⁸

Από την Ευρωπαϊκή Ένωση αναλήφθηκαν διάφορες πρωτοβουλίες, αποτέλεσμα των οποίων ήταν:

- α) η παρουσίαση πρότασης για ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της αξιολόγησης της ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης,
- β) η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διασφάλισης Ποιότητας ENQA (European Network of Quality Assurance) και
- γ) η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για την Ποιοτική Διοίκηση (EFQM, 1995).

3.2 ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (E.F.Q.M)

Θεωρείται ότι υπάρχουν ήδη τέσσερα πρότυπα-μοντέλα πανεπιστημίων παγκόσμιου επιπέδου, και ότι συχνά η ελληνική εκπαίδευση εναλλάσσεται μεταξύ των μοντέλων στην προσπάθεια για την πανεπιστημιακή αριστεία.³⁹

Στο **πρώτο είδος μοντέλου**, ανήκουν τα πανεπιστήμια παγκοσμίου επιπέδου, γεγονός που οφείλεται στην τοπική και διεθνή «φήμη» τους". Τέτοια παραδείγματα είναι:

- το Χάρβαρντ,
- το Πανεπιστήμιο της Μελβούρνης,
- τα Πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ,
- το Πανεπιστήμιο του Τόκιο,
- το Πανεπιστήμιο της Μόσχας,
- και το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Σεούλ.

³⁸ Νόμος 3374/05, ό.π.

³⁹ Moeller, Johannes (2001) The EFQM Excellence Model, German experiences with the EFQM approach in health care, International Journal in Health Care 13 (1), pp. 45-49.

Το **δεύτερο είδος μοντέλου** είναι ένα πανεπιστήμιο παγκόσμιας κλάσης που χρήζει σεβασμού μεταξύ των ακαδημαϊκών επειδή αφορά πανεπιστήμια, τα οποία αναγνωρίζονται, μεταξύ των ειδικών, ότι βρίσκονται στην αιχμή της έρευνας. Τέτοια παραδείγματα είναι:

- το MIT,
- το Caltech,
- το LSE,
- το Imperial College στο Λονδίνο,
- και το Novosibirsk.

Αυτά τα πανεπιστήμια ασχολούνται με τη νέα γνώση. «Παραπέμπονται» για την εξειδίκευση και την επιτυχία τους σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα. Με δεδομένη τη γνώση που παράγουν, στοχεύουν περισσότερο στην αναδιαμόρφωση των κοινωνιών παρά στη συντήρησή τους.

Στο **τρίτο είδος μοντέλου**, το λεγόμενο Land-Grant (sic), ανήκουν πανεπιστήμια όπως:

- το Cornell,
- και το Wisconsin στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Αυτά τα πανεπιστήμια ονομάστηκαν και ονομάζονται έτσι λόγω του αρχικού σχεδίου χρηματοδότησης τους που καθορίστηκε από το Νόμο Morrill του 1862 στις ΗΠΑ. Ιστορικά, αυτά τα πανεπιστήμια που ξεκίνησαν ως ένας υπό-πανεπιστημιακός σχηματισμός, ανταποκρίνονταν και συνεχίζουν να ανταποκρίνονται στις τοπικές και τις παραγωγικές ανάγκες.

Ήταν μέρος ενός μείγματος με χαρακτηριστικά αγγλικών, σκοτσέζικων και γερμανικών τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Το μείγμα αυτό, μέσω απορρόφησης τοπικών και εισαγωγής νέων στοιχείων, παρήγαγε ένα αξιοπρόσεκτο και ευέλικτο σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης στις ΗΠΑ.⁴⁰

Σύμφωνα με αυτά τα μοντέλα τα πανεπιστήμια κατατάσσονται σε τρεις γενικές κατηγορίες:

- Πανεπιστήμια έρευνας,
- Πανεπιστήμια διδασκαλίας,

⁴⁰ Moeller, Johannes (2001), pp. 45-49., ό.π.

- Πανεπιστήμια διδασκαλίας και έρευνας.

Στο **τέταρτο είδος μοντέλου** ανήκει το Διαχείρισιμο Πανεπιστήμιο, ένα μοντέλο που μπορεί να παρουσιαστεί υπό μορφή πίνακα:

Π = Δ
A = EK
με το Δ και το A να καθορίζονται εξωτερικά και να ελέγχονται εσωτερικά.
Και όπου:
ΕΤ = Εκπαιδευτική Αριστεία,
Π = Πρότυπα,
Δ = Δεξιότητες,
EK = Εθνικοί Κανόνες,
A = Αξιολόγηση,
Δ = Διαχείριση,
K = Κοσμήτορες και «n» = ένας ευέλικτος αριθμός

Με άλλα λόγια, το Διαχειρίσιμο Πανεπιστήμιο (Managed University) είναι το κατεξοχήν αγγλικό μοντέλο την περίοδο 1990-2000:

- όπου η εκπαιδευτική αριστεία καθορίζεται από εξωτερικά καθορισμένα πρότυπα και εξωτερικά ελεγχόμενη αξιολόγηση,
- όπου ένα μόνιμο διοικητικό προσωπικό-στελέχη απαιτείται προκειμένου να συλλέγει, να ελέγχει και να διαχειρίζεται, βάσει ακριβών πληροφοριών, και
- όπου τα πρότυπα, η αξιολόγηση, ο έλεγχος και, κατ' επέκταση, η ίδια η διαχείριση είναι Εθνικοί Κανόνες.

Οι δυσκολίες αυτού του προτύπου είναι αξιοσημείωτες:

- Η πρώτη κύρια δυσκολία είναι ότι ο καθορισμός των προδιαγραφών («Π») είναι τοπικός: οι προδιαγραφές καθορίζονται και ελέγχονται εθνικά. Κατά συνέπεια, οι «νικητές» είναι τοπικοί και εθνικοί, και ανταμείβονται σε τοπικό και σε εθνικό επίπεδο. Με άλλα λόγια, η πιθανή απώλεια παγκόσμιου κύρους εδράζεται στο σύστημα ανταμοιβών.

- Η δεύτερη κύρια δυσκολία είναι ο ογκώδης αποπροσανατολισμός ταλαντούχων ανθρώπινων πόρων που «χάνονται» μέσα στη δαιδαλώδη διαδικασία της διαχείρισης-διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής πληροφοριών, του διορισμού ποικίλων ανώτερων διοικητικών υπαλλήλων και της χρησιμοποίησης του εναπομείναντος ακαδημαϊκού ταλέντου σε διοικητικά καθήκοντα.⁴¹

3.3 ΧΡΟΝΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

3.3.1 Συνθήκη του Μάαστριχτ

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, επίσημα γνωστή ως Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρείται σήμερα ίσως η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ηπείρου.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ που έλαβε το όνομα της πόλης Μάαστριχτ όταν εκεί στις 7 Φεβρουαρίου του 1992 και υπεγράφη, αποτελεί την τρίτη κατά σειρά θεμελιώδη συνθήκη με την οποία ολοκληρώθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονος θεσμός. (Πρώτη θεμελιώδης συνθήκη ήταν η Συνθήκη της Ρώμης το 1957, δεύτερη θεμελιώδης συνθήκη ήταν η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986).

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ αποτελεί τον πλέον αποφασιστικό αλλά και προβληματικό σταθμό για τα θέματα εκπαίδευσης. Σ' αυτή τη συνθήκη γίνεται για πρώτη φορά εκτεταμένη και σχετικά λεπτομερής αναφορά σε θέματα εκπαίδευσης, τα οποία ξεπερνούν την Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση.

Τρία είναι τα άρθρα τα οποία αναφέρονται στο θέμα της εκπαίδευσης. Το άρθρο 126 της συνθήκης αναφέρεται γενικά σε θέματα «παιδείας», το άρθρο 127 σε θέματα «επαγγελματικής εκπαίδευσης» και το άρθρο 128 στον «πολιτισμό». Κοινό χαρακτηριστικό των τριών άρθρων είναι ότι τα «μέτρα» ή οι «δράσεις ενθάρρυνσης» που προβλέπονται σ' αυτά δε θίγουν σε καμία περίπτωση την πολιτιστική αυτονομία των κρατών-μελών και ότι το Συμβούλιο με τις όποιες εκπαιδευτικοπολιτικές και πολιτιστικές αποφάσεις του δεν «εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών-μελών».⁴²

⁴¹ Moeller, Johannes (2001), pp. 45-49., ό.π.

⁴² Παυλίδης Περικλής. «Η ανώτατη εκπαίδευση στην ατραπό του ποιοτικού ελέγχου». Δημοσίευμα στο περιοδικό: Εκπαιδευτική Κοινότητα, τεύχος 77, Φεβρουάριος – Απρίλιος, 2006.

Άρθρο 127

1. Η Κοινότητα εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.
2. Η δράση της Κοινότητας έχει ως στόχο:
 - ✚ να διευκολύνει την προσαρμογή στις μεταλλαγές της βιομηχανίας, ιδίως μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και του επαγγελματικού αναπροσανατολισμού,
 - ✚ να βελτιώνει την αρχική επαγγελματική εκπαίδευση και τη συνεχή κατάρτιση, για να διευκολύνεται η επαγγελματική ένταξη και επανένταξη στην αγορά της εργασίας,
 - ✚ να διευκολύνει την πρόσβαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και την ενίσχυση της κινητικότητας των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων και ιδίως των νέων,
 - ✚ να τονώνει τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων στον τομέα της κατάρτισης,⁴³
 - ✚ να αναπτύσσει την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών για τα κοινά προβλήματα των συστημάτων κατάρτισης των κρατών μελών.
3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς σε θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.
4. Το Συμβούλιο, αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Γ και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, θεσπίζει μέτρα για να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο παρόν άρθρο, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών.»

Άρθρο 128

1. Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά.
2. Η δράση της Κοινότητας αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό είναι αναγκαίο, υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση τους στους εξής τομείς:

⁴³ Παυλίδης Περικλής, τεύχος 77, Φεβρουάριος – Απρίλιος, 2006, ό.π.

- ✚ βελτίωση της γνώσης και της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών,
 - ✚ διατήρηση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ευρωπαϊκής σημασίας,
 - ✚ μη εμπορικές πολιτιστικές ανταλλαγές,
 - ✚ καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, συμπεριλαμβανομένου του οπτικοακουστικού τομέα.
3. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς στον πολιτιστικό τομέα, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης.
 4. Η Κοινότητα λαμβάνει υπόψη τις πολιτιστικές πτυχές όταν αναλαμβάνει δράση που δυνάμει άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης.
 5. Για να συμβάλει στην υλοποίηση των στόχων του παρόντος άρθρου, το Συμβούλιο:
 - ✚ αποφασίζοντας με τη διαδικασία του άρθρου 189 Β και μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή των Περιφερειών, θεσπίζει δράσεις ενθάρρυνσης, χωρίς να εναρμονίζει τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών. Το Συμβούλιο αποφασίζει με ομοφωνία καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας του άρθρου 189 Β, αποφασίζοντας ομόφωνα πρόταση της Επιτροπής, διατυπώνει συστάσεις.⁴⁴

3.3.2 Magna charta

Το 1986 το πανεπιστήμιο της Μπολόνια απεύθυνε μια πρόταση στα παλαιότερα πανεπιστήμια της Ευρώπης, με σκοπό την υπογραφή μιας magna charta (18 Σεπτεμβρίου

⁴⁴ Παυλίδης Περικλής, τεύχος 77, Φεβρουάριος – Απρίλιος, 2006, ό.π.

1988) των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων. Μια οκταμελής επιτροπή υπέβαλε ένα σχέδιο, το οποίο υπογράφηκε από τους εκπροσώπους όλων των πανεπιστημίων που συγκεντρώθηκαν στην Μπολόνια το 1988⁴⁵.

Σύμφωνα με το ρόλο της Magna Charta θεμελιώθηκαν οι παρακάτω αρχές:

1. Τα πανεπιστήμια είναι αυτόνομα ιδρύματα, όπου η έρευνα και η διδασκαλία πρέπει να είναι ανεξάρτητη από κάθε πολιτική εξουσία και οικονομική δύναμη.
2. Η διδασκαλία και η έρευνα πρέπει να είναι αδιαίρετη.⁴⁶
3. Η ελευθερία στην έρευνα και στη διδασκαλία είναι θεμελιώδης αρχή της πανεπιστημιακής ζωής.
4. Το πανεπιστήμιο είναι ο θεματοφύλακας της ευρωπαϊκής ανθρωπιστικής παράδοσης.

Τα μέσα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι:

1. Η δυνατότητα πρόσβασης όλων στη διδασκαλία και την έρευνα.
2. Η πρόσληψη στελεχών που ανταποκρίνονται τόσο στις διδακτικές όσο και τις ερευνητικές ανάγκες.
3. Η διαφύλαξη της ελευθερίας των φοιτητών.
4. Η εξασφάλιση συνθηκών για την απόκτηση εκπαίδευσης και μόρφωσης, η συνεργασία και αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων για την προώθηση της μάθησης και την πρόοδο της γνώσης.

Πιο συγκεκριμένα, ενθαρρύνεται η κινητικότητα διδασκόντων και φοιτητών και μια γενική πολιτική ισοτιμίας τίτλων, εξετάσεων και χορήγησης υποτροφιών.

Επίσης θα πρέπει να υπάρχει:

1. Συνεργασία των Ευρωπαίων σε ένα περιβάλλον όλο και πιο διεθνές και μεταβαλλόμενο. Η δια βίου εκπαίδευση αποτελεί επένδυση για το πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό μέλλον της Ευρώπης.
2. Επαρκής εφοδιασμός του εκπαιδευτικού προσωπικού.
3. Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εκπαιδευτικών μονάδων.
4. Πολιτική ισοτιμίας τίτλων.
5. Ανάλυση δράσης από τα ευρωπαϊκά κράτη και τους υπερεθνικούς οργανισμούς.

⁴⁵ Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000, ό.π.

⁴⁶ Κλάδης Διονύσης, άρ., 2000, ό.π.

3.3.3 Διακήρυξη Σορβόνης

Με την ευκαιρία της 800ης επετείου του Πανεπιστημίου του Παρισιού, οι αρμόδιοι υπουργοί, για θέματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, της Γερμανίας, Γαλλίας, Ιταλίας και Ηνωμένου Βασιλείου εξέδωσαν στις 25 Μαΐου 1998 τη «Διακήρυξη της Σορβόνης». Η διακήρυξη αυτή στόχευε στην εναρμόνιση των ευρωπαϊκών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στη δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης που θα αποτελέσει το κλειδί για την προώθηση της κινητικότητας (*mobility*) και της απασχολησιμότητας (*employability*) των Ευρωπαίων πολιτών, αλλά και για τη συνολική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ηπείρου.

Επικέντρωση στους παρακάτω στόχους:

1. Προοδευτική σύγκλιση του γενικού πλαισίου τίτλων και κύκλων σπουδών, ώστε να δημιουργηθεί ένας ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος ανώτατης εκπαίδευσης.
2. Κοινό σύστημα που θα οδηγεί σε πρώτο τίτλο σπουδών (*Bachelor' s degree*) και σε μεταπτυχιακούς τίτλους (*Master' s* και Διδακτορικό).
3. Διευκόλυνση και ενίσχυση της κινητικότητας φοιτητών και διδασκόντων (οι φοιτητές να διανύουν τουλάχιστον ένα εξάμηνο σπουδών στο εξωτερικό), και βελτίωση της αναγνωρισιμότητας των πτυχίων και ακαδημαϊκών προσόντων .

3.3.4 Διακήρυξη Μπολόνια

Στις 19 Ιουνίου 1999, 29 ευρωπαίοι υπουργοί, αρμόδιοι για την ανώτατη εκπαίδευση, συνήλθαν στην Μπολόνια για να θέσουν τις βάσεις ίδρυσης του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης μέχρι το 2010 και προώθησης του Ευρωπαϊκού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το πρόγραμμα δράσης που ορίζεται από τη Συνθήκη συνοψίζεται ως εξής:

1. Δημιουργία ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης για να γίνει πιο ανταγωνιστικός σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και να ενισχυθεί η απασχόληση και η ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών μέσα στην Ευρώπη.
2. Ολοκλήρωση της δημιουργίας του μέχρι 2010.
3. Εισαγωγή πτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών σε όλες τις χώρες σχετιζόμενες με την αγορά εργασίας.
4. Υιοθέτηση κοινού συστήματος αξιολόγησης των σπουδών και των πτυχίων (ECTS: European Credit Transfer System).
5. Κοινή ευρωπαϊκή πολιτική στη διασφάλιση ενιαίας και υψηλής ποιότητας σπουδών.

Στη Διακήρυξη της Μπολόνια (Bologna Declaration) προωθήθηκαν δράσεις – στόχοι που σύμφωνα με τη διακήρυξη αποτελούν υποχρεώσεις των κρατών μελών και θα πρέπει να επιτευχθούν μέσα στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα. Οι στόχοι αυτοί θεωρούνται πρωταρχικής σημασίας για τη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και για την προώθηση του Ευρωπαϊκού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης σε ολόκληρο τον κόσμο:

1. Υιοθέτηση ενός συστήματος τίτλων σπουδών (προπτυχιακός, μεταπτυχιακός / διδακτορικός) που θα είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι και συγκρίσιμοι (με τη βοήθεια και του θεσμού «Συμπλήρωμα Δίπλωματος/Diploma Supplement»).
2. Υιοθέτηση ενός συστήματος σπουδών που θα στηρίζεται σε δύο κύκλους, ένα προπτυχιακό (τουλάχιστον τριετή) και ένα μεταπτυχιακό (που να οδηγεί σε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα και/ή Διδακτορικό).
3. Καθιέρωση ενός κοινού συστήματος διδακτικών μονάδων (ανάλογου με το εφαρμοζόμενο ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς διδακτικών μονάδων/ECTS).
4. Προώθηση της κινητικότητας με ξεπέραςμα των εμποδίων για την ελεύθερη διακίνηση φοιτητών, διδασκόντων, ερευνητών και διοικητικού προσωπικού.⁴⁷
5. Προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στη διασφάλιση της ποιότητας (με στόχο την ανάπτυξη συγκρίσιμων κριτηρίων και μεθοδολογιών).
6. Προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στην ανώτατη εκπαίδευση (σε σχέση με προγράμματα σπουδών, συνεργασία, κινητικότητα, άσκηση, κατάρτιση, επιμόρφωση και έρευνα).

⁴⁷ Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

Τα στρατηγικά σημεία της Διακήρυξης της Μπολόνια συνοψίζονται ως εξής:

- Ανάπτυξη διεθνών ακαδημαϊκών ανταλλαγών και διατμηματικών προγραμμάτων. Αυτή συνεπάγεται καλομελετημένες συνεργασίες με άλλα ευρωπαϊκά ιδρύματα στη διδασκαλία και την ερευνητική δραστηριότητα.
- Προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών στα Ελληνικά πανεπιστήμια, στη βάση κοινών διπλωμάτων και τη συνεργασία ιδρυμάτων. Πρωτοβουλίες αυτού του τύπου θα προωθήσουν την ανταλλαγή ακαδημαϊκού προσωπικού, ιδεών και καλής πρακτικής που μπορούν να προσδώσουν σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη της ποιότητας και τη διεύρυνση του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για τον λόγο αυτό η Ελληνική κυβέρνηση προώθησε τον Νόμο που παρέχει το νομικό πλαίσιο για την εισαγωγή των διατμηματικών διπλωμάτων, διασφαλίζοντας τα δικαιώματα των συνεργαζόμενων ιδρυμάτων και τα δικαιώματα των φοιτητών. Οι φοιτητές που στοχεύουν σε ένα διατμηματικό δίπλωμα παρέχεται η εγγύηση ότι το δίπλωμά τους θα αναγνωριστεί. Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο θα διευκολυνθεί η συνεργασία και η κινητικότητα στην Ανώτατη Εκπαίδευση και για την προώθηση της ελκυστικότητας της Ευρωπαϊκής ανώτατης εκπαίδευσης παγκοσμίως, όπως το πρόγραμμα Erasmus.
- Ενσωμάτωση της δια βίου μάθησης στη δομή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με σκοπό τη παροχή ευέλικτων εκπαιδευτικών επιλογών, υποστηριζόμενη από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και άλλες μη-παραδοσιακές μορφές μάθησης και διδασκαλίας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διευκόλυνση της πρόσβασης στους αποφοίτους των Πανεπιστημίων για τη συνεχή ανανέωση γνώσεων και δεξιοτήτων και για την απόκτηση προσόντων που να αντιστοιχούν στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.
- Συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους κοινωνικούς εταίρους στην ανάπτυξη εθνικού πλαισίου προσόντων και ικανοτήτων για τους απόφοιτους των διαφόρων επιπέδων της ανώτατης εκπαίδευσης, συνδεδεμένου με το ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων.⁴⁸
- Υπογράφηκε από τις εξής 29 χώρες: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία και Μ. Βρετανία.

⁴⁸ Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

- Οι χώρες με τη συμμετοχή τους αυτοδεσμεύονται στην αναδιάρθρωση του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης με στόχο την εναρμόνισή του σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Τα κοινά ευρωπαϊκά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν είναι: η ανάπτυξη και ο διαχωρισμός των επιστημών σε νέους κλάδους, η είσοδος των απόφοιτων στην αγορά εργασίας, η έλλειψη γνώσης σε κομβικά πεδία της ανάπτυξης, η επέκταση της ιδιωτικής και διακρατικής ανώτατης εκπαίδευσης.

3.3.5 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας

Στο έκτακτο ευρωπαϊκό συμβούλιο της Λισσαβόνας (23-24 Μαρτίου 2000) θεσπίστηκε η λεγόμενη «στρατηγική της Λισσαβόνας» με σκοπό να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική οικονομία στον κόσμο και να επιτευχθεί ο στόχος της πλήρους απασχόλησης πριν το 2010: *«Η Ευρώπη πρέπει να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».*

Η στρατηγική αυτή βασίζεται σε τρεις πυλώνες: τον οικονομικό, τον περιβαλλοντικό και τον κοινωνικό. Ο οικονομικός πυλώνας «πρέπει να προετοιμάσει τη μετάβαση προς μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης. Στον πυλώνα αυτό δίνεται έμφαση στην ανάγκη για συνεχή προσαρμογή στις εξελίξεις της κοινωνίας της πληροφορίας και στις προσπάθειες για συναίνεση στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης». Ο περιβαλλοντικός πυλώνας, ο οποίος προστέθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ τον Ιούνιο του 2001, επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να διαχωρίζεται από τη χρήση των φυσικών πόρων. Τέλος, ο κοινωνικός πυλώνας επιβάλλει *εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου μέσω επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους και καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού*. Τα κράτη μέλη καλούνται να επενδύσουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης και να διεξαγάγουν ενεργό πολιτική απασχόλησης προκειμένου να διευκολύνουν τη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης.

Οι εξελίξεις που ανησύχησαν τους ηγέτες της Ε.Ε. ήταν δύο: η παγκοσμιοποίηση και η έκρηξη των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ). Κύριοι ανταγωνιστές της Ε.Ε. θεωρούνται οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία, η Ν. Κορέα, η Κίνα, η Ινδία. Η στρατηγική της Λισσαβόνας στόχευε στην πλήρη ανάδειξη του οικονομικού αναπτυξιακού δυναμικού, *«εφοδιάζοντας την Ε.Ε. με αξιόπιστους και συγκρίσιμους μεταξύ των κρατών μελών δείκτες, ώστε να είναι σε θέση να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα».*

Γενικοί στόχοι:

- ∅ περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας,
- ∅ εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής,
- ∅ ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού,
- ∅ δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για νέες και καινοτόμες επιχειρήσεις με έμφαση στις ΜΜΕ,
- ∅ οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση και την αποτελεσματικότητα της εσωτερικής αγοράς,
- ∅ αποτελεσματικότερες και ολοκληρωμένες χρηματοοικονομικές αγορές,
- ∅ υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές.

Η έρευνα και η εκπαίδευση έχουν το μεγαλύτερο αντίκτυπο στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Όπως τόνισαν οι ηγέτες της ΕΕ στη Λισσαβόνα, "η επένδυση στους ανθρώπους και η ανάπτυξη ενός ενεργητικού και δυναμικού κράτους πρόνοιας" είναι ζητήματα σημαντικά για την οικονομία της γνώσης. Αυτό σημαίνει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν στόχο να αυξήσουν τις κατά κεφαλήν επενδύσεις στους ανθρώπινους πόρους και να δώσουν μεγαλύτερη προτεραιότητα στη διά βίου μάθηση, δεδομένου ότι η βελτίωση των δεξιοτήτων ενισχύει την απασχολησιμότητα.

Ειδικόί στόχοι για την εκπαίδευση:

- ∅ δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου γνώσεων,
- ∅ ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής περιοχής έρευνας και καινοτομίας,
- ∅ έμφαση σε εκπαίδευση και κατάρτιση για την ανταπόκριση στις νέες συνθήκες της κοινωνίας της γνώσης⁴⁹.

⁴⁹ Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007, ό.π.

3.3.6 Ευρωπαϊκή διάσκεψη για την Εκπαίδευση

Το τελικό ανακοινωθέν αυτής της διάσκεψης (Ρουμανία, Ιούνιος 2000) έχει τίτλο: «Ισχυροποιώντας τον κοινό ευρωπαϊκό οίκο της εκπαίδευσης. Κοινωνική συνοχή και ποιότητα – μια πρόκληση για την εκπαίδευση».

Ανάμεσα στα συμπεράσματα της διάσκεψης:

- Ο ρόλος της εκπαίδευσης τόσο στην κοινωνική όσο και στην οικονομική ανάπτυξη υποδηλώνει πως η εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπίζεται, με οικονομικούς όρους, σαν επένδυση.
- Η ανάγκη της προετοιμασίας των πολιτών να ζήσουν και να εργαστούν σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση, η οποία είναι απαραίτητα μια κοινωνία μάθησης, μας καλεί σε μια στρατηγική δια βίου μάθησης, η οποία εξασφαλίζει δυνατότητες μάθησης σε διαφορετικά κοινά. Αυτή η στρατηγική συνεπάγεται ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα σχολεία πρέπει να προετοιμαστούν να εξυπηρετήσουν διαφορετικά κοινά (όλες τις ηλικίες, όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης κλπ.) και να συνεργαστούν με άλλους παράγοντες (κέντρα κατάρτισης, επιχειρήσεις, τοπικές αρχές, δίκτυα οργανώσεων κλπ).
- Η επιτυχία των σχολείων απαιτεί ένα κατάλληλο και σταθερό εκπαιδευτικό προσωπικό, ηγεσία και σχέδιο ανάπτυξης.
- Η ανάπτυξη της εκπαίδευσης ώστε να εκπληρώσει τόσο νέους όσο και παραδοσιακούς ρόλους δεν πρέπει να κρύψει την αναγκαιότητα της διατήρησης όσο και ενδυνάμωσης της ποιότητας της εκπαίδευσης σαν μια εγγύηση της κοινωνικής συνοχής.
- Οι Υπουργοί παιδείας υπογραμμίζουν τη σημασία της ενδυνάμωσης της ποιοτικής πληροφοριακής βάσης, της μέτρησης και παρακολούθησης της ικανότητας του εκπαιδευτικού συστήματος να επιτυγχάνει τους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς στόχους του.⁵⁰
- Η ευρωπαϊκή έκθεση για την ποιότητα της σχολικής εκπαίδευσης συνιστά το πρώτο βήμα του ευρωπαϊκού επιπέδου αναγνώρισης ποιοτικών δεικτών, υποστηρικτικών της ενδυνάμωσης του κοινού ευρωπαϊκού χώρου της εκπαίδευσης.
- Η Επιτροπή καλείται να συνεχίσει το έργο της στο χώρο των ποιοτικών δεικτών και να παρουσιάσει στους Υπουργούς περισσότερο λεπτομερείς προτάσεις σε δυνατές μελλοντικές πρωτοβουλίες.

⁵⁰ Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000, ό.π.

3.3.7 Σύνοδος Πράγας

Στο Ανακοινωθέν της Πράγας (Μάιος 2001) οι Υπουργοί Παιδείας:

1. Επιβεβαίωσαν τις δεσμεύσεις τους στους στόχους της Διακήρυξης της Μπολόνια, τονίζοντας επίσης ότι η ανώτατη εκπαίδευση είναι κοινωνικό αγαθό και πρέπει να έχει δημόσια υποστήριξη.
2. Εξέφρασαν την επιδοκιμασία τους για την ενεργό συμμετοχή της Ένωσης Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων (EUA) και του φορέα των Εθνικών Ενώσεων Φοιτητών της Ευρώπης (ESIB).
3. Επεσήμαναν την εποικοδομητική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
4. Έκαναν προτάσεις για την περαιτέρω πορεία των έξι δράσεων της Διακήρυξης της Μπολόνια (αναγνωρίσιμα πτυχία, δύο κύκλοι σπουδών, κοινό σύστημα διδακτικών μονάδων, κινητικότητα, διασφάλιση της ποιότητας).
5. Τόνισαν τη σημασία για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης των παρακάτω ενεργειών:
 - α. Δια βίου εκπαίδευση.
 - β. Ενεργή συμμετοχή των φοιτητών ως μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας.
 - γ. Προώθηση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης και σε άλλα μέρη του κόσμου (με στόχο την ανάπτυξη μιας διεθνικής εκπαίδευσης).⁵¹

⁵¹ Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000, ό.π.

3.3.8 Ευρωπαϊκά κριτήρια για την εκπαίδευση

Τα ευρωπαϊκά κριτήρια (Νοέμβριος 2002) μπορούν να κατανεμηθούν στους παρακάτω τομείς:

- α) επενδύσεις στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση,
- β) πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου,
- γ) απόφοιτοι θετικών επιστημών και τεχνολογικών σπουδών,
- δ) αποφοίτηση από την ανώτερη βαθμίδα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- ε) βασικά εφόδια,
- στ) συμμετοχή στη δια βίου μάθηση.

Τέθηκαν τα ακόλουθα κριτήρια αναφοράς, με όριο το 2010:

- όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να μειώσουν τουλάχιστον στο ήμισυ το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο.
- όλα τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν μειώσει τουλάχιστον στο ήμισυ το ποσοστό της διαφοράς εκπροσώπησης των δύο φύλων σε ότι αφορά τους απόφοιτους των μαθηματικών, των φυσικών επιστημών, της τεχνολογίας.
- ο μέσος όρος ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που θα έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον την ανώτερη βαθμίδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα φτάσει ή και θα υπερβεί το 80%.
- Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλή επίδοση στην ικανότητα ανάγνωσης και στις ικανότητες στα μαθηματικά και στις θετικές επιστήμες θα έχει μειωθεί τουλάχιστον στο ήμισυ σε κάθε κράτος μέλος, σε σχέση με το 2000.
- Το μέσο επίπεδο στην Ε.Ε. για τη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση πρέπει να είναι το 15% τουλάχιστον του ενήλικου πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, σε καμία χώρα το ποσοστό αυτό δεν πρέπει να είναι μικρότερο του 10%.⁵²

3.3.9 Σύνοδος Βερολίνου

Στη συνάντησή τους στο Βερολίνο τον Σεπτέμβριο 2003 οι υπουργοί, όρισαν τρεις προτεραιότητες για τα επόμενα δύο χρόνια: τη διασφάλιση ποιότητας, το σύστημα δύο κύκλων σπουδών και την αναγνώριση τίτλων σπουδών και περιόδων σπουδών. Το Ανακοινωθέν του Βερολίνου προσδιόρισε τις επιμέρους διαδικασίες για κάθε μια από τις τρεις αυτές δράσεις:

⁵² Δημήτρης Παπασπύρου, 2000, ό.π.

1. Διασφάλιση της ποιότητας

Τονίστηκε η ανάγκη για την ανάπτυξη κοινών κριτηρίων και μεθόδων και συμφωνήθηκε ότι ως το 2005 τα Εθνικά Συστήματα Διασφάλισης και Αξιολόγησης της Ποιότητας θα συμπεριλαμβάνουν:

- α.** Προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των φορέων και των ιδρυμάτων που εμπλέκονται στη διαδικασία.
- β.** Αξιολόγηση προγραμμάτων ή ιδρυμάτων, που θα περιλαμβάνει εσωτερική αξιολόγηση, εξωτερική επισκόπηση, συμμετοχή των φοιτητών στη διαδικασία, και κοινοποίηση των αποτελεσμάτων.
- γ.** Σύστημα αναγνώρισης, πιστοποίησης ή συμβατών διαδικασιών, διεθνή συνεργασία και συμμετοχή σε δίκτυα.

2. Σύστημα δύο κύκλων σπουδών

- α.** Διάρθρωση δύο κύκλων σπουδών (προπτυχιακός και μεταπτυχιακός) και εισαγωγή τρίτου κύκλου σπουδών (διδακτορικές σπουδές).⁵³
- β.** Πτυχία του πρώτου κύκλου σπουδών δίνουν πρόσβαση σε προγράμματα του δεύτερου. Πτυχία του δεύτερου δίνουν πρόσβαση σε διδακτορικές σπουδές.

3. Αναγνωρισιμότητα των τίτλων σπουδών και περιόδων σπουδών

- α.** Διαφάνεια και αναγνωρισιμότητα μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών των ευρωπαϊκών χωρών, έτσι ώστε να διευθετηθεί το θέμα της αναγνώρισης των σπουδών και πτυχίων κάθε χώρας.
- β.** Επιτάχυνση εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS) όχι μόνο για τη μεταφορά αλλά και το συνυπολογισμό (accumulation) μονάδων, που θα οδηγούν στη λήψη κοινού πτυχίου.
- γ.** Θεσμοθέτηση του Συμπληρώματος Διπλώματος (Diploma Supplement) που θα αποτελεί αναλυτική παρουσίαση του προγράμματος σπουδών που οδηγεί στο συγκεκριμένο πτυχίο. Στους φοιτητές που θα αποφοιτούν από το 2005 και μετά θα πρέπει να παρέχεται δωρεάν το Συμπλήρωμα Διπλώματος.
- δ.** Δέσμευση όλων των χωρών να επικυρώσουν τη Σύμβαση της Λισσαβόνας για την Αναγνώριση (Lisbon Recognition Convention).

Επίσης συνεχίζονται οι παρακάτω δράσεις:

- 4.** Κινητικότητα, με αύξηση του αριθμού φοιτητών και με την οικονομική ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και των εθνικών φορέων χρηματοδότησης.

⁵³ Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000, ό.π.

5. Ενεργή συμμετοχή των φοιτητών στις διαδικασίες για την ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.
6. Προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης της ανώτατης εκπαίδευσης, με την οργάνωση κοινών προγραμμάτων σπουδών και δικτύων συνεργασίας που μπορεί να οδηγούν και σε κοινά πτυχία.
7. Προβολή της ελκυστικότητας του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης με διεθνείς συνεργασίες, προσέλκυση ξένων φοιτητών (και από χώρες του τρίτου κόσμου) και σύμπραξη με κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους.
8. Δια βίου μάθηση, με την ενεργό συμμετοχή των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης.
9. Συνεργασία του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης με τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας ώστε να υποστηριχθεί και να προωθηθεί με τον καλύτερο τρόπο η Ευρώπη της Γνώσης.
10. Παρακολούθηση και αποτίμηση των ενεργειών κάθε χώρας για την εφαρμογή της Πορείας της Μπολόνια, που θα παρουσιαστεί στη Σύνοδο του 2005, και κυρίως για τους τρεις άμεσους στόχους, δηλαδή: τη διασφάλιση της ποιότητας, τις σπουδές δύο κύκλων, και την αναγνώριση πτυχίων και περιόδων σπουδών.

Κύρια επιτεύγματα:

Έγινε νομοθετική μεταρρύθμιση για τα κοινά μεταπτυχιακά προγράμματα με το νόμο 3255/22.7.04, που αναθεωρεί το νόμο 2083/1992 και ιδρύει Ειδικό Πρόγραμμα για διακρατική συνεργασία στο μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών.

Υψηλή προτεραιότητα δόθηκε στην εγκαθίδρυση εθνικού συστήματος αξιολόγησης ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης (ΑΕ) και ο νέος Νόμος βρίσκεται προ του κοινοβουλίου.⁵⁴

Ομοίως, καθ' οδόν βρίσκονται νομοθετικές ρυθμίσεις αφενός μεν για την ίδρυση Ινστιτούτων Δια Βίου Εκπαίδευσης σε όλα τα πανεπιστήμια και τα Ανώτερα Τεχνολογικά Ιδρύματα (ΤΕΙ), και αφετέρου για την αναδιοργάνωση και λειτουργία του φορέα αναγνώρισης ξένων ακαδημαϊκών τίτλων.

Υπό την εποπτεία του υπουργείου Παιδείας, έχει εξασφαλιστεί η ενεργός συμμετοχή των ΑΕΙ και των ενδιαφερομένων μερών στη διαδικασία υλοποίησης των στόχων της Μπολόνια, με ενθαρρυντικά αποτελέσματα.⁵⁵

Η εφαρμογή της διαδικασίας Μπολόνια στην Ελλάδα εποπτεύεται από τους αρμόδιους διοικητικούς τομείς του υπουργείου, δηλαδή:

⁵⁴ Ν. 3255/22.07.04.

⁵⁵ Τζιρίτας Γιώργος, άρ. 2007.

- Τομέας Θεμάτων Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Διεύθυνση Θεμάτων Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Τμήμα Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων του Υπουργείου (Β' Τμήμα)
- Τομέας Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης
- Τομέας Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
- Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).

3.3.10 Πρόγραμμα δια βίου μάθησης

Το πρόγραμμα δια βίου μάθησης (2007-2013) αποτελεί πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Ιουλίου 2004, για τη θέσπιση ολοκληρωμένου προγράμματος δράσης στον τομέα της δια βίου μάθησης.⁵⁶

Γενικός στόχος του προγράμματος της διά βίου μάθησης είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη της Κοινότητας ως προηγμένης κοινωνίας της γνώσης, σύμφωνα με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Το πρόγραμμα πρέπει να υποστηρίξει και να συμπληρώσει τις ενέργειες των κρατών μελών και να ενισχύσει τις ανταλλαγές, τη συνεργασία και την κινητικότητα μεταξύ των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Κοινότητα, έτσι ώστε να καταστούν αυτά παγκόσμιο σημείο αναφοράς ως προς την ποιότητα.

Εκτός από αυτόν το γενικό στόχο, το πρόγραμμα έχει τους ακόλουθους ειδικούς στόχους που αφορούν τη διά βίου μάθηση στην ΕΕ:

- συμβολή στην ανάπτυξη ποιοτικής διά βίου μάθησης και στην προώθηση των υψηλών επιδόσεων, της καινοτομίας και της ευρωπαϊκής διάστασης στα εφαρμοζόμενα συστήματα και πρακτικές·
- στήριξη της πραγμάτωσης ευρωπαϊκού χώρου της διά βίου μάθησης·

⁵⁶ Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000, ό.π.

- συνδρομή στη βελτίωση της ποιότητας, της ελκυστικότητας και της διαθεσιμότητας των ευκαιριών για διά βίου μάθηση·
- ενίσχυση της συμβολής της διά βίου μάθησης στην κοινωνική συνοχή, στην ενεργό άσκηση της ιδιότητας του πολίτη, στον διαπολιτισμικό διάλογο, στην ισότητα των φύλων και στην προσωπική ολοκλήρωση του ατόμου·
- συνδρομή στην προώθηση της δημιουργικότητας, της ανταγωνιστικότητας, της απασχολησιμότητας και της επιχειρηματικότητας·
- συμβολή στην αύξηση της συμμετοχής των ατόμων όλων των ηλικιών, περιλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των μειονεκτουσών ομάδων·
- προώθηση της εκμάθησης γλωσσών και της γλωσσικής ποικιλομορφίας·
- υποστήριξη της ανάπτυξης των μέσων που προσφέρουν οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)·
- ενίσχυση του ρόλου της διά βίου μάθησης στη συνειδητοποίηση της ιδιότητας του ευρωπαίου πολίτη με αναγνώριση των ευρωπαϊκών αξιών και της ανοχής και σεβασμό για άλλους λαούς και πολιτισμούς·
- προώθηση της συνεργασίας για τη διασφάλιση της ποιότητας σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης·
- συμβολή στη βελτίωση της ποιότητας με την ενθάρρυνση της βέλτιστης χρήσης των αποτελεσμάτων, καινοτόμων προϊόντων και διαδικασιών και της ανταλλαγής καλών πρακτικών.⁵⁷

⁵⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Οι εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο, και κυρίως μετά το 1992, πίεζαν για την καθιέρωση και στην Ελλάδα ενός συστήματος αξιολόγησης σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης και ιδιαίτερα στα Α.Ε.Ι.

Η πρώτη προσπάθεια, που δεν είχε όμως διάρκεια, έγινε το 1992 (Ν. 2083) με τη νομοθέτηση μιας διαδικασίας εκτίμησης για τα Α.Ε.Ι. από την Εθνική Επιτροπή Ποιότητας.

Το δεύτερο βήμα, σε εθελοντική όμως βάση, ήταν η συμμετοχή δύο ελληνικών πανεπιστημιακών Τμημάτων στο ευρωπαϊκό δοκιμαστικό σχέδιο που, όπως αναφέραμε, εφαρμόστηκε από το Νοέμβριο του 1995 έως τον Ιούνιο του 1996.

Η Ελλάδα, δια του υπουργού Παιδείας συμμετείχε, εκτός από τη Σύνοδο της Μπολόνια, και στη Σύνοδο της Πράγας, όπου προσδιορίστηκε το νέο πλαίσιο που θα οδηγήσει τη σύγκλιση των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων με χρονικό ορίζοντα το 2010 και με προτεραιότητα στην αξιολόγηση όλης της πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης με τα ίδια μέτρα και σταθμά. Τον Απρίλιο του 2002 στα πλαίσια του ΕΠΕΑΚ II προκηρύχθηκε δράση με τίτλο *“Αξιολόγηση της Ανώτατης Εκπαίδευσης”* που αποσκοπεί στην προετοιμασία του εδάφους και τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων που θα κάνουν δυνατή στη συνέχεια την αποτελεσματική ενεργοποίηση του συστήματος διασφάλισης και αξιολόγησης της ποιότητας της ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα (ΚΕΕ 2/4/2002). Στο πλαίσιο της παραπάνω δράσης, το ΥΠΕΠΘ διοργάνωσε το Μάρτιο του 2002 το πρώτο σεμινάριο με θέμα *“Διασφάλιση και αξιολόγηση ποιότητας στην ελληνική ανώτατη Εκπαίδευση”* με στόχο να αποτελέσει το πρώτο βήμα ανταλλαγής απόψεων και προβληματισμών μεταξύ των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης⁵⁸.

Στο χώρο της ελληνικής ανώτατης Εκπαίδευσης, παρότι, όπως αναφέρουμε, δεν υπάρχει μέχρι σήμερα εθνικό θεσμικό σύστημα αξιολόγησης και διασφάλισης της ποιότητας, από το 1996 και εξής ένας σημαντικός αριθμός Πανεπιστημίων και ΤΕΙ συμμετείχε εθελοντικά σε διαδικασίες αξιολόγησης και συγκεκριμένα:

Στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΚ, 9 ΑΕΙ και 7 ΤΕΙ από τα 32 ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας και 52 τμήματα ΑΕΙ και 40 τμήματα ΤΕΙ από τα 240 τμήματα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας, προχώρησαν σε αποτίμηση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου και των παρεχόμενων υπηρεσιών τους. Επίσης, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οργάνωσης Πανεπιστημίων (ΕΥΑ, πρώην GRE) αξιολογήθηκαν άλλα 6 Πανεπιστήμια.

⁵⁸ Chanter John. “Η ανώτατη παιδεία στον 21ο αιώνα”. Οικονομικός Ταχυδρόμος 20 Ιουλίου 1989, σελ. 37.

Η όλη διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε τρία διακριτά αλλά συσχετιζόμενα στάδια: πρώτον, αυτό της αυτοαξιολόγησης και της σύνταξης της έκθεσης από το αυτοαξιολογούμενο ΑΕΙ, δεύτερο, των επισκέψεων σε αυτό της ομάδας των αξιολογητών της ΕΥΑ και της σύνταξης της αντίστοιχης έκθεσης και τρίτο της προαιρετικής δημοσιοποίησης των παραπάνω εκθέσεων (Το Πανεπιστήμιο στον 21^ο αιώνα).

Ακολουθήθηκε, ως επί το πλείστον, η μεθοδολογία που εφαρμόζεται διεθνώς και βασίζεται σε τρία κριτήρια:

- Στις δημοσιεύσεις των μελών Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ).
- Στην ένταση και την ποιότητα της διδασκαλίας, σε συνδυασμό με τη διάρθρωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.
- Στην υλικοτεχνική υποδομή και οργάνωση του Πανεπιστημίου και των Τμημάτων που το αποτελούν.

Οι δημοσιεύσεις των μελών (ΔΕΠ) αποτέλεσαν, ίσως, το σημαντικότερο κομμάτι της έρευνας. Η αξιολόγησή τους έγινε ανάλογα με την εγκυρότητα και το κύρος των περιοδικών στα οποία είχαν καταχωρηθεί. Επίσης, λήφθηκε σοβαρά υπόψη ο αριθμός και η ποιότητα των παραπομπών άλλων επιστημόνων, ο αριθμός των συγγραφέων που πήραν μέρος στην έρευνα και πολλά άλλα χαρακτηριστικά.

Βέβαια, ενώ στις Η.Π.Α. η αξιολόγηση των πανεπιστημιακών Τμημάτων γίνεται σχεδόν αποκλειστικά με βάση τις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ, στα ευρωπαϊκά κράτη αυτού του είδους η αξιολόγηση δεν είναι αρκετά διαδεδομένη. Εξάιρεση αποτελεί η Βρετανία, η Ολλανδία και τις χώρες της Ιβηρικής χερσονήσου, όπου η αξιολόγηση των Τμημάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αρκετά ανεπτυγμένη, αν και δεν στηρίζεται κατά κύριο λόγο στις δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ. Πρέπει να σημειωθεί, ότι σε πολλά

Τμήματα το ποσοστό ανταπόκρισης του ΔΕΠ ήταν μικρό και γι' αυτό χρησιμοποιήθηκαν συμπληρωματικές πληροφορίες από ηλεκτρονικά ερευνησιμες βάσεις δεδομένων.

Σε όλες σχεδόν τις αξιολογήσεις Τμημάτων εκδηλώθηκαν διαφωνίες από μέλη ΔΕΠ, είτε με τη μορφή επιστολών στον υπεύθυνο της αξιολόγησης, είτε με δημοσιεύσεις στον ημερήσιο Τύπο.⁵⁹

4.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αξιολόγηση της ποιότητας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση αποφασίστηκε στο Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας επί Ολλανδικής Προεδρίας το 1994. Το πρόγραμμα αυτό απέβλεπε στον καθορισμό κοινών κριτηρίων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αξιολόγηση της ποιότητας στα Ιδρύματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Στα Ιδρύματα αυτά περιλαμβάνονταν τα Πανεπιστήμια και άλλα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης των οποίων οι δραστηριότητες είναι κυρίως επαγγελματικής φύσης. Με δεδομένο ότι στην Ευρώπη η κοινωνία χρηματοδοτεί τα Πανεπιστήμια σε ποσοστό που φθάνει το 90% της χρηματοδότησης είναι προφανές ότι τα Πανεπιστήμια, αλλά και τα λοιπά Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης στο σύνολό τους, είναι υποχρεωμένα να εξηγούν στην κοινωνία τις δραστηριότητές τους ώστε η κοινωνία να πείθεται ότι τα χρήματα που προσφέρει διατίθενται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.⁶⁰

Ταυτόχρονα, οι φοιτητές θα πρέπει να γνωρίζουν την ποιότητα της Εκπαίδευσης που παρέχουν τα Ιδρύματα αυτά. Στην Ευρώπη αναπτύχθηκαν σταδιακά στη δεκαετία του '80

⁵⁹ Chanter John 1989, σελ. 37, ο.π.

⁶⁰ Πανάρετος Ιωάννης, Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής, Αθήνα Ιανουάριος 1996.

τέσσερα, κυρίως, συστήματα αξιολόγησης: το Γαλλικό, το Βρετανικό, το Ολλανδικό και το Δανικό. Με το Πιλοτικό Πρόγραμμα έγινε προσπάθεια να συγκλίνουν τα συστήματα αυτά ώστε να οδηγηθούμε σε ένα σύστημα αξιολόγησης που να συνθέτει τα τέσσερα αυτά συστήματα.

Σύμφωνα με τους κανόνες που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση η διαδικασία αξιολόγησης περιελάμβανε τις εξής φάσεις:

- Συγγραφή μιας έκθεσης αυτοαξιολόγησης από την υπό αξιολόγηση μονάδα.
- Εξωτερική αξιολόγηση από Ομάδα Ομοτίμων.
- Έκθεση της Ομάδας Ομοτίμων.
- Σχολιασμός της έκθεσης της Ομάδας.
- Συζήτηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αξιολόγηση της πιλοτικής φάσης του προγράμματος.

Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα συγκροτήθηκε μια Εθνική Επιτροπή η οποία έχει και την ευθύνη του συντονισμού της όλης διαδικασίας αξιολόγησης και της επιλογής των Ιδρυμάτων που θα συμμετείχαν στην πιλοτική φάση της αξιολόγησης. Για κάθε μια από τις ευρωπαϊκές χώρες με μεγάλο αριθμό Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (π.χ. Γαλλία, Αγγλία, κ.λπ.) επελέγησαν τέσσερα τμήματα, δύο από Πανεπιστήμια και δύο από τα υπόλοιπα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης για συμμετοχή στο Πιλοτικό Πρόγραμμα. Από τις χώρες με μικρό αριθμό Ιδρυμάτων, όπως η Ελλάδα, επελέγη ένα Πανεπιστημιακό Τμήμα και ένα τμήμα ΤΕΙ. Τα τμήματα που συμμετείχαν στο Πιλοτικό Πρόγραμμα από τη χώρα μας ήταν το τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου και το τμήμα Ηλεκτρολογίας του ΤΕΙ Πάτρας.

Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον να παρατηρηθεί ότι η όλη διαδικασία εξελίχθηκε και ολοκληρώθηκε με απόλυτα ικανοποιητικό τρόπο.

Στη συνάντηση αυτή τονίστηκε ότι η ευρωπαϊκή αυτή διάσταση είναι ανάγκη να συνδυαστεί με την αξιολόγηση της ποιότητας. Επίσης συμφωνήθηκε να συνεχιστεί το πρόγραμμα λαμβάνοντας βέβαια υπόψη τις εμπειρίες που αποκτήθηκαν από την πιλοτική του φάση.⁶¹

⁶¹ Πανάρετος Ι., 1996, ό.π.

4.2 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Πρόκειται για το τμήμα Ηλεκτρολογίας του ΤΕΙ Πατρών, για το τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης, το τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, το τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων του ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, το τμήμα Πληροφορικής του ΤΕΙ Αθηνών και το τμήμα Μηχανολογίας του ΤΕΙ Κρήτης.

Διδάσκοντες και φοιτητές, αφού ολοκλήρωσαν οι ίδιοι -μέσω των αρμοδίων επιτροπών- την εσωτερική αξιολόγηση (καταγραφή της κατάστασης σε υποδομές, προσωπικό, έργο), αξιολογήθηκαν και από εξωτερικούς κριτές - Έλληνες και ξένους πανεπιστημιακούς του ίδιου επιστημονικού αντικειμένου.

Αυτές οι εκθέσεις αξιολόγησης είναι στην ουσία διαγνωστικά κείμενα, τα οποία επισημαίνουν τις αδυναμίες των ιδρυμάτων. Οι περισσότεροι σπουδαστές δεν παρακολουθούν σταθερά τις σπουδές τους, ενώ οι συχνές διακοπές λόγω καταλήψεων δυσχεραίνουν τη λειτουργία του ιδρύματος και δεν επιτρέπουν τη δημιουργία του απαραίτητου ακαδημαϊκού κλίματος.

Διδάσκοντες, φοιτητές και σπουδαστές αξιολογήθηκαν από εξωτερικούς κριτές - Έλληνες και ξένους πανεπιστημιακούς του ίδιου επιστημονικού αντικειμένου. Οι κρίσεις, θα βοηθήσουν στο να βελτιωθούν τα ιδρύματα. Σε διαδικασία αξιολόγησης βρίσκονται συνολικά άλλα 167 τμήματα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Από αυτά 120 είναι στο στάδιο της εσωτερικής αξιολόγησης και τα 47 προχωρούν ήδη στην εξωτερική. Ωστόσο, τα προβλήματα δεν λείπουν: Η ΑΔΙΠ χρειάζεται περί τα 300.000 ευρώ για να συνεχίσει το έργο της, αλλά το ποσό έχει εγγραφεί στο ΕΣΠΑ και η εκταμίευσή του δεν θα γίνει πριν από την πάροδο ενός εξαμήνου.

Η βασική αδυναμία που καταγράφηκε κατά την αξιολόγηση είναι η μη τακτική παρακολούθηση των μαθημάτων από φοιτητές και σπουδαστές, καθώς και οι συχνές διακοπές λόγω καταλήψεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε ένα από τα πέντε τμήματα ο μέσος όρος φοίτησης είναι τα 8 έτη.

Σε διαδικασία αξιολόγησης βρίσκονται άλλα 167 τμήματα. Από αυτά 120 (55 πανεπιστημιακά και 65 ΤΕΙ) είναι στο στάδιο της εσωτερικής αξιολόγησης και 47 (22 πανεπιστημιακά και 25 ΤΕΙ) την έχουν ολοκληρώσει και προχωρούν στην εξωτερική αξιολόγηση.⁶²

4.2.1 ΤΕΙ Πατρών (Τμήμα Ηλεκτρολογίας)

Η κάτωθι εξωτερική αξιολόγηση πραγματοποιήθηκε από την επιτροπή που ορίστηκε από την Εθνική Επιτροπή για την αξιολόγηση Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προτύπου Προγράμματος ορίζεται ως Ομάδα Ομοτίμων (ΟΟ).

Η ΟΟ διενήργησε την αξιολόγηση έχοντας υπόψη τους κάτωθι όρους αναφοράς:

- Το πλαίσιο αξιολόγησης της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως αυτό καθορίζεται από το φυλλάδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τις κατευθυντήριες γραμμές για συμμετέχοντα ιδρύματα.
- Την έκθεση αυτοαξιολόγησης του συμμετέχοντος στην αξιολόγηση ιδρύματος Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (ΤΕΙ) Πάτρας / Τμήμα Ηλεκτρολογίας.
- Τις πληροφορίες που συνέλεξε βάσει των επιτόπου επισκέψεων και συζητήσεων με τους φορείς εκπροσώπους τόσο της ακαδημαϊκής κοινότητας όσο και τους σπουδαστές και διοικητικό προσωπικό του ιδρύματος.⁶³
- Περαιτέρω πληροφορίες για τις προσδοκίες επί των εκπαιδευτικών προϊόντων και την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον του ιδρύματος (κυβέρνηση, δημοσιεύματα κ.α.).

Η ΟΟ εργάστηκε έχοντας υπόψη τις ιδιαίτερες ιδέες του κάθε μέλους της σχετικά με την αξιολόγηση ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τις οποίες, βάσει των συλλεγουσών πληροφοριών όπως οι προαναφερθέντες όροι αναφοράς, προσπάθησε να μετατρέψει σε ρητές και σαφείς γνώμες οι οποίες έγιναν αποδεκτές απ' όλα τα μέλη της ΟΟ.

Η ομοφωνία επετεύχθη από μία σαφώς καθορισμένη μεθοδολογία εργασίας που στόχο είχε την πληρέστερη κατά το δυνατό συρραφή πληροφοριών και διευκρινίσεων με ερωτήσεις προς τους φορείς του ιδρύματος (Καθηγητές- Φοιτητές - λοιπό προσωπικό), οπτικές παρατηρήσεις των εγκαταστάσεων και χώρων παροχής της εκπαίδευσης,

⁶² Πανάρετος Ι., 1996, ό.π.

⁶³ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών.

παρακολούθηση του εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου, συλλογή εντύπου πληροφοριακού υλικού και χρήση μεθόδων διαδοχικής προσέγγισης των σημείων προς έλεγχο βάσει του σχετικού καταλόγου.

Η συζήτηση εκτιμάται ότι διεξήχθη κάτω από την ασφυκτική πίεση χρόνου ο οποίος κρίνεται ως ανεπαρκής για την τόσο δύσκολη και σημαντική αυτή εργασία της αξιολόγησης ποιότητας ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης όπως το ΤΕΙ της Πάτρας/ Τμήμα Ηλεκτρολογίας. Κατά την γνώμη μας η χρονική διάρκεια της αξιολόγησης θα έπρεπε να είναι τουλάχιστον τρεις ημέρες όσον αφορά τις επιτόπου επισκέψεις.

1) Οργάνωση της αξιολόγησης

Γενικά, η εισαγωγή στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση γίνεται με το σύστημα των γενικών εξετάσεων. Ειδικότερα όμως για τα ΤΕΙ το 70% των σπουδαστών εισάγεται με το σύστημα των γενικών εξετάσεων. Το 25% προέρχεται από τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (ΤΕΛ) και 5% προέρχεται από τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια (ΕΠΛ). Οι μαθητές που προέρχονται από τα ΤΕΛ και τα ΕΠΛ εισάγονται με βάση το βαθμό του Λυκείου χωρίς εξετάσεις. Από την επόμενη όμως ακαδημαϊκή περίοδο προβλέπεται όλοι οι σπουδαστές να εισάγονται με εξετάσεις.⁶⁴

Το ΤΕΙ Πάτρας ιδρύθηκε το 1983 και λειτουργεί με το Νόμο 1404/83.

Το ΤΕΙ Πάτρας αποτελείται από τρεις Σχολές:

1. Τη Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών
2. Τη Σχολή Διοίκησης Οικονομίας
3. Τη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας

Σημειώνεται επίσης η πρόσφατη λειτουργία (1993) στο ΤΕΙ του Κέντρου Τεχνολογικής Έρευνας (ΚΤΕ) καθώς επίσης και η ενασχόλησή του με τους ερευνητικούς τομείς.

- Τεχνολογίας Ηλιακής Ενέργειας.
- Τεχνολογίας Εφαρμογών Μικροϋπολογιστικών Συστημάτων.
- Τεχνολογίας Ελέγχου και Προστασίας του Περιβάλλοντος.
- Το Τμήμα Ηλεκτρολογίας ανήκει στη Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών.

⁶⁴ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

Σκοπός του ΤΕΙ, ανάμεσα σε άλλα, σύμφωνα με τον Ν. 1403/83 είναι:

- Να παρέχει θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, επαρκή για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιότητα στο επάγγελμα.
- Να συμβάλλει στη δημιουργία υπεύθυνων πολιτών ικανών να συνεισφέρουν ως στελέχη εφαρμογής στα πλαίσια του δημοκρατικού προγραμματισμού στην οικονομική κοινωνική και πολιτική ανάπτυξη της χώρας.
- Να διατηρήσει αμφίδρομη σχέση με τις αντίστοιχες παραγωγικές μονάδες και οργανωμένους κλάδους της οικονομίας και της περιφέρειας του.
- Να συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής της τεχνολογίας.
- Να συμβάλλει στον επαγγελματικό προσανατολισμό των σπουδαστών αλλά και των νέων γενικότερα.⁶⁵

Με βάση το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο εκτιμάται ότι υφίστανται μία σειρά προβλημάτων που αφορούν στην εισαγωγή καινοτομιών, εισαγωγή νέων μαθημάτων, εισαγωγή μεθόδων γνώσεων κλπ. Κατά τη γνώμη της ΟΟ θα πρέπει να ληφθούν μία σειρά νομοθετικών μέτρων αντιμετώπισης των διαφόρων προβλημάτων όπως παραδείγματος χάριν:

- Να δοθεί μεγαλύτερη αυτοτέλεια δράσης στα ΤΕΙ.
- Να ορισθεί με μεγαλύτερη σαφήνεια η 'φυσιογνωμία' των ΤΕΙ και να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα κοινωνικής αποδοχής και καταξίωσης των.
- Να μελετηθεί η δυνατότητα μεταπτυχιακών σπουδών στη χώρα και αναγνώρισης μεταπτυχιακών τίτλων που αποκτούνται από ξένα αναγνωρισμένα ιδρύματα κ. α. έτσι ώστε να βοηθηθεί στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει.

Όσον αφορά το προσωπικό κατά την άποψη της ΟΟ θα πρέπει να υπάρξει καλύτερη οργάνωση κυρίως στον διοικητικό τομέα. Ειδικότερα εντοπίστηκαν προβλήματα κάλυψης θέσεων και αντικατάστασης προσωπικού ιδιαίτερα σε έκτακτες περιπτώσεις απουσιών.

Τα όργανα διοίκησης του ΤΕΙ Πάτρας είναι η Συνέλευση, το Συμβούλιο, ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος.

Ειδικότερα σε επίπεδο τμήματος το Τμήμα Ηλεκτρολογίας διοικείται από τη Γενική Συνέλευση, το Συμβούλιο του Τμήματος και τον Πρόεδρο.

⁶⁵ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

Η δομή λειτουργίας τόσο σε επίπεδο ιδρύματος όσο και σε επίπεδο τμήματος κρίνεται ικανοποιητική και δίνει σωστή αντιμετώπιση στη λύση λειτουργικών προβλημάτων.

Κατά την γνώμη όμως της ΟΟ η σύνθεση των λειτουργικών φορέων θα ήταν πιο ικανοποιητική αν η εκπροσώπηση του ακαδημαϊκού προσωπικού ήταν μεγαλύτερη.

Οι επιτροπές που λειτουργούν στο Τμήμα Ηλεκτρολογίας θα είναι οι ακόλουθες:

- Επιτροπή Υπολογιστικού Κέντρου.
- Επιτροπή Τηλεκπαίδευσης.
- Επιτροπή πτυχιακών εργασιών.
- Επιτροπή πρακτικής άσκησης.

2) Επιτροπή Ερευνών

Γενικά η λειτουργία των επιτροπών κρίνεται ικανοποιητική τόσο στον οργανωτικό τομέα όσο και στην προσπάθειά τους για την προώθηση των στόχων του Ιδρύματος. Θα πρέπει να τονισθεί όμως ότι δεν υπάρχει επιτροπή αξιολόγησης των δραστηριοτήτων της Σχολής για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από το θεσμικό πλαίσιο. Σημειώνεται επίσης η ύπαρξη μηχανισμού ετήσιου προγραμματισμού, στοχοθέτησης ενεργειών και εν συνεχεία απολογισμού του έργου του Συμβουλίου του ΤΕΙ γεγονός που επιτρέπει σ' αυτό και τον Πρόεδρο του να επιτυγχάνουν υψηλούς ρυθμούς βελτίωσης της παραγωγικότητας και αποδοτικότητας στις εν γένει δραστηριότητες του ΤΕΙ Πάτρας.⁶⁶

Επίσης κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη επιτροπής σύνδεσης του τμήματος με τη βιομηχανία είτε τοπικά είτε στον ευρύτερο Ελλαδικό χώρο, παρ' όλο που διαπιστώθηκε πάρα πολύ καλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ ΤΕΙ Πάτρας (Επιστημονικό Προσωπικό) και της τοπικής βιομηχανικής και εν γένει επιχειρηματικής κοινότητας. Η επιτροπή αυτή θα συντονίζει τις ήδη υπάρχουσες δραστηριότητες, π.χ. σύνδεση του τμήματος με τις βιομηχανίες, εξασφάλιση πόρων χρημάτων, απασχόληση σπουδαστών και γενικά θα βοηθήσει τόσο το τμήμα όσο και την βιομηχανία με σκοπό την προώθηση του κοινού συμφέροντος.

3) Το πρόγραμμα

Οι βασικές σπουδές διαρκούν 7 εξάμηνα στα οποία περιλαμβάνεται και ένα εξάμηνο πρακτικής άσκησης.

⁶⁶ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

Όσον αφορά τους στόχους και τις επιδιώξεις του τμήματος και γενικά τον εκσυγχρονισμό του σύμφωνα με τις γενικότερες ανάγκες της σύγχρονης εποχής η ΟΟ έχει να παρατηρήσει τα παρακάτω:

Το πρόγραμμα εκτιμάται ότι δεν αντικατοπτρίζει ολοκληρωτικά τις σύγχρονες επιδιώξεις αλλά και δεν είναι δυνατό να αλλαχθεί σύμφωνα με το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο. Ο τρόπος της εισαγωγής σημαντικών μαθημάτων σαν προαιρετικά δεν λύνει το πρόβλημα, γι' αυτό το λόγο θεωρείται επιβεβλημένη η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου.

Με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου θα πρέπει να γίνουν ουσιαστικές αλλαγές στο πρόγραμμα και κυρίως να εντοπισθεί η προσπάθεια απόκτησης μεγαλύτερης ευελιξίας στις ανάγκες για μεγαλύτερη μετατρεψιμότητα και προσαρμοστικότητα των γνώσεων και ικανοτήτων των αποφοίτων στις εκάστοτε ανάγκες της οικονομίας και στην επιδίωξη κάλυψης των στόχων του τμήματος.

Η ανασύνθεση του προγράμματος σπουδών πιστεύουμε ότι θα βοηθήσει και στην εξοικονόμηση χρόνου διότι το maximum των 45 ωρών ανά εβδομάδα απασχόλησης ενός σπουδαστή που δίνεται σήμερα είναι υπερβολικό.⁶⁷

Θα πρέπει επίσης το σύγχρονο πρόγραμμα να εξασφαλίσει την ισορροπία μεταξύ των θεωρητικών και εργαστηριακών μαθημάτων. Ιδιαίτερα θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην εργαστηριακή άσκηση και τις εφαρμογές έτσι ώστε ο πτυχιούχος του Τμήματος μόλις φύγει από το τμήμα να είναι έτοιμος να προσφέρει τις υπηρεσίες του στη βιομηχανία και όπου αλλού χρειασθεί. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο αν έχει εφοδιασθεί με τις κατάλληλες γνώσεις θεωρητικές και εφαρμοσμένες. Τα υπάρχοντα συγγράμματα στα πλαίσια του υφιστάμενου προγράμματος κρίνονται επαρκή. Βελτίωση θα μπορούσε να υπάρξει με αναφορές σε πρόσθετη βιβλιογραφία.

Πρέπει να σημειωθεί ακόμη ότι στο πρόγραμμα είναι αναγκαία η εισαγωγή μαθημάτων που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα τα οποία εμφανίζονται στις βιομηχανίες, διότι μόνο μέσα από την αντιμετώπιση ενός προβλήματος δίνονται λύσεις. Η μέθοδος της εισαγωγής με εξετάσεις όλων των σπουδαστών πιστεύουμε ότι θα βοηθήσει στη εξισορρόπηση της ποιότητας των σπουδαστών έτσι ώστε να μπορέσει το τμήμα να λειτουργήσει χωρίς προβλήματα ιδιαίτερα στα πρώτα δύο έτη.

Σε γενικές γραμμές οι σπουδαστές θα βοηθηθούν από την συνεχή και περιοδική αξιολόγηση (εργασίες στο σπίτι κλπ.) πράγμα όμως που δεν ενθαρρύνεται από το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο αφού είναι υποχρεωτική η πρόοδος.

⁶⁷ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

Εκτιμάται ότι πρέπει να υπάρχει ένας καλύτερος χρονικός προσδιορισμός της περιόδου των προόδων διότι παρατηρήθηκαν προβλήματα στην εκτέλεση του προγράμματος σπουδών.

Γενικά θα πρέπει να σημειωθεί ότι το τμήμα δίνει καλούς και υπεύθυνους σπουδαστές όπως αυτό φάνηκε από τις συζητήσεις που είχε η επιτροπή μαζί τους. Δίνει άτομα που γνωρίζουν καλά και σε βάθος τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και που πιθανά θα αντιμετωπίσουν στην προσπάθειά τους για δουλειά αλλά πρέπει να βελτιωθεί κάπως η ετοιμότητά τους για την άμεση ανταπόκριση στα σύγχρονα προβλήματα που παρουσιάζονται στη βιομηχανία.

Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει και η πτυχιακή εργασία να είναι προσανατολισμένη στις σύγχρονες απαιτήσεις. Με δεδομένη την σπουδαιότητα της πτυχιακής εργασίας η επιτροπή κρίνει ότι θα πρέπει να λαμβάνει το λιγότερο 20% στον τελικό βαθμό του πτυχίου και όχι το πολύ 7.5% όπως είναι μέχρι σήμερα. Η εκπαιδευτική διαδικασία συμπληρώνεται με την απαραίτητη πρακτική άσκηση στους χώρους εργασίας γι' αυτό θα πρέπει να θεσπιστεί και βαθμολόγηση 'εν τω έργω' στον τελικό βαθμό του πτυχίου εκ μέρους του εργοδότη.

4) Οι σπουδαστές

Εκτιμάται ότι η αναλογία του αριθμού των ενεργών σπουδαστών σε σχέση με τους καθηγητές θα είναι ικανοποιητική. Όμως οι εργαστηριακές διευκολύνσεις θα πρέπει να καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες των σπουδαστών.⁶⁸

Αυτή τη στιγμή υπάρχει μία δυσκολία προσαρμογής στις απαιτήσεις της διδασκαλίας των σπουδαστών που προέρχονται από τα Τεχνικά Λύκεια ιδιαίτερα στα πρώτα έτη πράγμα το οποίο πιστεύουμε ότι θα απαλειφθεί με το καινούργιο σύστημα εισαγωγής όλων των σπουδαστών με εξετάσεις.

Η διαρροή σπουδαστών στο πρώτο έτος είναι υψηλή, περίπου 30%, αλλά με την εισαγωγή των νέων θεσμών εισαγωγής πιστεύεται ότι θα μειωθεί ουσιαστικά. Ο μέσος όρος διάρκειας σπουδών είναι περίπου 5 έτη.

Η καθοδήγηση από τους καθηγητές είναι πολύ ικανοποιητική αλλά θα πρέπει να λειτουργήσει ο θεσμός του συμβούλου καθηγητή, θεσμός ο οποίος θα δώσει καλύτερη ώθηση στα ποικίλα προβλήματα των σπουδαστών. Επίσης θα πρέπει να θεσμοθετηθούν κοινές συναντήσεις μεταξύ του διδακτικού προσωπικού και σπουδαστών για περαιτέρω ανάπτυξη των ήδη καλών σχέσεων-επαφών που υπάρχουν σήμερα.

Ο φόρτος εργασίας των σπουδαστών είναι πολύ μεγάλος την στιγμή μάλιστα που του δίνεται η ευχέρεια να παρακολουθεί μαθήματα που συνολικά διδάσκονται σε maximum 45

⁶⁸ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

ώρες εβδομαδιαία. Με την αλλαγή του προγράμματος σπουδών θα πρέπει να υπάρξει κάποια ελάφρυνση του φόρτου των σπουδαστών αλλά και των καθηγητών.

Διαπιστώνεται μία πάρα πολύ καλή αναλογία μεταξύ προσφοράς εργασίας και ζήτησης πεδίου δράσης ΤΕΙ-Βιομηχανίας.

Οι παρεχόμενες διευκολύνσεις αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου των σπουδαστών (αθλητικές εγκαταστάσεις, βιβλιοθήκη, χρήση Η/Υ, δίκτυο INTERNET, τοπικός ραδιοτηλεοπτικός σταθμός κτλ.) θεωρούνται ως πολύ καλές με σαφή τάση βελτίωσης τους.

5) Προσωπικό και διαχείριση των ανθρωπίνων πόρων

Ο αριθμός του προσωπικού του τμήματος κρίνεται ως επαρκής. Το εκπαιδευτικό προσωπικό αποτελείται από 4 άτομα που κατέχουν διδακτορικό διπλώμα, 2 κατόχους Master, 2 κατόχους μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, και 15 άτομα που κατέχουν το βασικό πτυχίο.

Οι καθηγητές κρίνεται ότι καταβάλουν μεγάλη προσπάθεια για να ανταποκριθούν στο έργο που τους έχει ανατεθεί. Θα πρέπει να σημειωθεί όμως ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό πρέπει να ενισχυθεί με επιπρόσθετες θέσεις με υψηλές προδιαγραφές.⁶⁹

Ακόμη, το υπάρχον προσωπικό πρέπει να καταβάλει προσπάθεια έτσι ώστε να αναβαθμιστεί εσωτερικά αποκτώντας τα ουσιαστικά και τυπικά προσόντα που χρειάζονται.

Γι αυτό το λόγο πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα από το τμήμα για την βελτίωση των προσόντων των διδασκόντων, τόσο στα ακαδημαϊκά όσο και στα επιστημονικά χαρακτηριστικά αλλά ταυτόχρονα και σε προσόντα απαραίτητα για να εξυπηρετείται ο τεχνολογικός χαρακτήρας των ιδρυμάτων.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν εφαρμόζεται ο νόμος για την αξιολόγηση των εκπαιδευτών. Σημειώνεται ότι θα πρέπει να καθιερωθεί η ύπαρξη και εξωτερικών αξιολογητών.

Σημαντικό ακόμη είναι η ανάθεση της ευθύνης συλλογής των θεμάτων που τίθενται στις διάφορες εξεταστικές περιόδους από τους καθηγητές. Τα θέματα αυτά πρέπει να είναι προσπελάσιμα από τον οποιοδήποτε ενδιαφέρεται να τα δει. Επιπλέον όλα τα θέματα καλό θα πρέπει να έχουν μία συγκεκριμένη τυποποιημένη μορφή την οποία θα αποφασίζει το ΤΕΙ. Την ευθύνη τυπώσεως και αναπαραγωγής των θεμάτων μπορεί να την αναλάβει μία/ένας γραμματέας.

⁶⁹ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

Επιπλέον πρέπει να δίνονται εκπαιδευτικές άδειες σε όλο το προσωπικό για την πληρέστερη ενημέρωση τους στα σύγχρονα προβλήματα ιδιαίτερα της βιομηχανίας. Οι άδειες αυτές πρέπει να δίνονται τόσο για το εσωτερικό όσο και για το εξωτερικό.

6) Διεκολύνσεις

Ο προϋπολογισμός του ιδρύματος και οι κύριοι πόροι χρηματοδότησης είναι το ΥΠΕΠΘ μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού και των Δημοσίων Επενδύσεων. Είναι γεγονός όμως ότι παρουσιάζονται προβλήματα λόγω της υπάρχουσας νομοθεσίας στη διαχείριση αυτών των πόρων. Έτσι δεν είναι εύκολο να αντιμετωπιστούν τα καθημερινά προβλήματα.

Το ΤΕΙ και το τμήμα θα πρέπει να κινηθεί έτσι ώστε να αποκτήσει επιπρόσθετους πόρους χρηματοδότησης από το εξωτερικό και το εσωτερικό. Γι αυτό το λόγο θα πρέπει να απευθυνθεί σε βιομηχανίες και βιοτεχνίες για παροχή χρηματοδότησης που θα αφορά:

- Έρευνα διδασκαλίας.
- Υποτροφίες.
- Χορήγηση αμειβομένων εκπαιδευτικών αδειών.
- Επιχορήγηση αυτοτελών εδρών και θέσεων διδακτικού προσωπικού.
- Επιδότηση έρευνας ειδικών θεμάτων όπως π.χ. αλλοίωση τροφίμων μεθόδους παραγωγής κλπ.
- Αμειβόμενη απασχόληση φοιτητών.
- Ταχύρυθμα προγράμματα επιμόρφωσης.
- Αμειβόμενες μετρήσεις του ελέγχου ποιότητας (κινητή τηλεφωνία, ραδιενέργεια κλπ.).

Ακόμη θα πρέπει να κινηθεί για την υποβολή από κοινού προγραμμάτων με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) που να αφορούν την βιομηχανία και την παραγωγή.

Ο τομέας των εκδόσεων του ΤΕΙ είναι πολύ αξιόλογος. Η βιβλιοθήκη του τμήματος που βρίσκεται υπό ανάπτυξη θα πρέπει να ενισχυθεί τα μέγιστα.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε το ενδιαφέρον που πρέπει να δοθεί για την περαιτέρω ανάπτυξη του studio τηλεόρασης μέσω του οποίου με την προβολή εκπαιδευτικών και άλλων προγραμμάτων γενικότερου ενδιαφέροντος συμβάλλει στην επιμόρφωση των σπουδαστών αλλά και γενικότερα του πληθυσμού της Πάτρας.

7) Διαχείριση ποιότητας

Θα πρέπει να πούμε ότι υπάρχει μία σοβαρή προσπάθεια για την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης παρ' όλα τα θεσμικά προβλήματα που υπάρχουν. Έτσι γίνεται μία προσπάθεια με την εισαγωγή προαιρετικών μαθημάτων για να αναβαθμιστεί το πρόγραμμα αλλά παρά τις προσπάθειες η παρεχόμενη ύλη των μαθημάτων πρέπει να αναβαθμιστεί περισσότερο. Προς την κατεύθυνση αυτή και αφού γίνουν οι απαραίτητες αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο πρέπει να υιοθετηθεί ο θεσμός της συστηματικής αξιολόγησης του προγράμματος σπουδών.

Κρίνεται λοιπόν σημαντικό η ίδρυση μίας νέας επιτροπής η οποία θα ασχολείται με την αναβάθμιση της ύλης και την προσαρμογή της στα σύγχρονα δεδομένα. Στην επιτροπή αυτή είναι αναγκαίο να συμμετέχουν άτομα που προέρχονται από την βιομηχανία και από άλλα συναφή εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Όσον αφορά την προσφορά φροντιστηρίων αλλά και μαθημάτων επιλογής αυτή κρίνεται πολύ ικανοποιητική. Ακόμη παρατηρήθηκε αρκετά καλή διασύνδεση των προγραμμάτων του τμήματος με άλλα τμήματα του εξωτερικού.⁷⁰

Το διοικητικό προσωπικό θεωρείται επαρκές αλλά θα πρέπει να αντιμετωπιστούν κάποια προβλήματα στη περίπτωση αντικατάστασης ατόμων σε έκτακτες περιπτώσεις. Ακόμη θα πρέπει να αντιμετωπισθεί και το πρόβλημα του ωραρίου το οποίο πρέπει να είναι πιο ευέλικτο ούτως ώστε να εναρμονίζεται με το ωράριο του ακαδημαϊκού προσωπικού.

7) Εξωτερικές σχέσεις

Στο τομέα αυτό διαπιστώθηκε πολύ μεγάλη προσπάθεια ιδιαίτερα μέσω του γραφείου σταδιοδρομίας, που λειτουργεί από το ακαδ. έτος 1993-94, του οποίου θα πρέπει να ενισχυθεί η δράση του. Οι μέχρι τώρα δραστηριότητες του γραφείου κρίνονται πολύ ικανοποιητικές ιδιαίτερα με την προσπάθεια που καταβάλει για την εκτίμηση της ελληνικής αγοράς μέσω της έρευνας με την αποστολή ειδικού ερωτηματολογίου πράγμα το οποίο είναι απαραίτητο για την περαιτέρω ενίσχυση της σύνδεσης με την βιομηχανία.

Η επιτροπή κρίνει ότι υπάρχει ικανοποιητική συνεργασία με τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανία όσον αφορά την πρακτική άσκηση των σπουδαστών. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό να δίνεται βαθμός κατά τη διάρκεια της

⁷⁰ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

πρακτικής άσκησης στον σπουδαστή από τον εργοδότη του (όπως προαναφέρθηκε στην ενότητα 'πρόγραμμα').

Γενικότερα το θέμα της σύνδεσης με τη βιομηχανία και της απορρόφησης των αποφοίτων από αυτήν θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης για την καθιέρωση ενός μηχανισμού αυτόματης τροφοδότησης της λίστας των αποφοίτων και της παρακολούθησης της επαγγελματικής τους αποκατάστασης.

Η ενεργή συμμετοχή του ΤΕΙ και του τμήματος στα ευρωπαϊκά προγράμματα όπως το ERASMUS, TEMPUS και άλλα κρίνεται ικανοποιητική. Οι σπουδαστές που μετακινήθηκαν δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα στη προσαρμογή τους στα αντίστοιχα ευρωπαϊκά τμήματα από πλευράς γνώσεων.

Η υπάρχουσα συνεργασία με το Πολυτεχνείο του Πανεπιστημίου της Πάτρας κρίνεται χρήσιμη και για τις δύο πλευρές και θα πρέπει να ενθαρρυνθεί.

8) Περίληψη και πορίσματα

Πολλά από τα βασικά προβλήματα που αναφέρθηκαν στην έκθεση αυτή οφείλονται κατά κύριο λόγο στο θεσμικό πλαίσιο το οποίο περιορίζει την απαιτούμενη προσαρμογή του προγράμματος στη συνεχή και εντατική εξέλιξη της τεχνολογίας.⁷¹

Υπάρχει το έμψυχο υλικό το οποίο μπορεί να αποδώσει στην επίτευξη των στόχων. Αυτό διαπιστώθηκε σε τμήμα του προσωπικού όπου υπάρχει θέληση και ικανότητες για την επίτευξη των στόχων και με πολλά περιθώρια περαιτέρω εξέλιξης. Όμως θα απαιτηθεί μία σημαντική αναβάθμιση του υπολοίπου προσωπικού προκειμένου να ανταποκριθεί και αυτό έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος.

Για τα εργαστήρια θα πρέπει να καταβληθεί αρκετά μεγάλη προσπάθεια έτσι ώστε να προσαρμοστούν στις σύγχρονες ανάγκες.

Η ίδρυση 'Συνδέσμου Αποφοίτων ΤΕΙ' κρίνεται από πολλές πλευρές χρήσιμη και για το ΤΕΙ Πατρών αλλά και για τους αποφοίτους του.

Πρέπει να σημειωθεί τέλος η πληρότητα της έκθεσης αυτοαξιολόγησης του Τμήματος γεγονός που διευκόλυνε τα μέγιστα την επεξεργασία των παρεχομένων στοιχείων από μέρους της ΟΟ. Η ΟΟ πιστεύει όμως ότι η ύπαρξη, σε ένα παράρτημα της αυτοαξιολόγησης, μιάς λεπτομερούς περιγραφής της ύλης ενός αριθμού ενδεικτικών μαθημάτων και των αντίστοιχων θεμάτων εξετάσεων, είναι αναγκαία.

⁷¹ Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών, ό.π.

4.2.2 Πανεπιστήμιο Κρήτης (Τμήμα Φυσικής)

(α) Σχετικά με τη μέχρι σήμερα ανάπτυξη του Τμήματος:

- Το Τμήμα έχει σαφώς αναπτυχθεί σε επίπεδο αριστείας στην έρευνα.
- Στη σύντομη 30ετή ιστορία του όλα ουσιαστικά τα μέλη του έχουν παραμείνει ενεργά.
- Οι απόφοιτοί του έχουν καταλάβει θέσεις σε ηγετικά Πανεπιστήμια και Ινστιτούτα διεθνώς.
- Ευνοήθηκε από τη γειτνίασή του με το ΙΤΕ και έχει λογικά σχέδια για μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις (π.χ. νέα Ινστιτούτα).⁷²

Έχει κάνει σημαντικές προσπάθειες τόσο στις μεταπτυχιακές όσο και τις προπτυχιακές σπουδές για να κλείσει το χάσμα μεταξύ της αριστείας στην έρευνα και της αποτελεσματικότητας στην εκπαίδευση και την παραγωγή καλών φοιτητών. Οι ανεπάρκειες που απομένουν οφείλονται μάλλον στη γενική θεσμική δομή των ελληνικών Πανεπιστημίων και στις ιδιαιτερότητες του συστήματος εισαγωγής των φοιτητών.

Η Επιτροπή πιστεύει ότι κατά σειρά προτεραιότητας οι επείγουσες συστάσεις είναι:

1. Αύξηση σε λογικό επίπεδο του αριθμού του τεχνικού προσωπικού που υποστηρίζει τα προπτυχιακά εργαστήρια.
2. Εξεύρεση τρόπων για μικρή χρηματοδότηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδαστών, ώστε οι Έλληνες και ξένοι φοιτητές να είναι σε θέση να επωφεληθούν από τα υψηλού επιπέδου μαθήματα και τις ευκαιρίες για σταδιοδρομία που προσφέρει το Τμήμα.
3. Στήριξη με επενδύσεις και προσωπικό της δημιουργίας των δύο νέων Ινστιτούτων (Θεωρητικής και Υπολογιστικής Φυσικής και ΙΔΕΑ). Στο πλαίσιο του σχεδιασμού των δύο νέων Ινστιτούτων κάλυψη των αναγκών για μια νέα συστοιχία υπολογιστών και για εργαστηριακό εξοπλισμό υψηλού επιπέδου.
4. Αναβάθμιση των εκπαιδευτικών εργαστηρίων και ορισμένων εκπαιδευτικών υποδομών.
5. Προσεκτικός σχεδιασμός για προσλήψεις νέων μελών διδακτικού προσωπικού εν όψει των επικείμενων συνταξιοδοτήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην πρόσληψη ενός καθηγητή ειδικευμένου στη διδακτική, στην

⁷² Αξιολόγηση Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008.

προκήρυξη θέσεων για πειραματική αστροφυσική, καθώς και για περισσότερο προσωπικό με πειραματικό προσανατολισμό.⁷³

(β) Σχετικά με τη Διασφάλιση Ποιότητας του Τμήματος.

- Το Τμήμα παρακολουθεί από κοντά την εφαρμογή του προγράμματος σπουδών με δύο εξειδικευμένες επιτροπές (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών).
- Θα έπρεπε να γίνονται συχνότερα ανταλλαγές απόψεων και διαβουλεύσεις μεταξύ των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού σε θέματα προγραμματισμού.

4.2.3 Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Τμήμα μηχανικών περιβάλλοντος)

Μέχρι σήμερα το Τμήμα ακολούθησε μια συνεχή πορεία ανάπτυξης τόσο σε προσωπικό όσο και σε δραστηριότητες που αφορούν στο πρόγραμμα σπουδών. Αυτό, ωστόσο, δεν ακολούθησε κάποιο καλά προκαθορισμένο σχεδιασμό, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν αναντιστοιχίες ανάμεσα σε σκοπούς και στόχους μερικώς καθορισμένους και σε πραγματικές πρακτικές.

Αναντιστοιχίες φαίνεται πως υπάρχουν επίσης ανάμεσα στα υψηλά πρότυπα και την επιστημονική καταξίωση των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού και στη συνεργασία του Τμήματος και τη συνέργεια στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής μονάδας.

Απόπειρες για αξιολόγηση έγιναν περισσότερες από μία φορές μέσω εσωτερικών και εξωτερικών ανεξάρτητων αξιολογήσεων, με πρωτοβουλία του ίδιου του Τμήματος κατ' απαίτηση της Πολιτείας. Εντούτοις, οι συστάσεις των εξωτερικών αξιολογητών είτε παρανοήθηκαν είτε αγνοήθηκαν. Λαμβάνοντας υπόψη τον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό, η Επιτροπή ενθαρρύνει το τμήμα να στοχεύσει σε μια αυστηρή αυτό-αξιολόγηση και να προχωρήσει σε πράξεις εφαρμογής (δηλ. παρακολούθηση - follow up).

Η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να τονίσει τα ακόλουθα θέματα που είναι ζωτικής σημασίας για τη ρεαλιστική αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης και των δυνατοτήτων ανάδρασής της. Τα θέματα αυτά δεν αφορούν μόνον το συγκεκριμένο Τμήμα που αξιολογήθηκε από την Επιτροπή αυτή, αλλά αναφέρονται γενικότερα στο ελληνικό ακαδημαϊκό περιβάλλον και τα ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης.

Μια αντί-ακαδημαϊκή, αντί-παιδαγωγική, αντί-διακρατική ωσόφαιρα φαίνεται πως επικρατεί, η οποία αναστέλλει και παρεμποδίζει την αξιοκρατία, την προσωπική ανέλιξη των φοιτητών και την πραγμάτωση των ακαδημαϊκών τους φιλοδοξιών. Η ατμόσφαιρα αυτή ήταν προφανής από τους φόβους που διατύπωσε το διδακτικό προσωπικό σε όλη τη

⁷³ Αξιολόγηση Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008, ό.π.

διάρκεια της επιτόπιας επίσκεψης, εξ αιτίας της ενδεχόμενης ενεργού παρακώλυσης του έργου της Επιτροπής από τους φοιτητές⁷⁴.

Στην Επιτροπή ειπώθηκε -και η ίδια είχε ενημερωθεί για την τρέχουσα κατάσταση στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα- ότι τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και το ακαδημαϊκό προσωπικό δυσανασχετούν επειδή οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να παρακωλύουν τα μαθήματα, να καταλαμβάνουν τους πανεπιστημιακούς χώρους και να απομακρύνουν έμπρακτα το διδακτικό προσωπικό από τα γραφεία, τα εργαστήρια και τα πανεπιστημιακά κτήρια. Η εξαθλίωση του φυσικού περιβάλλοντος (όχι των συγκεκριμένων κτηρίων του Τμήματος, αλλά κυρίως των κεντρικών) καταδεικνύει την αρνητική στάση των φοιτητών απέναντι στα ακαδημαϊκά τους ιδρύματα, αλλά και την απουσία αποτελεσματικής αντιμετώπισης των υπευθύνων για βανδαλισμούς και εκφοβισμό τόσο των φοιτητών όσο και του διδακτικού προσωπικού.

Η Επιτροπή επιδίωξε να συναντηθεί όχι μόνον με μέλη του διδακτικού προσωπικού του Τμήματος (σε ομάδες ή και ατομικά), αλλά και με φοιτητές, προπτυχιακούς (2ου και 5ου έτους) και μεταπτυχιακούς (υποψήφιους διδάκτορες). Σε όλες τις περιπτώσεις είχαμε τη μεγάλη χαρά να συναντήσουμε ώριμους νέους ανθρώπους, με ακαδημαϊκές φιλοδοξίες, ανήσυχους για το επίπεδο και την ποιότητα των σπουδών και κυρίως για την πραγματική αξία του πτυχίου τους, σε εθνικό και σε διεθνές επίπεδο. Συχνά, συζητώντας τους λόγους που οδηγούν μεγάλο αριθμό φοιτητών να επιδιώκουν περισσότερους από ένα μεταπτυχιακούς τίτλους, βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τους όρους «μόρια», «δημόσιος υπάλληλος» και «πρόσληψη στο δημόσιο». Αν και κάθε ακαδημαϊκό ίδρυμα και σύστημα θα έπρεπε να ενδιαφέρεται για τις πραγματικές δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης και προσωπικής ολοκλήρωσης των αποφοίτων του, πρωταρχική του μέριμνα θα έπρεπε να είναι η ακαδημαϊκή ακεραιότητα, το επίπεδο και η ποιότητα.

Το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει επίσης να αξιολογείται και να αναθεωρείται. Πιστεύουμε ότι στην παρούσα κατάσταση είναι ζωτικής σημασίας να εκτίθενται οι φοιτητές όσο γίνεται περισσότερο στη διεθνή βιβλιογραφία, η οποία θα έπρεπε να επικαιροποιείται και να αναθεωρείται συνεχώς, με βάση την τρέχουσα έρευνα. Αυτό απαιτεί τη χρήση δημοσιεύσεων από διεθνή περιοδικά με κριτές και βιβλίων διεθνώς αποδεκτών, παράλληλα με το υλικό που παράγεται στα ελληνικά από το ακαδημαϊκό προσωπικό. Αν μειωθεί προοδευτικά η διανομή έντυπων συγγραμμάτων, θα απελευθερωθούν πολύτιμοι πόροι για άλλες δράσεις. Το υλικό που διατίθεται ηλεκτρονικά και ήδη χρησιμοποιείται από

⁷⁴ Αξιολόγηση Δημοκρίτειο Πανεπιστημίου Θράκης, 2008.

το συγκεκριμένο Τμήμα και πιθανότατα από όλα τα πανεπιστήμια, θα έπρεπε να επεκταθεί και να γίνει το πρωτεύον εκπαιδευτικό υλικό για τους φοιτητές⁷⁵.

Αυτές οι σκέψεις οδηγούν σαφώς σε μια επανεκτίμηση τόσο του συστήματος εισαγωγικών εξετάσεων, το οποίο θα έπρεπε να ενθαρρύνει τους μαθητές να λαμβάνουν ενσυνείδητα αποφάσεις για τις μελλοντικές τους σπουδές (και όχι να οδηγούνται σε Τμήματα και Σχολές με βάση αποκλειστικά τις επιδόσεις τους), όσο και -το κυριότερο- σε ένα αξιολογικό σύστημα αξιολόγησης κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, που θα έπρεπε να ενθαρρύνει όσους ενδιαφέρονται και έχουν κλίση για την ακαδημαϊκή γνώση και να αποθαρρύνει εκείνους που σκέφτονται διαφορετικά.

Τελευταίο, αλλά εξ ίσου σημαντικό, θεωρούμε ότι το ακαδημαϊκό άσυλο είναι ένας όρος που έχει παρερμηνευτεί και κακοποιηθεί για σκοπούς αλλότριους προς τον κύριο λόγο ύπαρξης του ακαδημαϊκού ιδρύματος. Σε μια χώρα, όπως η Ελλάδα, όπου η εκπαίδευση είναι ελεύθερη και προσιτή σε όλους -με τον όρο ελεύθερη εννοούμε δωρεάν σπουδές, βιβλία και σημειώσεις, στέγη, τροφή, και μετακίνηση- αυτά θα έπρεπε να παρέχονται σε εκείνους τους σπουδαστές που στοχεύουν άμεσα και αποκλειστικά σε ακαδημαϊκά θέματα.

4.2.4 Αλεξάνδριο ΤΕΙ Θεσσαλονίκης (Τμήμα τεχνολογίας τροφίμων)

- Τα μέλη της Επιτροπής συμφώνησαν ότι πρέπει να συγχαρούν το Τμήμα επειδή ήταν ανοικτό και προθυμοποιήθηκε να αξιολογηθεί μεταξύ των πρώτων Τμημάτων της χώρας. Αυτό καταδεικνύει υπερηφάνεια, αυτοπεποίθηση και επιθυμία για βελτίωση.
- Το Τμήμα πρέπει, επίσης, να δεχτεί συγχαρητήρια για το εμπειριστατωμένο και πλήρες πρόγραμμα σπουδών του και επειδή παρέχει στους σπουδαστές του ευκαιρίες για μια πολύ καλή εκπαιδευτική εμπειρία στον τομέα του.
- Η ΟΜ.Ε.Α. πρέπει να επαινεθεί για την προετοιμασία μιας καλής έκθεσης, στην οποία συνοψίζονται οι δραστηριότητες του Τμήματος. Συνιστάται το Τμήμα να αναπτύξει τρόπους και μέσα για αξιόπιστη συλλογή και ανάλυση στοιχείων, που θα χρησιμοποιηθούν για καλύτερο σχεδιασμό, αλλαγές στο πρόγραμμα σπουδών, καλύτερη εκπαίδευση των σπουδαστών και για αντικειμενική τεκμηρίωση των ευρημάτων που θα περιληφθούν σε μελλοντικές Εκθέσεις. Επιπρόσθετα, συνιστάται στο μέλλον να ζητούνται στοιχεία από όλα τα μέλη του διδακτικού

⁷⁵ Αξιολόγηση Δημοκρίτειο Πανεπιστημίου Θράκης, 2008, ό.π.

προσωπικού, προκειμένου να οριστικοποιηθούν οι Εκθέσεις Εσωτερικής Αξιολόγησης. Όσα στοιχεία υποστηρίζουν αποφάσεις και γεγονότα θα πρέπει να περιλαμβάνονται ως παραρτήματα στις μελλοντικές εκθέσεις⁷⁶.

- Η πολύ υψηλή επαγγελματική αποκατάσταση των απόφοιτων του Τμήματος, όπως αναφέρθηκε από το προσωπικό, είναι εξαιρετικά σημαντικό επίτευγμα, το οποίο επιβεβαιώθηκε και από τους ίδιους τους σπουδαστές. Θεωρούμε, πάντως, ότι θα ήταν χρήσιμο στις μελλοντικές εκθέσεις αυτά τα συμπεράσματα να βασίζονται σε αντικειμενικά στοιχεία, τα οποία θα συλλέγονται και θα αναλύονται με καθιερωμένες διαδικασίες και από πηγές που περιλαμβάνουν αντιπροσωπευτικούς αριθμούς αποφοίτων σε διάφορα στάδια της σταδιοδρομίας τους και εργοδότες. Οι πληροφορίες αυτές θα είναι επίσης πολύτιμες για τον σχεδιασμό σε όλα τα επίπεδα και για όλες τις δραστηριότητες του Τμήματος.
- Εκτός από την εκπαίδευση πτυχιούχων για την κάλυψη των αναγκών της βιομηχανίας τροφίμων, που επιτυγχάνεται, το Τμήμα φαίνεται ότι επιθυμεί να παρέχει εκπαίδευση ανάλογη με εκείνη των πανεπιστημίων. Πρέπει, όμως, να αποσαφηνιστεί αν αυτό απαιτείται για την απασχόληση στη βιομηχανία ή αν είναι απαραίτητο και ρεαλιστικό υπό τις παρούσες συνθήκες. Εάν στοιχειοθετηθεί μια τέτοια ανάγκη από τα ενδιαφερόμενα μέρη, τότε θα πρέπει να εξεταστεί μήπως θα ήταν χρήσιμο να προσφέρει το Τμήμα πτυχία δύο κατευθύνσεων, ένα πιο πρακτικό ή τεχνικό και ένα δεύτερο περισσότερο βασικό.
- Οι περισσότερες εργαστηριακές εγκαταστάσεις έχουν ανακαινιστεί ή συντηρούνται ικανοποιητικά και είναι κατάλληλα εξοπλισμένες για την εκπαίδευση των σπουδαστών.
- Επιπλέον, το Βιομηχανικό Εργαστήριο διαθέτει πλούσιο εξοπλισμό για τη σωστή πρακτική εξάσκηση των σπουδαστών σε διάφορες λειτουργίες και επεξεργασίες της τεχνολογίας τροφίμων. Συνιστάται όμως να καταβληθούν προσπάθειες για την εξεύρεση πόρων για τον εκσυγχρονισμό του εργαστηρίου και του εξοπλισμού του όσον αφορά στις ευκολίες καθαρισμού, την υγιεινή και την καλή λειτουργία. Με αυτές τις βελτιώσεις το Τμήμα ίσως επιτύχει να προσελκύσει το ενδιαφέρον της βιομηχανίας για ανάπτυξη και δοκιμασίες προϊόντων, για φοιτητικές εργασίες και άλλες συνεργασίες. Σχετικά με τα παραπάνω, πρέπει να τονιστεί ότι οι υπάρχουσες σχέσεις με τη βιομηχανία πρέπει να καλλιεργηθούν περαιτέρω και να διευρυνθούν,

⁷⁶ Αξιολόγηση Αλεξάνδριου ΤΕΙ Θεσ/νικης, 2008.

ώστε μακροπρόθεσμα να δημιουργηθούν ισχυρότεροι δεσμοί και συνεργασίες προς όφελος του Τμήματος, των σπουδαστών του και των αποφοίτων του⁷⁷.

- Οι αξιολογήσεις των μαθημάτων και των διδασκόντων από τους σπουδαστές είναι γενικά άνω του μέσου όρου. Πρέπει, όμως, να βρεθούν τρόποι που θα εξασφαλίζουν αμερόληπτες αξιολογήσεις, να αναζητηθούν οι λόγοι για τη χαμηλή βαθμολογία σε ορισμένα μαθήματα, καθώς και τρόποι για τη βελτίωσή τους.
- Ορισμένα μέλη του ακαδημαϊκού προσωπικού πρέπει να επαινεθούν για την εξεύρεση χρηματοδότησης και την ανάπτυξη συνεργασιών για διεξαγωγή έρευνας σε ένα μη ερευνητικό ίδρυμα. Η σημαντική αυτή προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί και να καταβληθούν προσπάθειες για την διεύρυνσή της και με συνεργασίες με άλλα ομοειδή τμήματα των Τ.Ε.Ι. και των πανεπιστημίων.
- Το Τμήμα έχει αναπτύξει επαφές και συνεργασίες με ορισμένα ιδρύματα στο εξωτερικό. Τέτοιες προσπάθειες είναι απαραίτητες για την περαιτέρω ανάπτυξη και καλλιέργεια δεσμών μέσα από κοινές δραστηριότητες και βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές σπουδαστών και ακαδημαϊκού προσωπικού ώστε να αυξηθεί η κινητικότητα.
- Καθώς έχουν αρχίσει προσπάθειες για εκπαίδευση και επικοινωνία των σπουδαστών με ηλεκτρονικά μέσα, θεωρείται απαραίτητο να ενισχυθεί και να επεκταθεί η χρήση τέτοιων μέσων σε όλο το φάσμα των διδασκόμενων μαθημάτων και σε όλες τις δραστηριότητες των σπουδαστών, περιλαμβανομένης και της δυνατότητας πρόσβασης των σπουδαστών από το σπίτι τους, δεδομένου ότι στο σύνολό τους διαμένουν μακριά από το ίδρυμα.
- Υπάρχει δανειστική βιβλιοθήκη σε επίπεδο Τ.Ε.Ι. ικανοποιητικά εξοπλισμένη και προσιτή τόσο από τους σπουδαστές όσο και από το διδακτικό προσωπικό. Συνιστάται να συνεχισθούν οι προσπάθειες για την προμήθεια σύγχρονων συγγραμμάτων και άλλου υλικού και να γίνουν αυτά μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας των σπουδαστών.
- Συναφή θέματα είναι επίσης η δυνατότητα να υπάρχουν πολλαπλά αντίγραφα βασικών συγγραμμάτων για τους σπουδαστές που ζουν μακριά από τον χώρο του Τ.Ε.Ι., καθώς επίσης τακτική και τεκμηριωμένη επικαιροποίηση των διδακτικών σημειώσεων και άλλου υλικού που λαμβάνουν οι σπουδαστές από τους διδάσκοντες.

⁷⁷ Αξιολόγηση Αλεξάνδριου ΤΕΙ Θεσ/νικης, 2008, ό.π.

- Μια άλλη συναφής σύσταση είναι η τεκμηριωμένη τακτική αναθεώρηση και επικαιροποίηση του προγράμματος σπουδών, πράγμα που αναφέρεται ότι γίνεται. Ωστόσο, η αναμόρφωση αυτή θα πρέπει να βασίζεται σε τεκμηριωμένες ανάγκες και στοιχεία, τα οποία θα συλλέγονται για το σκοπό αυτό⁷⁸.
- Το έκτακτο προσωπικό επιτρέπει ελαστικότητα στο πρόγραμμα σπουδών αλλά ίσως να μην είναι κατάλληλο για δραστηριότητες, όπως ο μακροχρόνιος σχεδιασμός και η συμβουλευτική των σπουδαστών. Ως εκ τούτου, συνιστάται τα θέματα αυτά να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να προσδιορισθεί η άριστη ισορροπία μεταξύ μόνιμου και έκτακτου προσωπικού.
- Ένα πρόβλημα το οποίο χρήζει μεγίστης προσοχής και συνολική αντιμετώπιση από το Τμήμα αλλά και από την Πολιτεία και την κοινωνία είναι το χαμηλό ποσοστό αποφοίτησης και οι σπουδαστές που φαίνεται ότι δεν αποφοιτούν ποτέ, καθώς και ο μεγάλος χρόνος που απαιτείται για την αποφοίτηση, που για ορισμένους σπουδαστές μπορεί να φτάνει και τα οκτώ χρόνια. Πρόκειται για μεγάλο κοινωνικό, οικονομικό και ηθικό πρόβλημα, το οποίο πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη. Το Τμήμα και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη, οφείλουν να αρχίσουν ένα ειλικρινή και πραγματικό διάλογο με τους σπουδαστές για να εξακριβώσουν τους λόγους και σε αυτή τη βάση να αναζητήσουν λύσεις για βελτίωση. Ένας τρόπος για να αναλυθούν καλύτερα τα αίτια του προβλήματος θα ήταν να συλλέξουν στοιχεία σχετικά με τα συγκεκριμένα μαθήματα που καθυστερούν την αποφοίτηση, τυχόν τάσεις και τους συναφείς λόγους. Τέτοια στοιχεία μπορούν να συλλεγούν μέσω ανάλυσης και αξιολόγησης των αρχείων αλλά και με ανώνυμα ερωτηματολόγια των σπουδαστών. Τα στοιχεία αυτά θα χρησιμοποιηθούν στην συνέχεια για τη βελτίωση της κατάστασης.
- Η χαμηλή παρακολούθηση ορισμένων διαλέξεων από τους σπουδαστές είναι ένα πρόβλημα που επίσης συμβάλλει στην καθυστέρηση των ρυθμών αποφοίτησης. Το ακαδημαϊκό προσωπικό, ως άτομα και σε ομάδες, και με συζητήσεις με τους σπουδαστές, θα πρέπει να αναζητήσουν τους λόγους για να επιλύσουν το πρόβλημα.
- Ενέργειες που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος είναι η διοργάνωση πρόσθετων φροντιστηριακών μαθημάτων. Αυτά θα προσφέρουν στους σπουδαστές το επίπεδο γνώσεων, το οποίο θα τους βοηθήσει

⁷⁸ Αξιολόγηση Αλεξάνδριου ΤΕΙ Θεσ/νικης, 2008, ό.π.

να παρακολουθήσουν καλύτερα μαθήματα πιο προχωρημένα ή δύσκολα και θα επιτρέψει να διατηρηθεί το υψηλό επίπεδο στα δυσκολότερα μαθήματα. Εισαγωγικά σεμινάρια στο πρώτο και δεύτερο εξάμηνο από μέλη του διδακτικού προσωπικού θα εισαγάγουν τους σπουδαστές στο γνωστικό πεδίο των σπουδών τους, στο περιεχόμενο και το εύρος του, στις ευκαιρίες και τη σημασία του για την κοινωνία. Αυτό θα βοηθήσει τους σπουδαστές να γνωρίζουν πού θα ανήκουν όταν αποφοιτήσουν, θα εμφυσήσει στόχους στις προσπάθειές τους και δυνητικά θα αυξήσει το ενδιαφέρον τους, ώστε να πάρουν τις σπουδές τους στα σοβαρά.

- Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό και οι μέθοδοι διδασκαλίας θα πρέπει να αναθεωρούνται, όποτε χρειάζεται.
- Μια προσέγγιση που θα συνέβαλλε τα μέγιστα στη βελτίωση της σχέσης καθηγητών και σπουδαστών, της παρακολούθησης των μαθημάτων και του ρυθμού έγκαιρης αποφοίτησης, είναι η βελτίωση της επικοινωνίας και διάδρασης μεταξύ καθηγητών και σπουδαστών. Οι σπουδαστές θα αντιδράσουν ίσως διαφορετικά όταν νοιώσουν εμπιστοσύνη ότι δεν θα υπάρξουν επιπτώσεις στη βαθμολογία τους αν εκφράσουν τα πραγματικά τους αισθήματα, ανησυχίες, προβλήματα, προτάσεις και ιδέες για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η οικοδόμηση μιας τέτοιας σχέσης ίσως να αποδειχθεί μία δύσκολη και αργή διαδικασία, και ίσως να υπάρξουν και από τις δύο πλευρές εμπόδια, αλλά με τον χρόνο, με υπομονή και με καλό σχεδιασμό, τα πράγματα θα βελτιωθούν και θα οικοδομηθεί αμοιβαία εμπιστοσύνη και σεβασμός και από τις δύο πλευρές⁷⁹.

4.2.5 ΤΕΙ Αθηνών (Τμήμα πληροφορικής)

- Η συνολική εντύπωση της Επιτροπής σχετικά με την κατάσταση του τμήματος είναι θετική.
- Οι καθηγητές είναι υψηλού επιπέδου στην πλειονότητά τους, συνεργάζονται καλά, ενδιαφέρονται και μεριμνούν για το Τμήμα τους. Οι νέο-προσληφθέντες καθηγητές συνεχίζουν να βελτιώνουν το ήδη καλό επίπεδο.
- Η Επιτροπή αισθάνεται ότι η Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης είναι ειλικρινής και αντικατοπτρίζει την πραγματική κατάσταση του Τμήματος και είναι αποτέλεσμα εκτενών διαβουλεύσεων μεταξύ όλων των μελών του προσωπικού. Επίσης, η Επιτροπή αισθάνεται ότι οι καθηγητές εννοούν πραγματικά τα σχέδιά που

⁷⁹ Αξιολόγηση Αλεξάνδριου ΤΕΙ Θεσ/νικης, 2008, ό.π.

διατυπώνουν· το παρελθόν τους δείχνει ότι κατόρθωσαν να υλοποιήσουν κάποια από αυτά, στο μέτρο που οι εξωτερικοί παράγοντες το επέτρεπαν⁸⁰.

- Οι φοιτητές φαίνονται ικανοποιημένοι και έχουν καλές σχέσεις με τους δασκάλους τους· υπάρχει όμως ένα μεγάλο ποσοστό που εγκαταλείπει τις σπουδές (~35%), στο οποίο πρέπει να προστεθεί ένα μεγάλο ποσοστό φοιτητών που παραμένουν «εγγεγραμμένοι» για περισσότερα από 4 έτη (~23%).
- Το Τμήμα δεν φαίνεται να γνωρίζει την ακριβή ροή των φοιτητών και δεν μπόρεσε να μας παράσχει απολύτως ακριβή στοιχεία σχετικά με αυτό το θέμα. Σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας (ασύγχρονο e-learning) συνδυάζονται επιτυχώς με κλασσικές μεθόδους (εργαστηριακά μαθήματα και διαλέξεις), με αποτέλεσμα την «παραγωγή» ικανοποιημένων, επιτυχημένων και περιζήτητων αποφοίτων –αν και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για να ποσοτικοποιηθεί αυτό το εύρημα.
- Οι διασυνδέσεις με τη βιομηχανία είναι αρκετά ικανοποιητικές. Οι ερευνητικές επιδόσεις και προσπάθειες του Τμήματος ξεπερνούν τις συνήθεις επιδόσεις και απαιτήσεις για Τμήματα Τ.Ε.Ι., λαμβάνοντας υπόψη τα μέσα και την υποστήριξη που έχουν. Οι υπηρεσίες που παρέχονται από το Τμήμα είναι καλές και προσφέρουν στους φοιτητές μια καλή ευκαιρία για υψηλού επιπέδου πρακτική εμπειρία.
- Η Επιτροπή αισθάνεται ότι η περίπτωση του συγκεκριμένου Τμήματος μπορεί να θεωρηθεί ως παράδειγμα «βέλτιστης πρακτικής», που θα έπρεπε να στηριχθεί και να ενισχυθεί οικονομικά πέρα από ό,τι συνήθως δίδεται σε Τμήματα των Τ.Ε.Ι. Είναι προφανές ότι το θεσμικό πλαίσιο για την έρευνα στα Τ.Ε.Ι. γενικά είναι ανεπαρκές για την περίπτωση του Τμήματος Πληροφορικής του Τ.Ε.Ι. Αθήνας.
- Το επίπεδο των τεχνικών υπηρεσιών είναι μέτριο, αν και αξιοποιούνται πλήρως οι υπάρχουσες υποδομές. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για βελτίωση των διοικητικών και άλλων υπηρεσιών: ο αριθμός του διαθέσιμου προσωπικού είναι πολύ μικρός, δεν παρέχεται καμία εκπαίδευση, δεν υπάρχουν τυπικές διαδικασίες και σύγχρονες ηλεκτρονικές διοικητικές υποδομές. «Εξωτερικά» βάρη (προσφορά μαθημάτων σε άλλα Τμήματα του Τ.Ε.Ι. Αθήνας) επιβαρύνουν τον διοικητικό φόρτο.
- Το Τμήμα έχει διαμορφώσει μία συνεκτική στρατηγική για την ανάπτυξή του από το 2003 που υλοποιήθηκε σε σημαντικό βαθμό. Έφθασε τώρα στο σημείο όπου απαιτούνται εξωτερικές αλλαγές (χώροι, διδακτικός φόρτος, θεσμικό πλαίσιο για την έρευνα, χρηματοδότηση, επαγγελματική διοίκηση και τεχνικές υπηρεσίες).

⁸⁰ Αξιολόγηση ΤΕΙ Αθηνών, 2008.

Σήμερα, κινητήριοι μοχλός της στρατηγικής του είναι το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που διεξάγεται σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο της Limoges και οι ερευνητικές διασυνδέσεις (π.χ. μέσα από την κοινή επίβλεψη διδακτορικών διατριβών) που προσπαθεί να αναπτύξει με τους εκεί συνεργάτες του⁸¹.

⁸¹ Αξιολόγηση ΤΕΙ Αθηνών, 2008.

Τα κυριότερα ευρήματά μας συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Πρόγραμμα Σπουδών	Διδασκαλία	Έρευνα	Υπηρεσίες	Στρατηγική
<i>Προσέγγιση</i> Καλή, χρειάζεται όμως καλύτερη εξειδίκευση.	<i>Προσέγγιση</i> Πολύ καλή. Απαιτούνται καλύτερες εγκαταστάσεις (ιδίως εργαστήρια)	<i>Προσέγγιση</i> Πολύ καλή (λαμβάνοντας υπόψη τα υπάρχοντα μέσα και την υλοστήριξη)	<i>Προσέγγιση</i> Ανεπαρκείς και χωρίς καλή οργάνωση.	<i>Προσέγγιση</i> Πολύ καλή. Πήρε πρωτοβουλία για εξωτερική αξιολόγηση το 2003.
<i>Υλοποίηση</i> Καλή. Χρειάζονται περισσότεροι χώροι (γραφεία, αίθουσες διδασκαλίας), εργαστήρια. Ανάγκη για 2-3 πρόσθετα μέλη διδακτικού προσωπικού.	<i>Υλοποίηση</i> Πολύ καλή – περιλαμβάνει ασύγχρονο e-learning	<i>Υλοποίηση</i> Πολύ καλή παρά τις θεσμικές δυσκολίες.	<i>Υλοποίηση</i> Κακή – Βασίζεται στο προσωπικό φιλότιμο. Ανεπάρκεια αριθμητική του προσωπικού, έλλειψη εκπαίδευσης, διαδικασιών και ηλεκτρονικής υποδομής.	<i>Υλοποίηση</i> Πολύ καλή – εφαρμόζεται από το 2003.
<i>Αποτελέσματα</i> Καλά – επικαιροποιημένα. Πρέπει να βελτιωθούν τα ποσοστά των φοιτητών που εγκαταλείπουν, να μειωθεί ο αριθμός των μαθημάτων στα οποία μπορούν να εγγραφούν οι φοιτητές. Να ληφθούν μέτρα για τη μείωση της επιτρεπόμενης διάρκειας των σπουδών.	<i>Αποτελέσματα</i> Πολύ καλά: υψηλός βαθμός απασχόλησης και ικανοποίηση των αποφοίτων.	<i>Αποτελέσματα</i> Πολύ καλά (λαμβάνοντας υπόψη τα υπάρχοντα μέσα και την υλοστήριξη) – μερικές ομάδες, τόσο δημοσιεύσεις όσο και προγράμματα.	<i>Αποτελέσματα</i> Πενιχρά, εκτός από την τεχνική υλοστήριξη που μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτρια. Ελάχιστες έως ανύπαρκτες αθλητικές, πολιτιστικές ή άλλες δραστηριότητες για τους φοιτητές.	<i>Αποτελέσματα</i> Πολύ καλά – αρκετοί στόχοι έχουν επιτευχθεί, οι περισσότεροι από εκείνους εξαρτώνται από το Τμήμα.
<i>Βελτιώσεις</i> Αναγκαία η μείωση του φόρτου διδασκαλίας. Πρέπει να προωθηθεί η παραγωγή προχωρημένου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού.	<i>Βελτιώσεις</i> Να μειωθεί ο φόρτος διδασκαλίας. Να προωθηθεί η παραγωγή προχωρημένου μεθόδων ΤΠΕ για διδασκαλία και μάθηση.	<i>Βελτιώσεις</i> Να προσδιορισθούν και να επιδιωχθούν περιοχές της εφαρμοσμένης έρευνας. Να διαμορφωθούν μακροπρόθεσμες στρατηγικές. Να δημιουργηθούν όργανα για την εποπτεία της εφαρμογής τους. Ερευνητικά εργαστήρια και χώρος για συνεργάτες έρευνας.	<i>Βελτιώσεις</i> Ανεπαρκείς – χωρίς σχέδιο. Απαιτείται βοήθεια από ειδικούς.	<i>Βελτιώσεις</i> Απαιτούνται θεσμικές αλλαγές.

4.2.6 ΤΕΙ Κρήτης (Τμήμα μηχανολογίας)

Η Επιτροπή συνιστά ενθέρμως στο Τμήμα να εκπονήσει ένα δεκαετές στρατηγικό σχέδιο ανάπτυξης με σαφή διάρθρωση και στόχους, στοχεύοντας κυρίως στα ακαδημαϊκά του προγράμματα⁸².

Το σχέδιο θα πρέπει να περιλαμβάνει τον εκσυγχρονισμό του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών (σύμφωνα με τις διεθνείς πρακτικές), την ανάπτυξη προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών επιπέδου Master Μηχανολογίας και τη βελτίωση των διοικητικών δομών ώστε να υποστηρίξουν αποτελεσματικά αυτά τα προγράμματα.

⁸² Αξιολόγηση ΤΕΙ Κρήτης, 2008.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας παρέχουν στους νέους και τις νέες που σπουδάζουν σήμερα ή που θα σπουδάζουν αύριο στα ελληνικά Ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης τις αναγκαίες εγγυήσεις για το επίπεδο των σπουδών τους και για το αντίκρουσμά τους σε Ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο, όπως επίσης και για τα εφόδια που τους παρέχονται ώστε να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις ενός ιδιαίτερα απαιτητικού μέλλοντος μετά την αποφοίτησή τους.

Πρόσχημα για τη λεγόμενη «αξιολόγηση» εμφανίζεται, πρώτα απ' όλα, η ανάγκη «συγκρισιμότητας» και «αντιστοίχισης» των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και τίτλων σπουδών της ανώτατης εκπαίδευσης. Στην κατεύθυνση αυτή, οι αποφάσεις της Λισσαβόνας θέτουν ένα νέο πλαίσιο δομής και λειτουργίας των ιδρυμάτων που προβλέπει τα εξής:

- 1) Αποσύνδεση των τίτλων σπουδών που απονέμουν τα πανεπιστήμια από τα «παραδοσιακά» προγράμματα σπουδών, τα οποία, με επιστημονική και παιδαγωγική ευθύνη της πανεπιστημιακής κοινότητας, πιστοποιούν την απόκτηση των βασικών μαθήσεων μίας επιστήμης.
- 2) Σταδιακή εξασφάλιση της ονομαστικής αναγνώρισης και της τυπικής ισοτιμίας των μαθημάτων μετά-λυκειακού επιπέδου, που προσφέρονται από «πιστοποιημένους» δημόσιους ή ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς φορείς.
- 3) Επιτάχυνση και διεύρυνση της συνεργασίας των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης με την αγορά και τους εργοδότες.
- 4) Ανάπτυξη ιδιωτικών και δημοσίων δικτύων «δια βίου εκπαίδευσης», άμεσα συνδεδεμένων με τους μηχανισμούς διαχείρισης του εργατικού δυναμικού.

Στο Βερολίνο, αποφασίστηκαν μέτρα που ευνοούν και επιταχύνουν την «κινητικότητα φοιτητών και διδασκόντων». Το πανεπιστημιακό πτυχίο «απελευθερώνεται» από τις «σκληρόνσεις των θεσμών» και συνοδεύεται από ένα Συμπληρωματικό Δίπλωμα, όπου πιστοποιούνται οι δεξιότητες που απέκτησαν οι φοιτητές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Ο συνδυασμός της ανάγκης να προωθηθεί η αριστεία, των αποτελεσμάτων από την αβεβαιότητα των πόρων και των ανταγωνιστικών πιέσεων υποχρεώνει τα πανεπιστήμια και τα κράτη μέλη να κάνουν επιλογές. Πρέπει να προσδιοριστούν οι τομείς στους οποίους τα διάφορα πανεπιστήμια πέτυχαν ή μπορούν σε λογικό βαθμό να επιτύχουν την αριστεία, που κρίνεται απαραίτητη σε ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο, και να επικεντρώσουν κονδύλια στήριξης στην ακαδημαϊκή έρευνα. Μια τέτοια πολιτική δύναται να διασφαλίσει την κατάλληλη ποιότητα στους διάφορους τομείς σε εθνικό επίπεδο. Παράλληλα μπορεί να

εξασφαλίσει, την αριστεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεδομένου ότι κανένα κράτος μέλος δεν είναι σε θέση να επιτύχει την αριστεία σε όλους τους τομείς.

Η επιλογή των τομέων στους οποίους θα δοθεί προτεραιότητα πρέπει να βασίζεται σε μια αξιολόγηση που θα γίνει εντός του κάθε πανεπιστημιακού συστήματος. Για να είναι αντικειμενική η επιλογή αυτή και να αντικατοπτρίζει την αντίληψη της επιστημονικής και της ακαδημαϊκής κοινότητας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, πρέπει να επιτελεσθεί από ομάδες που να συμπεριλαμβάνουν στελέχη εκτός του υπό εξέταση εθνικού συστήματος. Η επιλογή των τομέων και των ιδρυμάτων πρέπει να επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα έτσι ώστε να διατηρείται η αριστεία και για να δίνεται η δυνατότητα σε νέες ομάδες ερευνητών να αποδεικνύουν το δυναμικό αριστείας τους.

Η ολοένα και μεγαλύτερη έλλειψη κονδυλίων των πανεπιστημίων υπονομεύει την ικανότητά τους να διατηρούν και να προσελκύουν τα μεγαλύτερα ταλέντα καθώς και να ενισχύουν την αριστεία των δραστηριοτήτων τους στην έρευνα και τη διδασκαλία. Καθώς είναι μάλλον απίθανο τα πρόσθετα κρατικά κονδύλια να μπορέσουν μόνα τους να καλύψουν τις ελλείψεις που επιδεινώνονται, πρέπει να εξευρεθούν δυνατότητες για να αυξηθούν και να διαφοροποιηθούν οι πόροι των πανεπιστημίων.

Στη Σύνοδο του Βερολίνου συμφωνήθηκε η συνάρτηση της χρηματοδότησης των Ιδρυμάτων με την πιστοποίηση της συμβολής τους στην πρόοδο του προστάγματος της Μπολόνια. Αυτή η πολιτική πρόθεση εκβάλλει με συγκεκριμένο τρόπο στις διαδικασίες της λεγόμενης «αξιολόγησης». Με δημόσια ευθύνη, η χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης αποσκοπεί στην αλλαγή των προτεραιοτήτων που διέπουν τις πανεπιστημιακές λειτουργίες.

Για να γίνει πραγματικότητα, όχι μόνον πρέπει να επενδυθούν επαρκείς πόροι στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών, αλλά οι πόροι αυτοί πρέπει να έχουν στόχο και η διαχείρισή τους να είναι η αποδοτικότερη δυνατή. Τα κριτήρια αποτίμησης των επιδόσεων των πανεπιστημίων θα μπορούσαν να συνεκτιμούν την πρόκληση αυτή.

Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή ένωση η συγκέντρωση των ερευνητικών κονδυλίων σε μικρότερο αριθμό τομέων και ιδρυμάτων αναμένεται να οδηγήσει στην αυξημένη εξειδίκευση των πανεπιστημίων, στο πνεύμα της εξέλιξης που παρατηρούμε τη στιγμή αυτή προς τη δημιουργία ενός περισσότερο διαφοροποιημένου ευρωπαϊκού πανεπιστημιακού χώρου. Στο χώρο αυτό τα πανεπιστήμια τείνουν να εξειδικευτούν στις πτυχές που βρίσκονται στο επίκεντρο των ικανοτήτων τους όσον αφορά την έρευνα ή/και τη διδασκαλία.

Τα πανεπιστήμια μπορούν να αποκομίσουν εισοδήματα από την πώληση υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των ερευνητικών υπηρεσιών και των ευέλικτων δυνατοτήτων διαβίου μάθησης), ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις και από την εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων. Ωστόσο οι πηγές αυτές δεν συμβάλλουν σήμερα με ουσιαστικό τρόπο στη χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων εν μέρει λόγω του ρυθμιστικού πλαισίου που δεν τους επιτρέπει να αξιοποιήσουν ουσιαστικά τις ερευνητικές τους δραστηριότητες ή δεν τα παροτρύνει να το πράξουν π.χ. διότι τα δικαιώματα καταβάλλονται στο κράτος και όχι στο πανεπιστήμιο ή στους ίδιους τους ερευνητές. Ένας τρόπος για να αυξηθεί η απόδοση των επενδύσεων σε επίπεδο κρατών μελών είναι να εντοπιστούν και να εξαιρεθούν οι σημερινές μη αποδοτικές δαπάνες.

Από την άλλη πλευρά, οι σχεδιασμοί της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ωθούν το δημόσιο πανεπιστήμιο στην κατεύθυνση της «επιχειρηματικότητας». Καθώς τα ευρωπαϊκά δημόσια πανεπιστήμια λειτουργούν με τη βοήθεια σημαντικών δημόσιων και ιδιωτικών κονδυλίων και οι γνώσεις που παράγουν και διαδίδουν έχουν ένα σημαντικό αντίκτυπο για την οικονομία και την κοινωνία, η ευθύνη τους για τον τρόπο λειτουργίας και διαχείρισης των δραστηριοτήτων τους καθώς και του προϋπολογισμού τους έναντι των χορηγών τους και των πολιτών είναι ακόμα βαρύτερη. Το γεγονός αυτό ασκεί όλο και μεγαλύτερες πιέσεις για να συμπεριληφθούν στις δομές διοίκησης και διαχείρισης των πανεπιστημίων εκπρόσωποι που δεν προέρχονται από τον ακαδημαϊκό κόσμο.

Η διοίκηση ενός σύγχρονου πανεπιστημίου είναι ένα πολύπλοκο θέμα, στο οποίο θα πρέπει να μπορούν να συμβάλλουν επαγγελματίες εκτός του αμιγώς ακαδημαϊκού χώρου. Εδώ προστίθεται άλλο ένα στοιχείο που θα αξιολογείται στις λειτουργίες των ΑΕΙ. Το μάνατζμεντ.

Ήδη, έχει αποδώσει καρπούς η μαθητεία των πανεπιστημιακών διοικήσεων στις διαδικασίες εξοικονόμησης πόρων από εξωπανεπιστημιακούς φορείς και προγράμματα. Για την ώρα, η ισχύουσα συνταγματική τάξη και ο Νόμος-πλαίσιο για την οργάνωση και λειτουργία των ΑΕΙ δεν αφήνουν περιθώρια να εισχωρήσουν ευθέως στις δομές διοίκησης και διαχείρισης των ελληνικών πανεπιστημίων εκπρόσωποι επιχειρηματικών συμφερόντων «που δεν προέρχονται από τον ακαδημαϊκό κόσμο».

Επίσης, το Σ/Ν για την «αξιολόγηση» εισάγει μια σκληρή μέριμνα ανταγωνισμού ανάμεσα στα ιδρύματα, για να προσαρμοστούν στις ατομικές προτιμήσεις των φοιτητών-πελατών. Οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας δίνουν στα Ιδρύματα τη δυνατότητα να αναδείξουν το σύνολο του έργου τους, να αναλύσουν το βαθμό στον οποίο έχουν επιτύχει τους στόχους τους και έχουν υλοποιήσει τα οράματά τους, στο πλαίσιο της

υποχρέωσής τους να ανταποκρίνονται στις προσδοκίες της Κοινωνίας γενικότερα και των φοιτητών τους ειδικότερα. Οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας δίνουν με τον τρόπο αυτό στα Ιδρύματα τη δυνατότητα να παρέχουν στην ελληνική Κοινωνία έγκυρες και αξιόπιστες εγγυήσεις για την ποιότητα του ελληνικού συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης και για την υψηλή του θέση μέσα στο σύγχρονο Ευρωπαϊκό τοπίο της ανώτατης εκπαίδευσης.

Τέλος, οι διαδικασίες αξιολόγησης της ποιότητας [επιτρέπουν] τη δυνατότητα συγκριτικών αναλύσεων μεταξύ των ίδιων των Ιδρυμάτων αλλά και τη δυνατότητα αμοιβαίων αξιοποιήσεων εμπειριών και καλών πρακτικών.

Παραπομπές

- Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων, 2003.
- OECD/IMHE, Quality Assessment – Athens.
- ΟΟΣΑ: Higher Education Management.
- Μπουραντάς Δ. «Εισαγωγή στη Διοίκηση Επιχειρήσεων», 2003.
- ΕΕΚ, COM (2002) 779.
- Κίττας Χρήστος, άρθρο 2008.
- Ν. 3374/05, «Διασφάλιση της ποιότητας των Α.Ε.Ι.».
- Τζιρίτας Γιώργος, άρθρο 2007.
- www.tritovatmia.gr, 2009.
- Ισχύον σύνταγμα της Ελλάδας, άρ. 16, §2^η.
- Νόμος 1566/85, άρ. 1, §1^η.
- Μαριέττα Γιαννάκου, 2007.
- Μαριέττα Γιαννάκου, συνέντευξη στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 2006.
- Νόμος 3549/07, ΦΕΚ 69.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2002.
- Πασιαρδής. Π – Κριεμάδης Α., 1999, vol. 8., ό.π.
- Παπασπύρου Δημήτρης, άρ. 2000.
- Οικονόμου Αναστάσιος, άρ. στην εφ. «Καθημερινή», 2006.
- Ν. Δανίας, 2003.
- Moeller, Johannes (2001), pp. 45-49.
- Παυλίδης Περικλής, τεύχος 77, Φεβρουάριος – Απρίλιος, 2006, ό.π.
- Διονύσης Κλάδης, άρ., 2000.
- Ν. 3255/22.07.04.
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>
- Chanter John 1989, σελ. 37.
- Έκθεση αξιολόγησης ΤΕΙ Πατρών.
- Πανάρετος Ι., 1996.
- Αξιολόγηση Πανεπιστημίου Κρήτης, 2008.
- Αξιολόγηση Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, 2008.
- Αξιολόγηση Αλεξάνδριου ΤΕΙ Θεσ/νίκης, 2008, ό.π.
- Αξιολόγηση ΤΕΙ Αθηνών, 2008.
- Αξιολόγηση ΤΕΙ Κρήτης, 2008.

Έντυπη Ελληνική Βιβλιογραφία

- ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ: Αποδοτικές επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση: επιτακτική ανάγκη για την Ευρώπη, Βρυξέλλες, 10.01.2003 COM (2002) 779.
- ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ Πανεπιστήμια και ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη Προσωρινή έκδοση: 05/09/2002.
- Έκθεση αξιολόγησης, ΤΕΙ Πατρών (Τμήμα Ηλεκτρολογίας).
- Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης: Πανεπιστήμιο Κρήτης (Τμήμα Φυσικής), Νοέμβριος 2008.
- Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Τμήμα μηχανικών περιβάλλοντος), Νοέμβριος 2008.
- Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης: Αλεξάνδριο ΤΕΙ Θεσ/νικης, 2008, (Τμήμα τεχνολογίας τροφίμων), Νοέμβριος 2008.
- Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης: ΤΕΙ Αθηνών (Τμήμα πληροφορικής), Νοέμβριος 2008.
- Έκθεση εξωτερικής αξιολόγησης: ΤΕΙ Κρήτης, (Τμήμα μηχανολογίας) 2008.
- Ισχύον σύνταγμα της Ελλάδας. Άρθρο 16, παρ. 2η: «Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες».
- Κίττας Χρήστος. «Η ποιότητα των Α.Ε.Ι.». Συνέντευξη του Πρύτανη Πανεπιστημίου Αθηνών στη εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», 14/10/2008.
- Κλάδης Διονύσης. «Η διακήρυξη της Μπολόνιας και η πορεία από τη Μπολόνια στην Πράγα», Αθήνα Δεκέμβριος 2000.
- Μπουραντάς Δ. «Εισαγωγή στη Διοίκηση Επιχειρήσεων». Εκδόσεις Ε. Μπένου, 2003.
- Μαριέττα Γιαννάκου. «Ομιλία της Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων», 2007.
- Μαριέττα Γιαννάκου. «Ταλέντο / "The battle for brainpower»». Άρθρο, στην ειδική έκδοση Economist – Καθημερινής, Νοέμβριος 2006.
- Νόμος 3549/07, ΦΕΚ 69.
- Ν. 1566/85, άρθρο 1, παρ.1η.: «Η συμβολή της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών».

- Ν. Δανίας, 2003: «Ενίσχυση για την αυτονομία των ιδρυμάτων και τη θέσπιση ανεξάρτητων συμβουλίων».
- Ν. 3374/05. «Το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS) λειτουργεί θεσμικά μέσω του Νόμου 3374/05.
- Ν. 3255/22.7.04: «Από την αναθεώρηση του νόμου 2083/1992 για την ίδρυση Ειδικού Προγράμματος για διακρατική συνεργασία στο μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών».
- Οικονόμου Αναστάσιος: «Η ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη», Δημοσίευση στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 03/07/2006.
- ΟΟΣΑ: Higher Education Management: http://www.oecd.org/document /53/0,2340,en_2649_34525_2668597_1_1_1_37455,00.html.
- Παρσιάδης Π. - Κριεμάδης Α. "Quality assurance in higher education: The case of Greece". International journal of educational reform, vol. 8, no 2, April 1999.
- Παπασπύρου Δημήτρης Κοινωνιολόγος, 2ο Γυμνάσιο Σύρου. «Ελλάδα – Ευρώπη: η εκπαιδευτική πραγματικότητα. Οι διαφορετικές προσδοκίες από τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης – Προς ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα εκπαίδευσης;», 2000.
- Τζιρίτας Γιώργος, Καθηγητής Τμήματος Επιστήμης Υπολογιστών. «Διασφάλιση της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση/ Το διακύβευμα της αναθεώρησης του άρθρου 16». Πανεπιστήμιο Κρήτης, 2007.
- Παυλίδης Περικλής. «Η ανώτατη εκπαίδευση στην ατραπό του ποιοτικού ελέγχου». Δημοσίευμα στο περιοδικό: Εκπαιδευτική Κοινότητα, τεύχος 77, Φεβρουάριος – Απρίλιος, 2006.
- Έκθεση αξιολόγησης ΤΕΙ Πατρών, Τμήμα Ηλεκτρολογίας.
- Πανάρετος Ιωάννης, Πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής, Αθήνα Ιανουάριος 1996.

Έντυπη και Ηλεκτρονική Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

- Chanter John. “Η ανώτατη παιδεία στον 21ο αιώνα”. Οικονομικός Ταχυδρόμος 20 Ιουλίου 1989, σελ. 37.
- ΕΕΚ, COM (2002) 779.
- <http://europa.eu/scadplus/leg/el/cha/c11082.htm>.
- Moeller, Johannes (2001) The EFQM Excellence Model, German experiences with the EFQM approach in health care, International Journal in Health Care 13 (1), pp. 45-49.
- OECD/IMHE Quality Assessment – Athens.
- www.tritovatmia.gr, 2009.